

SZŐDI CSUPAFÜL ÓVODA  
HELYI NEVELÉSI PROGRAMJA



Az intézmény OM azonosítója: 032919	Készítette: ..... igazgató, nevelőtestület bevonásával Dátum: 2024.01.01
Legitimációs eljárás	
Nevelőtestület nevében: ..... Varga Zoltánné szakmai team vezető	Szülői szervezet nevében ..... Horváthné Dobos Judit Krisztina szülői közösség elnöke
Fenntartói nevében: 3/2024. ..... Dr. Bojtayné B. Gabriella jegyző	
Dokumentum jellege: Nyilvános 3/2024.	

## TARTALOMJEGYZÉK

<b>I.</b>	<b>Az intézmény általános jellemzői, adatai .....</b>	<b>6. old.</b>
<b>I/1.</b>	<b>Intézményünk társadalmi környezete .....</b>	<b>6. old.</b>
<b>II.</b>	<b>Helyzetelemzés .....</b>	<b>7. old.</b>
II/1.	Az óvodai élet megszervezéséhez szükséges törvényi feltételek (2011 CXC. Köznevelési törvény szerint).....	7. old.
II/2.	Intézményünk személyi és tárgyi feltételei .....	7. old.
II/3.	Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység .....	8. old.
II/4.	A szülők elvárásai az intézménnyel szemben .....	9. old.
II/5.	Az intézmény elvárásai, az intézménybe lépés feltételei .....	10. old.
<b>III.</b>	<b>Az intézményi helyi nevelési alapelvei, értékei, célkitűzései.....</b>	<b>11. old.</b>
III/1.	Az intézményünk nevelésfilozófiája .....	11. old.
III/2.	A csoportok szervezési elvei .....	11. old.
III/3.	Gyermekkép .....	11. old.
III/4.	Intézménykép .....	12. old.
<b>IV.</b>	<b>Óvodai nevelésünk célja és feladatai .....</b>	<b>13. old.</b>
IV/1.	Az óvodai nevelés feladata .....	13. old.
IV/2.	Az egészséges életmódra nevelés .....	14. old.
IV/3.	Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés.....	16. old.
IV/4.	Anyanyelvi és értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása .....	20. old.
IV/5.	Esztétikai nevelés.....	23. old.
IV/6.	Erkölcsi nevelés .....	23. old.
IV/7.	Prevenációs és korrekációs tevékenységek .....	24. old.
<b>V.</b>	<b>A tudatos fejlesztés feltételei.....</b>	<b>24. old.</b>
<b>VI.</b>	<b>A fejlesztés tartalma .....</b>	<b>26. old.</b>
VI/1.	Játék és tanulási tevékenység .....	27. old.
VI/2.	Társas, közösségi tevékenység .....	31. old.
VI/3.	Munkatevékenység .....	33. old.
VI/4.	Szabadidős tevékenység.....	36. old.
<b>VII.</b>	<b>A komplex foglalkozások rendszere.....</b>	<b>36. old.</b>
VII/1.	A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások .....	36. old.
VII/1.1.	Anyanyelvi fejlesztés.....	36. old.
VII/2.	A társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex foglalkozások ...	38. old.

VII/2/1. Egészségnevelési és környezeti nevelés .....	38. old.
VII/2/2. Külső világ tevékeny megismerése .....	39. old.
VII/2/3. Művészeti tevékenységek .....	44. old
a. Mese-vers, dramatizálás, bábozás .....	45. old.
b. Drámapedagógia (drámajáték, dramatizálás) .....	48. old.
c. Vizuális tevékenységek.....	48. old
d. Ének-zene, énekes játék .....	51. old.
<b>VII/3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő ismeretek, tevékenységek .....</b>	<b>55. old.</b>
VII/3/1. Mozgás .....	55. old.
<b>VIII. Nevelés terezése és időkeretei .....</b>	<b>61. old.</b>
VIII/1. Napirend .....	61. old.
VIII/2. Hetirend .....	62. old.
<b>IX. Az óvoda szolgáltatásai.....</b>	<b>63. old.</b>
<b>X. Pedagógiai adatkezelés.....</b>	<b>64. old.</b>
<b>XI. a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések , Speciális fejlesztés .....</b>	<b>65. old.</b>
<b>XII. A gyermekek fejlődésének nyomon követése, dokumentálása.....</b>	<b>69. old.</b>
<b>XIII. Az iskolába lépés feltételei.....</b>	<b>70. old.</b>
<b>XIV. A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység, gyermekvédelmi feladataink.....</b>	<b>71. old.</b>
<b>XV. Óvodai ünnepélyek, megemlékezések.....</b>	<b>72. old.</b>
<b>XVI. Az óvoda kapcsolatrendszere.....</b>	<b>73. old.</b>
<b>XVII. A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek, intézkedések, folyamatok, feladatok .....</b>	<b>76. old.</b>
<b>XVIII. Speciális fejlesztés .....</b>	<b>76. old.</b>
<b>XIX. Képzések, továbbképzések, tréningek = A pedagógusok továbbképzési irányultsága .....</b>	<b>76. old.</b>
<b>Legitimációs záradék .....</b>	<b>78. old.</b>
<b>Mellékletek .....</b>	<b>79. old.</b>
1. melléklet Speciális fejlesztés .....	79. old.
2. melléklet Gyermekek mérési értékelési rendszere .....	93. old.
3. melléklet Partneri kapcsolatok feltérképezése, igények felmérésének folyamata .....	112. old.
4. melléklet A pedagógiai munka belső ellenőrzésének rendje .....	115. old.
5. melléklet Népi játék, néptánc, ének-zene.....	117. old.
6. melléklet Vizuális fejlesztés.....	130. old.
7. melléklet Anyanyelvi fejlesztés .....	134. old.
8. melléklet Külső világ tevékeny megismerését elősegítő fejlesztési ötletek, javaslatok.....	145. old.
9. melléklet Mozgásfejlesztés .....	172. old.
10. melléklet Módszertani és fejlesztési eszközeink.....	174. old.
11. melléklet „2. melléklet a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelethez .....	176. old.

AZ INTÉZMÉNY NEVE: **SZÓDI CSUPAFÜL ÓVODA**

**Az intézmény címe:** 2134 Sződ Dózsa György út 19.

**Az intézmény fenntartója:** Sződ Község Önkormányzata

**Az intézmény telefonszáma:** 27/389/534

**Az intézmény igazgatója, a program benyújtója:** Köncse Antalné

**Az intézmény OM azonosítója:** 032919

## BEVEZETŐ

Az intézményi program elkészítésénél az alábbi dokumentumokat vettük figyelembe:

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

- **229/2012. (VIII. 28.)** kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról
- **2023. évi LII. törvény** a pedagógusok új életpályájáról
- **401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet** a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról.
- **2011. évi CXXIV** törvény a nemzeti köznevelési törvényről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról
- **20/2012. (VIII. 31.)** EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- **229/2012. (VIII. 28.)** Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- **30/2012. (IX. 28.)** EMMI rendelet az esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések és az integrációs rendszerben részt vevő intézmények és az ezen intézményekben dolgozó pedagógusok 2012. évi támogatásáról
- **32/2012. (X. 8.)** EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- **15/2013. (II. 26.)** EMMI rendelete a pedagógiai szakszolgálati intézmények **működéséről**
- **1997. tv. XXXI. törvény** A gyermekek védelméről és jogairól
- **1992. Egyezmény** a gyermekek jogairól Egyesült Nemzetek UNICEF
- **185/1999. (XII.13.)** Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, amely a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII.22.) Korm. rendeletet módosítja
- Az intézmény Alapító Okirata
- **137/1996. (VIII.23.) Kormányrendelet** az óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról
- **Nevelőtestületi határozatok**
- A gyermekvédelemről szóló 31/1997 évi törvény
- Az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzata

- A Pest megyei Önkormányzat valamint a helyi Önkormányzat közoktatási koncepciója, rendelkezései.
- Enyhe értelmi fogyatékos gyermekek nevelésének irányelvei 23/1997.(IV.4.) MKM Rend.
- Az intézmény eddigi nevelési programjai, munkatervei
- Fábíán Katalin: Tevékenységközpontú Óvodai Programja.
- Az önkormányzat közoktatási koncepciója, rendeletei, határozatai

### **A PEDAGÓGIAI PROGRAM ÉRTELMEZÉSE, JOGISZABÁLYI ALAPJA ÉS ELJÁRÁSJOGI MEGFELELŐSÉGE:**

Nkt.26. § (1) A nevelő és oktató munka az óvodában pedagógiai program szerint folyik. A pedagógiai programot a nevelőtestület elfogadja, és az igazgató jóváhagyja. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra, a működtetőre többletkötelezettség hárul, a fenntartó, a működtető egyetértése szükséges. A pedagógiai programot a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozzuk.

## **I. Az intézmény általános jellemzői, adatai**

### **I/1. Intézményünk társadalmi környezete**

Szöd 2900 fős lakossággal rendelkező község, mely Pest megyében Budapesttől 30 km-re, Vác szomszédságában található. Intézményünk működését a helyi önkormányzat biztosítja. Az intézmény 150 férőhellyel rendelkezik, a 6 óvodai csoportban.

**A telephely címe:** Dózsa György út 19.

**Intézményünk területi adatai:** Telkek száma: 1  
összes területe: 3742 m<sup>2</sup>

A Dózsa úti intézmény első épülete 1963-ban épült, majd egy új épületet 1982 decemberében adtak át ugyanazon a telken. A két épületet egy összekötő folyosóval kapcsolták össze 1985-ben és itt kapott helyet az önkormányzat központi konyhája, mely szervezetileg az önkormányzat közvetlen irányítása alatt áll. 1985-től központi fűtést vezettek be minden épületben, melyet 1992-től gázfűtéssel korszerűsítették. Az ezt követő néhány évben korszerűsítették a villanyhálózatot és a vizes blokkokat, részben pályázati fedezetből a elvégezték a hőszigetelési, mázolási munkákat, és elkészült a két épület közti aszfaltburkolat. 2007 februárjában kezdődtek meg az új létesítmény építésének előkészítő munkái. A két régi épületrész mellett helyet kapott egy új csoportszoba öltözővel, mosdóval, egy tágas tornaterem, és a dolgozók számára kialakítottak egy nevelői, egy vezetői, egy óvodatitkári szobát, öltözőt és vizes blokkot. Az új épületrész, valamint a felújított régi mosdók átadása 2007. augusztus 20-án történt. Az intézmény közlekedés szempontjából jól megközelíthető, mivel a buszmegállók az intézmény közelében találhatóak. 2013 augusztusában a megnövekvő gyermeklétszám miatt újabb építkezés kezdődött. A régi épület emelti részén került kialakításra két csoportszoba, egy nevelőszoba és egy dolgozói öltöző, mosdó. A régi földszinti épület bővült egy sósobával és egy mozgássérült mosdóval. Így intézményünk már kényelmesen tudja fogadni 6 csoportszobában a gyermekeket.

## II. HELYZETELEMZÉS

### II/1. Az óvodai élet megszervezéséhez szükséges törvényi feltételek (2011 CXC. Köznevelési törvény szerint)

- **Személyi feltételek**
  - a. Óvodapedagógus
  - b. Pedagógiai munkát segítők (pedagógiai asszisztens, dajkák, óvodatitkár)
- **Tárgyi feltételek**
  - a. A környezet legyen biztonságos
  - b. Feleljen meg az életkori sajátosságoknak
  - c. Tegye lehetővé a sokféle játék- és mozgástevékenységet
  - d. Az eszközök elhelyezése legyen minden gyermek számára hozzáférhető és biztonságos
  - e. Az intézmény biztosítson megfelelő munkakörnyezetet a dolgozók számára
  - f. Tegye lehetővé a szülők fogadását
  - g. Napirend (folyamatosság és rugalmasság, tevékenységek közti harmonikus arányok)
  - h. Heti rend (rendszeresség, állandó ismétlődés)
  - i. Kiemelt szereppel bír a gondozás
  - j. A nevelés tervezése, a gyermekek megismerése, fejlődésük nyomon követése jóváhagyott pedagógiai program alapján, különböző kötelező dokumentumok alapján

### II/2 Intézményünk személyi és tárgyi feltételei

#### **Személyi feltételek:**

A nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

Intézményünk 150 férőhelyes. Jelenleg minden beiratkozó gyermeket elhelyeztünk, törvényi szabályozásnak megfelelően kialakított csoportlétszám szerint.

**Óvodapedagógusi ellátottság:** A nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, aki meghatározó a gyermek számára.

Az óvodai nevelés országos alapprogramja kiemelten hangsúlyozza a pedagógus példaértékű szerepét, és a gyermekekkel való kapcsolatában az elfogadó segítő, támogató attitűd fontosságát.

Felsőfokú óvónői végzettséggel 9 kolléganő rendelkezik, ebből 3 szakvizsgázott pedagógus. A nevelőtestületünkben 5 fő sikeres minősítő eljárás keretében Pedagógus II. fokozatba került. A pedagógiai munkát segítők közül 2 fő pedagógiai asszisztens, 6 fő dajka, 1 óvodatitkár segíti az intézményben folyó munkát, illetve a hiányzó óvodapedagógusok helyett 3 pedagógiai asszisztens.

Az óvodapedagógusok rendszeresen részt vesznek az akkreditált továbbképzéseken, a helyi nevelési programunknak megfelelően.

Igény és pénzügyi lehetőség szerint szakvizsgát nyújtó képzésekre is jelentkeznek munkatársaink. Minden óvodai csoportban szakképzett dajka dolgozik. Logopédiai ellátást a Váci Szakszolgálat ambuláns formában látja el.

### **Tárgyi feltételek:**

Az óvoda épületeihez tágas udvar tartozik. A helyi program megvalósítása céljából kiemelt feladatunk volt az udvar tevékenységekre alkalmat adó és ösztönző játékokkal való beépítése, mozgásigény felkeltése, és az eszköznorma előírásainak teljesítése, melyek megfelelnek az érvényes szabványossági előírásoknak. Anyagi lehetőségeinkhez képest fejlesztettük az udvari játéklehetőségeket, valamint a pedagógiai munkához szükséges szemléltető eszközöket, fejlesztő játékokat. Jövőbeni feladatunk ezeknek az eszközöknek a megóvása, pótlása, valamint az új, korszerű eszközök, játékok beszerzése.

Az intézmény a textíliáinak tisztántartása helyben történik, ezért az ehhez szükséges eszközök, takarító eszközök, valamint a karbantartáshoz szükséges szerszámok is a dolgozók rendelkezésére állnak.

### **Az épületek tárgyi feltételei:**

A csoportszobákat kettő külön bejáratról lehet megközelíteni, melyekhez külön gyermeköltözők és mosdók tartoznak.

Az előterek, mosdók, öltözők járólappal fedettek. A mosdók csempézettek, a mosdókagylók keverő csappal vannak ellátva, a melegvizet központi melegvízellátó biztosítja. A csoportszobák burkolata laminált parketta illetve szőnyeg. A tornaterem és a nevelői helységek parkettával vannak burkolva. A bútorzat korszerű, az épület textíliáit folyamatosan cseréljük, pótoljuk.

Az óvodában telefon és internet hozzáférési lehetőség van. Négy számítógéppel, valamint fénymásoló, szkennel, projektor és fax készülékkel rendelkezünk. A szakkönyv és gyermekkönyvek és CD állományát folyamatosan frissítjük és a neveléshez szükséges technikai feltételek is biztosítottak számunkra. A nevelői szobában került elhelyezésre egy jól felszerelt konyha mely a dolgozók igényeinek kielégítésén túl a gyermekek sütés-főzésbe való bevonását is lehetővé teszi.

### **II/3. Szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység:**

Néhány éve hasonlóan más településekhez, községünkben is nőtt a születések és a beköltözött családok száma. A védőnők jelzése alapján úgy tűnik emelkedő tendencia érvényesül a jövőben. Egyre többen vállalják a harmadik gyermek nevelését. Intézményi környezetünk gondozott, lehetőségeinkhez képest jól felszerelt. Jó kapcsolatainknak köszönhetően kisebb-nagyobb segítséget kapunk a község vállalkozóitól.

A családokat tekintve, egyre több a csonka család, sok a kis jövedelmű vagy munkanélküliség miatt hátrányos helyzetbe került család. Ez akkor is komoly probléma, ha csak rövid ideig áll fenn a helyzet, hiszen a gyermekeket komolyan megviseli a szülők küzdelme. Ebben a helyzetben igen fontosnak tartjuk az óvodapedagógusok odafigyelését, jelzéseiket a Gyermejkölési



Szolgálat felé. Az önkormányzat illetékes munkatársával való jó viszonynak köszönhetően ezeket a problémákat viszonylag gyorsan meg tudjuk oldani.

A társadalmi háttérvizsgálat során kiderült, hogy az intézményünkben járó gyermekek családjában van munkanélküli is vannak, és a gyermekek egy része csonka családban nő fel. A szűkös anyagi helyzet, máskor szülői közömbösség miatt a gyermekek nagy részét nem viszik kirándulni, színházba. Csak kevés szülő szervez hétvégi vagy szünidei kirándulást. Ezért a községben ilyen irányú igények kielégítését a közművelődési intézeten kívül a civil szervezetek valamint a nevelő-oktató intézmények vállalják magukra. A szülők ilyen irányú igényeiket a megkérdezés során ki is fejezték.

A Szódi Csupafül Óvoda gyermekösszetételéből és társadalmi környezetéből adódik a helyi programunk megírásának indokoltsága. Fontosnak tarjuk a hátrányos helyzetből induló gyermekekre való odafigyelést, a differenciált, ill. speciális fejlesztést, községünk néphagyományaira való odafigyelést.

A szülők egyre kevesebb időt töltenek gyermekeikkel, kevés a cselekvésen és felfedezésen alapuló otthoni tapasztalatszerzés. A legtöbb gyermek az otthoni szabadidejét televíziózással, videózással, számítógépezéssel tölti. Ez az elfoglaltság nem biztosítja a gyermekek számára fontos mozgásos aktivitást, manipulációt, környezetben való tapasztalatszerzést. Ezért mindezt az óvodai nevelés során igyekszünk pótolni.

Várható helyzet gazdasági szempontból: Az önkormányzatok szűkös anyagi helyzetük ellenére az óvoda fenntartásán kívül igyekeznek kisebb fejlesztéseket is végrehajtani, de továbbra is szükség lesz egyéb források felkutatására.

Terveink szerint pályázatokon való részvétel, szponzorok megkeresése, Szülői Közösséggel és az óvoda alapítványának kuratóriumával való együttműködés jelentheti a további fejlesztés lehetőségét.

#### **II/4. A szülők elvárásai az intézménnyel szemben.**

A minőségirányítás bevezetése óta (2000) kisebb-nagyobb módosításokkal mérjük a szülők igény,-és elégedettségét. Az intézményi elégedettségi sikerkritérium átlag értékét (80%) minden egyes igény,-elégedettség mérésnél elértük. A megkérdezés során a szülők többsége kívánt élni a véleményezés lehetőségével, és egyben segíteni jövőbeni munkánkat.

Az intézmény feladatai közül a gyermek gondozását, óvását tartották legfontosabbnak. Ezt követte a gyermek értelmi és személyiség-fejlesztésének igénye és a legutolsó sorban tartják szükségesnek az iskolára való felkészítést.

A szülők elégedettek az intézményben a gyermekek gondozásával, mozgásszükségletük kielégítésével, a fokozatos beszoktatással, az étkezéssel és tisztasággal.

A szülők többsége az intézmény légkörét családias, barátinak ítéli meg.

A családlátogatást és fogadóórát a válaszadók töredéke csak tartotta szükségesnek, nyílt napot félévenként igénylik.

Szülői értekezleten a szülők nagy része részt vesz. Úgy érzik, hogy a napi kapcsolat során véleményüket elmondhatják, kérdéseikre választ kapnak. Elégedettek az információkkal, az intézmény dolgozóinak munkájával.

Rendszeres, legalább havonkénti védőnői, orvosi felügyeletre igényt tartanak.

Társadalmi munkával, egyéb módon szívesen segítenék az intézményt.

Közel 100% volt a színház, kirándulás egyéb, óvoda időn belüli szervezett programok igénye.

## **II/5. Az intézmény elvárásai, az intézménybe lépés feltételei.**

Az Nkt. 8.§ (1). bekezdése alapján az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, ahol e törvény 5.§ (1) bek. a pontjában meghatározottak szerint óvodai nevelést biztosítunk.

Az intézmény felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. Az újonnan jelentkező gyermekek fogadása az intézményi nevelésbe folyamatosan történik. Előzetes értesítés után minden év májusában történik a gyermekek felvétele.

Feladataink az intézménybe lépés előkészítésekor:

Az új óvodásokat a nyár folyamán meglátogatjuk, felmérjük szociális körülményeiket, valamint a szülővel való beszélgetés alapján felkészülünk az egyéni nevelésre.

Lehetőséget adunk az intézmény életébe való betekintésre. Az első családlátogatás során eljuttatjuk a gyermek jelével ellátott meghívót.

### **Feladataink intézménybe lépéskor:**

Intézményünkben a beszoktatás a gyermek egyéni fejlettségének megfelelően folyik.

Az otthonhoz kötő játék, kedves tárgy behozatalát is engedélyezzük.

Igyekszünk szoros érzelmi kapcsolatot kialakítani a gyermekkel, hogy biztonságban érezze magát.

Nagy odafigyeléssel, és törődéssel ismertetjük meg a gyermekkel az intézményi környezetet, szokásainkat.

### **Feladataink az óvodai élet során:**

Fontosnak tartjuk az érzelmi biztonságot nyújtó derűs légkör megteremtését, hogy a gyermek szívesen jöjjön intézménybe.

Minden pedagógus saját ízlése szerint, de a gyermeki igények alapján alakítja ki a csoportszobát. Kiscsoportban az életkornak megfelelő kuckók kialakítása, majd egyre inkább a közösségnek megfelelő csoport légkör lesz az elrendezés meghatározója.

A közösségi nevelésben, kezdetben az pedagógus modellnyújtó szerepe meghatározó, később a kortársi modell felerősödését segítjük elő.

Az intézményi nevelés során igyekszünk a gyermek erkölcsi tulajdonságait (együttérzés, segítőkészség, figyelmesség, tolerancia) és akaratát (önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat) fejleszteni.

### **III. Az intézményi helyi nevelési alapelvei, értékei, célkitűzései**

#### **III/1. Az intézményünk nevelésfilozófiája**

Legfontosabb alapelvünk a szereteten alapuló nevelés, nem a tekintélyelvűség.

A 3 – 6-7 éves gyermekek sokoldalú harmonikus személyiségének fejlesztése, érzelmi, értelmi, testi és közösségi szinten.

A gyermekek társadalmi gyakorlatra való felkészítése a tevékenységek által és azokon keresztül.

Célunk a kulturális értékek és hagyományaink őrzése, hazaszeretetre, igazmondásra nevelés.

A gyermek teljes személyiségének fejlődése során váljon alkalmassá az iskolai élet megkezdésére.

Az integrált nevelés során külön figyelmet fordítunk a gyermekek felzárkóztatására, tehetség-gondozására, hagyományaik megőrzésére.

A természet, felnőttek, gyermektársak és a családi környezet megbecsülésének gyakorlatát példamutatással segítjük.

#### **III/2. A csoportok szervezési elvei.**

Intézményünk jelenleg 1 telephelyen, 6 csoportban működik. Az óvodapedagógusok három-négy évig nevelik a gyermekeket.

Az intézményben lehetőleg osztott csoportokat hozunk létre.

Szervezési munkánkhoz tartozik az is, hogy közel arányosan legyenek a csoportokban a veszélyeztetett, magatartási zavarral küzdő vagy más okból hátrányos helyzetben nevelkedő gyermekek.

#### **III/3. Gyermekkép**

„Ilyen az ember. Egyedüli példány  
Nem élt belőle több és most sem él,  
S mint fán se nő egyforma két levél,  
A nagy időn se lesz hozzá hasonló”

(Kosztolányi D.)

#### **Gyermekkép az óvodai nevelés országos alaprogramjának megforgalmazása szerint:**

- A gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben egyedi személyiség.
- A gyermek, fejlődő személyiség, aki sajátos és eltérő testi-lelki szükségletekkel rendelkezik.
- A fejlődés szempontjából meghatározó a gyermeket körülvevő szellemi és tárgyi környezet
- Az óvodai nevelés gyermekközpontú, biztosítja minden gyermek számára a magas színvonalú, szeretetteljes nevelést, nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Intézményünk a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője a gyermekek két és fél életévétől az iskolába lépésig.

Az intézmény funkciói: óvó- védő, szociális, nevelő- személyiségfejlesztő funkció.

Programunkat a családi nevelésre építjük, és azt kívánjuk a gyermekek egyéniségének megfelelően kiegészíteni, fejleszteni.

Az intézmény gyermekösszetételéből adódóan folyamatos feladatunknak tartjuk a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatását, egyéni fejlesztését.

Gyermekeinkkel való kapcsolatunkban alapvető minden gyermek elfogadása, a türelem, tolerancia.

Célunk a személyiségük harmonikus fejlesztése életkori és egyéni sajátosságuknak megfelelően.

Ösztönözzük gyermekeinket az új dolgok felfedezésére melyek során adódó tévedéseket, hibákat segítségnyújtással, gyakorlással, sikerélményhez juttatással igyekszünk javítani. Ezáltal fejlődik a gyermekek kudarcűrő képessége, akarata, önbizalma, mások iránti bizalma.

Gyermekeink megbecsülését, önbecsülését a gyermeki tevékenységek, alkotások dicséretével, közösség általi elfogadásával kívánjuk elérni.

Méltóságuk tiszteltben tartásán az alapvető emberi szabadság és a gyermeki jogok biztosítását értjük.

A gyermekek biztonságérzetét derűs, szeretetteljes óvodai légkör kialakításával erősítjük.

A gyermekek számára a szülei által igényelt hitoktatást az óvodában a hitoktatóval együttműködve biztosítjuk.

#### **III/4. Intézménykép**

Intézményképünk kialakításában, az Országos Óvodai Nevelési Alapprogramjában megfogalmazott irányelveket tartjuk szem előtt, melyek a következők:

- A gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
- Az intézmény szakmailag önálló nevelési intézmény, óvó-védő, szociális és nevelő-személyiségfejlesztő, iskolára felkészítő funkcióval.
- A nevelési munkánk során alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodnia.
- A gyermek számára a legfontosabb a játék sokszínű, gazdag tevékenységrendszer.
- Megfelelő személyi és tárgyi környezet biztosítása.

Intézményünk a tevékenységekre épülő helyi pedagógiai programon keresztül valósítja meg a gyermekek közösségi nevelését, mindenkor tiszteletben tartva az egyén igényét.

Intézményünk az integráltan nevelhető beszéd és hallássérült gyermekeket is fogadja.

## **IV. Óvodai nevelésünk célja és feladatai:**

### **IV/1. Az óvodai nevelés feladata:**

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Óvodai nevelésünk a gyermek középpontba helyezését és az óvoda nevelési funkciójának kiteljesítését tekinti alapvető feladatának. A gyermeki személyiséget úgy definiáljuk, mint az egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény aktivitását. A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet megbecsülés és bizalom övezi. Az intézményben folyó a nevelés a gyermeki személyiség, képességek, készségek kibontakoztatására, nevelésére, fejlesztésére törekszik. Nem csupán "megengedi", hogy a gyermek fejlődjön, nem passzívan szemléli ezt a fejlődést, hanem lehetővé teszi, elősegíti azt, tudatosan tervezett, szervezett nevelési helyzetek megteremtésével. A nevelésben alkalmazott pedagógiai hatások igazodnak a gyermek személyiségéhez.

Az intézmény a pedagógiaileg segített, ösztönzött szocializáció minél teljesebb megvalósítására törekszik. A kisgyermeknek meg kell tanulnia beszélni, közlekedni, a környezetadta keretek között tevékenykedni, az eszközöket használni, a társakkal együttműködni, el kell lesnie a mindennapi élet adta szerepeket, magatartásmintákat. Ez, akárhogy is nézzük, komplex életfeladat, a szociális tanulás intenzív formája. Ennek egy részét - eltérő kulturális színvonalon - a családok teljesítik. Az intézmény azonban nem csupán kiegészítő szerepet játszik az elsődleges szocializáció folyamatában, hanem arányos fejlesztését, intenzitásának fokozását, magasabb színvonalra emelését is vállalja, azaz: kiegészíti, kiterjeszti, felerősíti a szociális tanulást.

A nevelés, mint "tudatos értékválasztás" a nevelési helyzetekbe beépített tevékenységek által valósítható meg, hiszen a gyermek állandó tevékenykedés közben fejlődik. A gyermeki megismerés alapja 3-6 éves korban a folyamatos érzékelés, tapasztalás és cselekvés, ezért a nevelési alaphelyzetbe szervesen illeszkedő rendszeres tevékenységeket úgy kell értelmeznünk, mint a pedagógiaileg meghatározott szocializáció igazi determinánsait.

Feladatunk a képességek előhívása, spontán játékos eszközökkel, hogy a gyermekek ennek segítségével képesek legyenek az új ismeretek befogadására.

Programunk kitűzött nevelési célját a gyermek szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek figyelembevételével, a gyermek egyéni adottságaiból kiindulva kívánja megvalósítani.

## **IV/2. Az egészséges életmódra nevelés**

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű.

### **Az egészséges életmódra nevelésünk célja:**

A gyermekek tudásának, képességeinek fejlesztése, amely alkalmassá teszi őket az alapkészségek és képességek megszerzésére, egészségvédő kompetenciára. Kompetencia alatt az egészséghez, az élethez való boldoguláshoz szükséges ismereteket, készségeket, képességeket értjük.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben a korszakban kiemelt jelentőségű.

### **Az egészséges életmódra nevelésünk feladatai:**

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás szokásainak kialakítása
- az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, (élelmezésvezetővel együttműködve, szülők bevonásával (egészséges étrend- rágcsálni való behozatala, gyümölcsnap, 50-100% tartalmú gyümölcslevek)
- a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával - a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve - speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.
- helyes életritmus biztosítása
- egészségügyi szokások, készségek, képességek alakítása
- az egészség, mint érték hangsúlyozása
- a felnőttek modellnyújtó viselkedése, tevékenységei
- a gyerekek körül élő felnőttek mentálhigiénijének segítése
- a család és az óvoda egészségnevelési szokásainak összehangolása
- a szülők figyelmének felhívása a tudatosabb táplálkozás és a mozgás fontosságára
- az egészségügyi és egyéb szakszolgálattal való együttműködés, betegségek megelőzése

Az országos alapprogram hangsúlyozottan kiemeli: az egészségmegőrzés szokásainak valamint a környezettudatos magatartásnak a kialakítását, a környezet védelmét és megóvását, a fenntarthatósághoz kapcsolódó szokások kialakítását.

#### **Az érzelmi fejlődés és a szocializáció segítése nevelő munkánkban**

- derűs légkör biztosítása, a gyermekek segítése az esetlegesen átélt nehézségeik feldolgozásában,
- az egyéni szükségletek kielégítése a csoportban élés helyzetében, az éntudat egészséges fejlődésének segítése,
- a bizalmon és elfogadáson alapuló társas kapcsolatok alakulásának, az együttélés szabályai elfogadásának, a másik iránti nyitottság, empátia és tolerancia fejlődésének segítése.

#### **A megismerési folyamatok fejlődésének segítése**

- az érdeklődés kialakulásának, fennmaradásának, erősödésének, az érdeklődési kör bővülésének segítése,
- a gyermek életkorának, érdeklődésének megfelelő tevékenységek lehetőségének biztosítása,
- a gyermek igényeihez igazodó közös tevékenység során élmények, viselkedési helyzetmegoldási minták nyújtása,
- az önálló aktivitás és a kreativitás támogatása,

**Testápolás, tisztálkodás:** A higiéniai szokások bevezetésénél az óvodapedagógus figyelembe veszi a gyermek óvodába kerülésekor az addigi tapasztalatait. Mivel vannak hátrányos helyzetű gyermekeink is, ezért ők csak az ismerkedés szintje után végzik önállóan a gondozási feladataikat. A normális körülményeket ismerő gyermekek számára a mielőbbi önálló feladatvégzést segítjük elő. A kicsik WC használata minden esetben felnőtt felügyeletével, segítségével zajlik, majd az önállósodás fejlődésével mindinkább az intimitás lehetőségét biztosítjuk.

A tisztálkodás során a sorrendiségre és a precizításra hívjuk fel a gyermekek figyelmét, és ez a nagycsoportban a környezetük tisztántartására is kiterjed.

A nyári időszakban a testápoláshoz az ebéd előtti zuhanyozás is hozzátartozik a tevékenységek, ill. időjárástól függően.

A gondozáshoz tartozik a téli meghűléses problémákra való figyelemfelhívás, a zsebkendő használat és a köhögéssel kapcsolatos illemszabályok.

#### **Étkezés**

Az étkezés szokásrendszerének kialakítása is az előzetes képességre épül. A naposi teendők végzését már a kiscsoportban is megengedjük, de a nagycsoportban a közösségért végzett munkának is felfogjuk. Igyekszünk minél előbb megismertetni minden gyermekkel a kultúrált étkezés szabályait, az evőeszközök használatát. Minden csoportban felhívjuk a szülők figyelmét a reggeli étkezés fontosságára, lehetőséget adunk az otthon nem reggeliző gyermekek étkezésére (szülők által önkéntesen behozott gyümölcsök adásával). A csoportokban szülői döntés alapján gyümölcsnapot tartunk. Az ebéd és uzsonna során külön figyelmet fordítunk a

hátrányos helyzetű gyermekekre, és többször kínáljuk étellel. Erre azért van módunk, mert a központi konyha bőséges ellátást biztosít számunkra.

**Öltözködés:** A szülőkkel együttműködve már kiscsoporttól az időjárásnak megfelelő öltözködésre neveljük a gyermekeket. Ez azért is fontos, mert a mindennapos szabadlevegőn tartózkodás külön odafigyelést igényel. A gyakori öltözködés, vetkőzés elősegíti a korai önállósodást ezen a területen. A ruhák fokozott igénybe vétele szükségessé teszi, a váltóruha létét, melyet minden korcsoportban kérünk. A gondozatlanul érkező, vagy nap közben bepiszkolódó gyermeket átöltöztetjük. Ha nincs váltóruhája a gyermeknek, akkor az óvodának adományozott ruhákból biztosítunk számára tiszta, száraz ruhát. Ebben a tevékenységben igen nagy szerepe van a dajkák odafigyelésének. Nagycsoportra már az öltözködés eszközeinek és helyének tisztán tartása is a gyermeki feladatok közé tartozik.

**Pihenés:** Óvodánkba aránylag sok a korán érkező és a nyitvatartási idő végéig maradó gyermek, ezért a kis és középső csoportban az aktív pihenést szorgalmazzuk, melyet igényelnek is a gyermekek. A nagycsoportban különösen a tavaszi időszakban már nem igénylik az aktív pihenést a gyermekek ezért udvari játékkal töltik az idejüket, a pihenni kívánó gyermek a másik csoportban pihenhet le. Aktív pihenés nélküli délutánokat iktatunk be a karácsonyi, farsangi időszakban és gyermeknapon is.

Égésügyei prevenció: interaktív előadás az egészséges étkezésről és fogápolásról évente  
Fogászati szűrés (fogorvos munkája) évente.  
Védőnői látogatás, tisztasági ellenőrzés.

### **IV/3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés**

1. Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezt szükséges, hogy

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

2. A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének meg-  
alapozása.



3. Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldre és családra való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

4. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modellértékű szerepet tölt be.

5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

#### **Az érzelmi nevelés és a szocializáció céljai:**

- a gyermekek szerezzenek minél több tapasztalatot az együttélésekről (felnőtt-felnőtt, óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek, férfi-nő, fiú-lány, idősebb-fiatalabb, házigazda-vendég viszonylatában és a család, óvoda, más családok, közlekedés, színház, múzeum, állatkert, mozi, természet színterein).
- kapcsolataikat pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- próbáljanak meg a megtapasztalt együttélési szabályoknak, illemnek megfelelően viselkedni;
- ismerjék a szűkebb és a tágabb környezetüket, ami a szülőföldre való kötődés alapja;
- más kultúrákból érkezett gyermekek népi kultúrájának, szokásainak megismerésére és elfogadására törekedjenek a multikulturális nevelés jegyében;
- tudjanak együtt érezni, átérezni a másik gyermek bánatát, örömét, örülni mások sikerreinek;
- próbálják megvalósítani vágyaikat, akaratukat a viselkedési szabályok lehetőségein belül;
- találjanak örömet a tevékenységeikben, legyen lehetőségük az önkifejezésre;
- széles érzelmi skálán fejezzék ki érzelmeiket, a szeretet kifejezésének képessége domináljon;
- tapasztalják meg és elemi szinten gyakorolják a harag tettlegességtől mentes kinyilvánítását;
- legyen lehetőségük magányukat, gátlásosságukat oldani játék és különféle tevékenységek segítségével, félelmeiket, bánatukat próbálják meg különböző módon kivetíteni;
- elemi szinten tudják kontrollálni viselkedésüket; hallgassák meg mások véleményét is;
- próbáljanak megérteni másokat, elfogadni a különbözőségeket, a másságot;
- tapasztalják meg és minél ügyesebben gyakorolják a kommunikáció különféle formáit;
- alakuljon ki barátságos, szeretetteljes, szoros kapcsolat társaikkal és a felnőttekkel;
- érdeklődjenek mások iránt, tapasztalják meg és alapozódjon meg viselkedésükben a gondoskodás, figyelmesség, önzetlenség, együttműködés és segítőkészség;

A gyermek **fejlődő** személyiség, ezért a gyermeknek sajátos, **életkoronként, életkori szakaszonként** és **egyénenként** változó testi, lelki szükségletei vannak. A szükségletek kielégítésében, a gyermeki személyiség alakulásában a gyermeket körülvevő személyi és tár-

gyi környezetnek meghatározó szerepe van. A környezeti hatások közül a **család** szerepe igen jelentős, hiszen a család az első szocializációs szintér, amely a kisgyermeket formálja. A családi hatások a legtöbb esetben nem tudatosan tervezettek, sokkal inkább jellemző rájuk, hogy spontán módon valósítják meg a "társadalomba való bevezetés" feladatait. Természetesen a különböző kultúrájú családok másként viszonyulnak a gyerekekhez, a gyerekeknek a családban elfoglalt helyéhez és más-más szerepet szánnak neki a családi életben belül. A családi nevelés mellett az intézménynek igen nagy szerepe van az elsődleges szocializáció során. Az intézmény nagy előnye a családdal szemben, hogy a családnál tágabb, tagoltabb szocializációs erőteret hozhat létre. Tudatosan alakítja, építi, kombinálja azokat a nevelő hatásokat, amelyekben az együttműködés és a társas érintkezés elemi formái integráns egységet, szerves, kölcsönös kapcsolatot alkotnak. Az óvodáskorú gyermekek érzelmi állapotát, befolyásolhatóságát nagymértékben az a családi atmoszféra határozza meg, amelyben élnek. Az érzelmi alapigények kielégítése, pl. a biztonságérzet, védettségérzet a feltétele annak, hogy a gyermek a környezete iránt érdeklődést mutasson, kezdeményezzen, más emberekhez is kötődjön. Az óvodapedagógus nagyon eltérő érzelmi kívánalmakkal találkozik. Az intézményben a gyermek egyéni igényeit megértéssel fogadni és empátiakészséget mutatni ugyanúgy hozzátartozik az érzelmi neveléshez, mint a kiegyensúlyozott, harmonikus alaphangulat kialakítása. Az olyan intézményi atmoszféra, amelyik sokoldalú érzelmi kifejezéseket és pozitív élményeket tesz lehetővé, hozzájárulhat a gyermek boldog alaphangulatának kifejlődéséhez és ezzel együtt a másik megértéséhez. Azok a gyerekek pedig, akik viselkedési nehézségekkel és zavarokkal küzdenek (agresszivitás, gátlás), különösen sok figyelmet és megértő nevelői magatartást igényelnek.

#### **Az érzelmi nevelés és a szocializáció feladatai:**

- a szeretet és kötődés képességének fejlesztése
- a mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése példamutatással, megerősítéssel.
- az érzelmek kifejező képességének fejlesztése
- biztosítsunk pozitív érzelmekkel telített, kiegyensúlyozott, nyugodt, türelmes, biztonságot, szeretetet sugárzó óvodai légkört;
- minél több lehetőséget szervezünk az érzelmi tapasztalatszerzésre. Ezért tegyük minél gyakoribbá a kedvező tapasztalatokat;
- a gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az intézmény más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése;
- segítsük a gyermekek szociális érzékenységének fejlődését, személyiségük alakulását;
- segítsük, hogy reális önismeretük, önmagukkal és másokkal szemben való igényességük alakuljon ki;
- tudjanak különbséget tenni, ismerjék a jót és a rosszat, segítsük a következmények felismerését;
- fontosnak tartjuk, hogy gyermekeink ne legyenek automatikusan teljesítők, legyen pozitív érdek- és önérvényesítésük;

- legyünk következetesek, érzelmileg azonosuljunk a gyermekekkel. Legyünk toleránsak, őszinték, elfogadók;
- a tevékenységek során építsünk a gyermekek belső motivációira és öntevékenységre;
- mutassunk példát a stresszhelyzetek kultúrált feloldására. Segítsük át a gyermekeket ezeken a helyzeteken; stresszoldó magatartásunkat hassa át a megértés
- segítsük a különféle problémákkal küzdő gyermekeket abban, hogy szorongásaikat, félelmeiket játékban és más tevékenységekben kiélhessék. Segítsünk a peremhelyzetre sodródó gyermekeknek, hogy önmagukat el tudják fogadni, illetve mások is elfogadják őket;
- adjunk olyan feladatokat a gyermekeknek, melyekben felelősségérzetük megerősödhet, fokozzuk magabiztosságukat, önbecsülésüket;
- átgondolt szokásrendszerben, a felesleges korlátozásokat, fegyelmezéseket elkerülve fejlesszük a gyermekek akarati tulajdonságait (önállóság, szabálytudat),
- alakítsuk morális érzéküket, együttérző magatartásukat, becsületességüket, tiszteletudó-illetudó magatartásukat, empátiájukat;
- fontosnak tartjuk az akarat fejlesztését: a kitartás, állhatatosság képességét, a siker és kudarc elviselését, az akadályok leküzdésének megpróbálását;
- közös programokat szervezünk a családokkal, ezzel erősítjük a gyermekek pozitív érzéseit családjuk tagjai iránt;

A fejlesztés tehát azután kezdődik, miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel és a gyerekekkel, azaz bátran, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben. A gyermekek gondozása az intézményi nevelőmunka alapvető feladata; olyan sajátos nevelési feladat, melynek színvonalas megvalósítása nemcsak a gyermek személyiségének fejlesztését alapozza meg, de lehetővé teszi annak a kedvező környezeti hatásnak a kialakulását, ami a gyermek további fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul.

#### **Feladataink a gyermeki szükségletek kielégítésében:**

- Az egészséges környezet megteremtése
- A nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör, a családtól való elszakadás után is biztosságot nyújtó környezet kialakítása.
- A másság, fogyatékoság elfogadtatása
- Önzetlenségre, kudarcűrésre, megoldáskeresésre való nevelés
- Másokkal való együttérzésre, segítségnyújtásra való nevelés.
- A gyermek megfelelő gondozottságának biztosítása
- A gyermek alapvető fizikai szükségleteinek kielégítése.

#### **IV/4. Anyanyelvi és értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása**

1. Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció, különböző formáinak alakítása - beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel - az óvodai nevelőtevékenység egé-

szében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

2. Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságra -, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

3. Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás - alkotóképesség - fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Az anyanyelvi nevelés, a nyelvi kultúra fejlesztése a kultúra átadásának alapfeltétele.

Az anyanyelvi nevelés az egész óvodai életet átszövi, feltétel, cél, feladat, eszköz és módszer. A társadalmi kommunikáció nem képzelhető el személyes kapcsolatok, közvetlen nyelvi kommunikáció nélkül. A beszélő magatartás kifejlődése a szocializáció alapja, ezért elsősorban a kommunikáló képességet, a beszélő magatartást kell fejleszteni. A beszélőkedv kialakulásának feltétele a nyugodt, derűs, nyitott, toleráns, élménygazdag, személyiség- és tevékenység-centrikus, játékos óvodai környezet.

#### **A beszélő magatartás, a kommunikációkészség alapvető meghatározói:**

- a genetikus adottságok,
- a szociokulturális háttér,
- a család kommunikációs szintje,
- az anya-gyermek kapcsolata,
- és mindennekfelett az anya mintája.

A gyermekutánzás útján tanulja a beszédet, ezért nagyon fontos az őt körülvevő felnőttek mintája. Az anyanyelvi nevelés feltétele a tapintat és a türelem, az egyéni érési ütem figyelembevétele, a kivárás.

#### **Anyanyelvi nevelésünk céljai:**

- fejlődjön ki a gyermek beszélőkedve;
- szívesen, gátlások nélkül, folyamatosan, életkori sajátosságaiknak megfelelő alaki, nyelvi helyességgel, tartalmi változatossággal, bő szókinccsel beszéljenek;
- váljanak minél felszabadultabbá, játékosabbá, közlékenyebbé;
- tudjanak alkalmazkodni különböző beszédhelyzetekhez, tudják megválasztani a megfelelő kifejezési formákat, a teljes ember vegyen részt a közlésben;

#### **Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés, nevelés**

- Minden tevékenységformában megvalósítandó, kiemelt feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a különböző kommunikációs formák alakítása, helyes mintaadás a nevelőtevékenység egészében jelen van.
- A gyermekek tapasztalatszerzéssel új ismereteket szereznek a természeti-társadalmi környezetről.
- Értelmi nevelés feladata a tapasztalatok rendszerezése, azok különböző élethelyzetekben való gyakorlása
- Ösztönző környezet az értelmi képességek fejlesztésére (érezékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás)

### **Értelmi nevelésünk céljai:**

- tevékenység, élményszerzés közben fejlődjenek értelmi képességeik (érezékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás);
- természetes kíváncsiságukat, megismerési vágyukat többféle helyzetben, szituációban élhessék ki, ismerjék meg a felfedezés, próbálkozás, kísérletezés örömét;
- változatos tevékenységek közül választva, egyéni érdeklődésüknek megfelelően szerezzenek tapasztalatokat;
- fejlődjön önállóságuk, figyelmük, kitartásuk, pontos feladatvégzésük, feladattudatuk;
- alapozódjon meg gondolkodásuk önállósága;
- döntéseikben tanuljanak meg konkrét tapasztalatokat felhasználni, és elemi szinten következtetni;
- legyenek vállalkozó kedvűek, nyitottak, toleránsak, tudni vágyók, optimisták;
- legyenek készek az új élmények befogadására;
- legyen önértékelésük, pozitív „énképük”;
- szerezzenek tapasztalatokat konfliktushelyzeteik kezeléséről;
- véleményüket próbálják meg kifejezni;
- tevékenység és élményszerzés közben tegyenek szert tapasztalatokra, és elemi szinten sajátítsák el az információkeresés célszerű formáit.

### **Értelmi nevelésünk feladatai:**

- szervezzünk, biztosítsunk olyan élményszerzési lehetőségeket a gyermekek számára, melyek által fejlődnek értelmi képességeik (érezékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás);
- megerősítő, támogató magatartásunkkal, érdekes szituációk megteremtésével tartsuk ébren kíváncsiságukat, megismerési vágyukat;
- teremtsünk olyan lehetőségeket, melyekben önállóan tevékenykedhetnek;
- segítsük elő a gyermekek kreativitásának kibontakozását;
- viselkedésünkkel, beállítódásunkkal, példánkkal nyújtunk modellt a nyitott, toleráns, kreatív megközelítési módokra;
- ismerjük el a problémák eredeti megoldását;
- használjuk fel nevelőmunkánkban a családból hozott kulturális értékeket és hagyományokat.

Az óvodáskorú gyermekek pszichikai és gondolkodásfejlődése a külvilággal való szüntelen kölcsönhatásban alakul, ez a tárgyakkal való manipulációtól a gondolati tevékenység felé haladó folyamatban valósul meg.

### **Az óvodás gyermekre jellemző:**

- a gyakorlati problémamegoldó gondolkodás, melyben a reális cselekvés és a gondolkodási műveletek váltják egymást
- a fantázia szabad áramlása, a kötetlenül áradó asszociáció, a könnyedén fellépő analógia
- az, hogy a logikai műveletek a cselekvésben szerzett tapasztalatokból származnak.

Gondolkodását a közvetlen megismerés, észlelés, emlékezet logikája uralja, mely az erős emocionalitás hatása alatt áll.

A tevékenységek gyakorlásánál arra törekszünk, hogy ezek hosszantartóak, folyamatosak, egymásra épülők, fokozatosan nehezedők és játékosak legyenek. Figyelmet fordítunk a differenciált nevelésre, tehetséggondozásra, felzárkóztatásra is.

A tevékenység során segítséget adunk a gyermeknek, de meghagyjuk a hibázás, próbálkozás, korrigálás jogát. Az erőfeszítések árán nyert siker ösztönzi a kitartó munkára, az újrakezdésre és nem a meghátrálásra.

Az **érzékelést, észlelést** játékos gyakorlatokkal, egyre több inger hatásával és az érzékszervek finomításával fejlesztjük. Az egyidőben egyre több ingerhatást az óvodapedagógus segítségével rendszereznek.

A **figyelem fejlesztését** a cselekvés, szemleltetés fenntartása segíti elő. A szándékos figyelemre, összpontosításra irányuló tevékenységek, pl. díszítő munka, veteményezés, szabályjátékok a koncentráció megerősítését szolgálják.

**Emlékezet** fejlesztését élmények nyújtásával, élménybeszámolók rendszeres meghallgatásával, egyszerű feladatok ismételtetésével segítjük elő.

**Képzeletük** fejlesztésére a gyakori mesélés hatására improvizációs játékok, zenei rögtönzések, dramatizálás, bábozás alkalmával van lehetőség. A tevékenységek, élmények újra játszásával, a szerepek módosításával, humoros fordulatokkal tehetjük élményszerűvé a gyermeki fantázia határtalanságát.

Az egyszerű gondolkodási műveleteket a tevékenységek közben gyakorolják, az óvodapedagógus segítségével ok-okozati összefüggéseket keresnek, mindennapi tapasztalataikat összegzik. A gyűjtőmunkáik során lehetőségük nyílik az analízis-szintézis közvetlen megtapasztalására.

Az értelmi nevelés a tanulási tevékenység során speciálisan, és egyénre szabottan megvalósítható.

Az értelmi nevelés egyénre szabott fejlesztéséhez szükség van arra, hogy már óvodába érkezéskor felmérje az óvodapedagógus a gyermek képességeit, ha szükséges dolgozzon ki egyéni fejlesztési tervet, közölje észrevételeit a szülővel, irányítsa szakemberhez a gyermeket és a szülőt is.

Fontosnak tartjuk a gyermekekkel foglalkozó munkatársak összehangolt munkáját a gyermek fejlesztésének, tehetséggondozásának érdekében.

#### **IV/5. Esztétikai nevelés**

Az esztétikum az élet minden mozzanatában jelen van, az emberi életmód egészében jelenik meg.

Az óvodáskorú gyermekek jellemző sajátossága az „érzelmi vezéreltség”, ezért az esztétikai nevelésünket élményekre építjük, a változatos tevékenységek és a játékok közben valósítjuk meg, segítségül hívva a drámapedagógia módszereit. A nevelés folyamatában olyan élménypedagógiát érvényesítünk, amely alkalmassá teszi a gyermekeket az esztétikum befogadására, létrehozására, megóvására.

Az esztétikai nevelés feladatait a műveltségi tartalmak más-más területeit felölelően, az óvodai tevékenységi formákat változatosan szervezve, koncentráltan, komplexen valósítjuk meg.

**Esztétikai nevelésünk célja**, hogy a mindennapi tevékenységek során ismerjék fel az esztétikus jelenségeket, élvezzék a „szépet” és becsüljék meg azt. A fejlődésük során fokozatosan váljanak képessé az esztétikus dolgok létrehozására, majd használják azt a komplex foglalkozások, tevékenységek során.

Életkoruknak megfelelően ismerkedjenek meg a művészetek alapjaival. Az óvodapedagógus nevelje igényességre a gyermekeket példamutató megjelenésével, környezetük alakításával. Hívja fel a gyermekek figyelmét a természet szépségeire, annak megóvására és használják fel a természet adta gyűjteményeket környezetük esztétikus kialakítására.

#### **Feladataink:**

- A kreativitás fejlesztése.
- Művészi nyelv használatának megalapozása.
- A népi hagyomány szépségeinek felfedezése és megőrzése.
- Saját környezetükkel, személyükkel kapcsolatos igényesség megalapozása.

#### **IV/6. Erkölcsi nevelés**

Óvodai nevelésünk során az erkölcsi nevelést azonosnak tekintjük a jellemformálással. Az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságait figyelembe véve nem beszélhetünk kialakult jellemről. Ezért az óvoda feladatának a családi nevelésre épülő magatartási és viselkedési formák alakítását tekintjük.

A gyermek sokoldalú és folyamatos tevékenykedtetése a fejlesztés elengedhetetlen feltétele, mely biztosítja a megfelelő alkalmat a megfigyelésre, gyakorlásra a magatartásformák megerősítésére. Ezáltal a családok eltérő normáit a társadalom és közösség normáinak megfelelően tudjuk alakítani. Érveinket igyekszünk olyan tényekkel, eseményekkel alátámasztani, amit a gyermek átélt vagy tapasztalt. A képi, tárgyi bizonyítékokat, valamint a sajtó és az irodalom tényeit is alkalmazzuk tényeink alátámasztására.

Az erkölcsi nevelésünk során azonban a legfőképpen a gyermekeket körlvevő felnőtt modellnyújtó szerepét és hitelességét emelném ki, hiszen a kisgyermek számára a szülő és az óvónő mindenben példakép.

#### **IV/7. Prevenációs és korrekciós tevékenységek**

Óvodánkban a logopédus évente felméri az 3-5-6 éves gyermekek beszédfejltségét, kiszűri a beszédhibás gyermekeket. A családokkal felveszi a kapcsolatot: tájékoztatja a szülőket gyermekük beszédállapotáról, tájékoztatja őket a beszédfejlesztés további lehetőségeiről.

## **V. A TUDATOS FEJLESZTÉS FELTÉTELEI**

### **Játék:**

A gyermekkor legfontosabb tevékenysége, a világ megismerésének eszköze, a fejlődés fontos tényezője. A feladatunk a játék feltételeinek biztosítása, figyelemmel kísérése, szükség szerint segítség, ötlet adása.

### **Mondóka, ének:**

A gyermek életkori sajátosságaihoz, egyéni fejlettségéhez, hangulati állapotához igazodó ének, mondóka felkeltik a gyermekek érdeklődését, formálják esztétikai ízlésüket pozitív érzelmeket keltenek, érzelmi biztonságot nyújtanak.

Az ismétlésekkel, a játékos mozdulatokkal erősítjük a zenei élményt. Az ének, mondóka segítségével derűs légkört teremtünk a csoportban.

### **Vers, mese:**

Hatással van a kisgyermek érzelmi, értelmi és szociális fejlődésére. Az óvodában az irodalmi és a népi műveket egyaránt felhasználjuk az élményszerzésre. Sokféle helyzethez kapcsolhatjuk, alakulását a gyermek pillanatnyi állapota, igényei befolyásolják.

### **Alkotó tevékenység:**

Örömforrás maga a tevékenység, nem az eredmény. A feladatunk a feltételek biztosítása, technikák megmutatása, az alkotókedv ébren tartása, a gyermeki alkotások megbecsülése, megőrzése.

### **Mozgás:**

A mozgás alapvető formái kialakulásának időszaka a 0-3 év. Az egészséges gyermek mozgásigénye nagy. A szabad mozgáshoz mind a csoportban, mind a szabadban biztosítjuk a feltételeket. Mozgásfejlesztő játékok, minél nagyobb mozgástér, elegendő idő biztosítása elengedhetetlen feltétele a harmonikus fejlődésnek. Kiemelt figyelmet fordítunk a nagymozgások biztos végeztetésére, az egyéni korrekcióra.

### **Tanulás:**

A 3-6 éves korú gyermek fejlesztése a nevelési céloknak megfelelően a nevelési folyamatban valósul meg. A nevelési folyamat a környezettel való állandó és szoros kapcsolatban zajlik. A nevelési folyamatban a gyermek spontán fejlődése, érése és a nevelési céloknak megfelelő tudatos fejlesztése egymást kiegészítve érvényesülnek. A tudatos fejlesztés az óvodapedagógus által irányított, befolyásolt, de nem kizárólagosan tőle függő folyamat. A társadalmi, gazdasági környezet, a helyi lehetőségek, a gyermekcsoport életkora, összetétele, a szülők igé-



neyei mind befolyással vannak a fejlesztés tartalmára. A tudatos fejlesztést az objektív és szubjektív feltételek ugyancsak jelentősen befolyásolják, azt kiegészítik.

Az **objektív feltételek**, mint az intézmény épülete, berendezései, az intézmény udvara a gyermeket körülvevő környezet általában adottak. Az óvónői önállóság kérdéskörébe tartozik, hogy a meglévő adottságokon belül milyen bútorzattal és hogyan alakítják ki az intézmény belső tereit és csoportszobáit. Például nagyon fontos, hogy az intézmény udvara fűvel borított és aszfaltozott udvarrészt egyaránt tartalmaz. Ez nemcsak az egészséges életmód feladatainak megvalósítását teszi könnyebbé, hanem kellemesebbé is varázsolja a gyermekek környezetét. Arra törekszünk, hogy minél nagyobb egybefüggő játszó és mozgásra alkalmas tereket alakítsunk ki.

Ez nagymértékben elősegíti azt a pedagógiai célunkat, hogy a kooperáció és kommunikáció gyakorlása az egész nap folyamán kölcsönösen és akadálytalanul megvalósuljon. Ugyanezt a célt szolgálja a csoportszoba szűk kereteinek kitágítása azáltal, hogy minél nagyobb területen engedjük az óvodásokat mozogni. A folyosó, a mosdó, az előterek mind-mind alkalmasak arra, hogy játszó és beszélgetőhelyek legyenek a gyermekek számára.

### **A tudatos fejlesztés szubjektív feltételei:**

#### **Az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése.**

A hangsúly az aktív, kétpólusú együttműködésre kerül. Az aktív nevelés tevékenységközpontú és tevékenységre alapozott nevelés. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a gyermeknek ép-pűgy lehet véleménye, elképzelése, ötlete, javaslata, mint a felnőttek. Ezt komolyan kell venni és beépíteni a fejlesztési elképzelésünkbe. A gyermeket ugyanis saját környezete, saját tapasztalatai, élményei befolyásolják, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni a nevelés folyamatában, hanem éppen ellenkezőleg ezekre az élményekre, tapasztalatokra szükséges ráépíteni, megtervezni a gyermeki tevékenységeket. A fejlesztés során abból kell kiindulni, ami a gyermeket körülveszi, foglalkoztatja és érdekli. Ezzel válik lehetővé a gyermek aktivitásának bekapcsolása a nevelés folyamatába.

#### **Az óvodapedagógus modell szerepe**

A gyermek utánzási hajlamából következően az óvodapedagógusnak kiemelt azonosulást indukáló szerepe van. Óvodáskorban, de későbbi életkorban is a példa a leghatásosabb nevelő erő egyike. Éppen ezért nagyon fontos, hogy mit és hogyan mond a pedagógus, miként viselkedik, hogyan öltözködik, stb. Különösen 3-4 éves korban meghatározó a pedagógus személyisége, hiszen kezdetben a gyermek teljesen kritikátlanul, válogatás nélkül utánoz, kizárólag a szeretett és érzelmileg hozzá legközelebb álló felnőtt kedvéért. Sok múlik tehát azon, milyen értékeket preferál az óvodapedagógus, a gyermek környezete és azon belül elsősorban a család. Gyakran előfordulhatnak értékkonfliktusok a család és óvoda között. Ilyenkor az óvodapedagógusnak rendkívül tapintatosan és kizárólag a gyermek érdekeit figyelembe véve kell közelítenie a megoldás felé. A gyermek már megtanul és magával hoz bizonyos értékeket a családból, melyeket az óvodában is tiszteletben kell tartani. Az óvónő mintegy átveszi, át-vállalja a gyermek óvodai életében az anya szerepét. Az ő biztonságot és harmóniát sugárzó

egyéniisége feltétlenül hatni fog a gyermeki személyiség fejlődésére. Ezért gondoljuk azt, hogy a gyermek harmonikus fejlesztésének alapkövetelménye abból indul ki, hogy a gyermek-felnőtt kapcsolat alapja és mintája egész gyermekkoron át a gyermek-szülő viszony. Ebben a kapcsolatban kell az óvónőnek napközben mintegy helyettesítenie az anyát. A biztonságérzet egyik biztosítója a testi kapcsolat, az ölelés szorossága. Az óvodában még 6-7 éves korban is igénylik a gyermekek a gyakori simogatást, szeretgetést, ölelést. A gyermek és az óvodapedagógus aktív együttműködése a felnőttől is másfajta beállítódást, viselkedést igényel. El kell fogadnia, hogy nemcsak ő irányíthatja a gyermeket, hanem a gyermek is hat rá. Kapcsolatuk aktív és kölcsönös. Ez a pedagógusi magatartás feltételezi az önállóságot, rugalmasságot, döntési képességet, helyzetfelismerő képességet meglétét. Tudomásul kell vennünk, hogy olyan nevelő képes a gyermeket az életre, az önálló gondolkodásra serkenteni, aki maga is rendelkezik ezekkel a képességekkel.

### **Az óvónő és a dajka együttműködése**

A dajka jelenléte és a szerepe az óvodai nevelésben korábban kevésbé jelentett pedagógiai munkát, sőt azt tapasztaltuk, hogy mintegy kirekesztődtek a dajkák a nevelési folyamatból. A program megvalósítása során a dajka munkája az óvodapedagóguséval összehangolttá válik, mert a dajkát a pedagógiai munka közvetlen segítőjének tekintjük. A dajka egyike a gyermeket nevelő felnőtteknek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus, magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre. Ahhoz, hogy a nevelési folyamatban a dajka közvetlenül és tevékenyen részt vehessen, elsősorban arra van szükség, hogy megfelelő szinten tájékoztatva legyen az óvoda és az adott óvodapedagógusok nevelési elképzeléseit, módszereit illetően. Tudnia kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvónők a gyermekcsoport fejlesztését megvalósítani. Ez a tudás, különösen a szakképzett dajkák esetében megsokszorozhatja a felnőttektől kiinduló nevelőhatásokat. A munkatársak együttműködését az óvónői- és dajka teamek a minőségbiztosítási folyamatban rögzítettek szerint segítik.

## **VI. A FEJLESZTÉS TARTALMA**

Meggyőződésünk, hogy a tevékenységek által nevelődő gyermek felnőve aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezetének kialakításának. Éppen ezért a helyi óvodai programunk hasonlóan a tevékenységközpontú óvodai programhoz a fejlesztést négyes feladatrendszerbe foglalja. A feladatrendszer elemei a gyakorlatban nem különülnek el egymástól.

### **A feladatrendszer elemei:**

- 1. Játék és tanulási tevékenység**
- 2. Társas és közösségi tevékenység**
- 3. Munkatevékenység**
- 4. Szabadidős tevékenység**

A feladatrendszer elemei egymást átszöve érvényesülnek és valamennyien együtt jelentik az óvodáskorú gyermek nevelésének tartalmát. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert a gyermek életmegnyilvánulásaiban sohasem különülnek el a különböző tevékenységek, azok komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg. Természetes tehát, hogy a feladatrendszer elemei mereven nem választhatók el egymástól, mint ahogy a tevékenységek is ösz-

szefüggenek egymással. A gyermek számára egy adott tevékenység, mint pl. a sepregetés ép-p úgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi tevékenységek körébe, hi-szen másokért, másokkal együttműködve végezheti. Pontosan ez az oka annak, hogy a nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva a tervezett tevékenységekből kiindulva kell a tervezést átgondolnunk. Miután a tanulást a neve-lés részének tekintjük, ezért a nevelés és a tanulás tervezésében is a komplex gondolkodás-mód, az egymáshoz való kapcsolódás és nem a nevelési területek szétdarabolásának szándéka vezet gondolatainkat.

### **VI/1. Játék és tanulási tevékenység**

A tanulás az élet minden területét átszövi. Az ember a világot tanulás útján érti meg, veszi birtokába. Éntudata a világ jelenségeinek viszonylatrendszerében alakul; megtanul“élni” prak-tikus és szellemi síkon egyaránt. Tanulás útján alakul világképe. Jelentős hatást gyakorol a gyermek világképének formálódására a felnőtt értékközvetítő, kultúra- és hagyományátadó modellje. Ezért alapvetően meghatározó a gyermek szociokulturális háttere, élménykörnyeze-te, a fontos személy jelenléte.

A gyermekjellemző módon emocionálisan, igen kis lépésekben tanul. A pszichikus képessé-gek egyenetlen fejlődése miatt azonos korcsoportban egy-két éves eltérés is lehet a fejlettség szintjében. A tanulást elsősorban kisebb csoportokban vagy egyénileg, személyes törődéssel, egyénre szabott differenciált módszereket alkalmazva szervezzük meg. A kisgyermek gon-dolkodására a konkrét képi felfogásmód jellemző, ezért kerüljük el a túl korai tudatosítást, a verbális absztrakciót.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek fejlesztése. Az óvodapedagógus a tanu-lást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, isme-reteire.

#### **A tevékenységekben megvalósuló tanulás**

- Az óvodában a tanulás folyamatos, utánzásokon alapuló spontán és szervezett tevékeny-ség, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését segíti elő. Az egész nap folya-mán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, sétákon, az óvoda-pedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban szervezett.
- Elsődleges célja az óvodásgyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővíté-se, rendszerezése.
- A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét fog-lalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.
- A tanulás formái: utánzásos, spontán, játékos, kérdésekre épülő, irányított ismeretszer-zés, gyakorlati problémamegoldás.

#### **A tanulás lehetséges formái az óvodában:**

- utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások ala-kítása)
- spontán játékos tapasztalatszerzés cselekvéses tanulás
- gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- gyakorlati problémamegoldás

### **Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban:**

- Értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás)
- A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának sokoldalú érdeklődésének kielégítése játékba beágyazva.
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása, differenciált fejlesztés.
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése
- Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti.

Arra törekszünk, hogy olyan tanulási helyzeteket teremtsünk, melyeket örömmel élnek meg a gyermekek. Hiszünk abban, hogy ezzel megalapozhatjuk az egész életen át tartó tanulás igényét.

A játék a 3-6 éves korú gyermek alapvető, mindennapjait átszövő tevékenysége. A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit. A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé.

A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában céljai eléréséhez. Az óvodapedagógus tudatosága természetesen sohasem irányulhat a gyermekre, hiszen kitalált és erőltetett úgynevezett "játékos módszerekkel" nem helyettesíthető a gyermeki tevékenység. A gyermeki tevékenységet - különösen a játékban - nem szabad szűken értelmeznünk. A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nemcsak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységeket ismerjük el, hanem a "szellemi alkotást" is tevékenységként fogjuk fel a játék során. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit és bármilyen eszközzel vagy tárggyal helyettesíti azokat. Minden gyermeki tevékenység - beleértve a játékot is - felosztható spontán és az óvodapedagógus által irányított tevékenységre. Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs szükség a pedagógus által kezdeményezett vagy irányított játéktevékenységre, hiszen köztudott, hogy 3 éves kor táján még kifejezetten igényli a gyermek a felnőttel való együttjátszást. A játékon belül meghatározott eredmény elérését célzó öntevékenység a legfőbb biztosíték arra nézve, hogy az öntevékenység az önfejlődés, az önfejlesztés motívumait, képességeit és készségeit is létrehozza.

Jót és jól játszani - ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében és

szükség esetén, indirekt módon befolyásolni. A játék kicsiben maga az élet; az, amit a kisgyermek felfog és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesebben ki. A program alapelve, hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra. A játék-tevékenységhez szükséges feltételeket, ötleteket és eszközöket azonban az óvodapedagógusnak kell biztosítani. Külön szót érdemel az élmények szerepe a gyermek játékában. Az élmény, legyen az a gyermek egyéni élménye, melyet a családból a környezetéből hoz az óvoda, vagy legyen az az óvodai társakkal átélt élmény, rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az élménynyújtás, az óvónő tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett. A lényeg, hogy a gyermekek élményeiket tevékenységekben éljék meg. Általában a gyermek spontán szerzett élményei és tapasztalatai nem kapnak kellő figyelmet. A legjobb esetben meghallgatják a felnőttek ezeket az élményeket, de nem számolnak a továbbiakban vele. A tevékenységközpontú óvodai nevelés nemcsak feltételezi, hanem el is várja az óvodapedagógus ilyen irányú figyelmét, érzékeny reagálóképességét. Ilyen pedagógiai alaphelyzetben már valóban nem lesz mesterkélt és erőltetett a gyermekek képességeire építve, azt alapul véve fejleszteni az egyént éppúgy, mint a csoportot.

A játék tehát, mint az óvodáskorú gyermek alaptevékenysége olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit tudatosan felhasználhat a gyermekek fejlesztése érdekében. Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben a játék folyamatában, ami később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítheti. Például a társakkal való együttjátás, vagy a játékon belüli önállóság, a másik gyermek játékának tiszteletben tartása, a kezdeményezőkézség kibontakoztatásának lehetőségei, vagy olyan tulajdonságok szükségessége, mint a mások mozgósításának képessége vagy az alá-fölé-rendeltségi viszonyok önkéntes kialakítása egy-egy játékszituációban, vagy a nagyon is demokratikusan, a gyermekközösség elfogadott belső törvényszerűségei szerint kialakított játékon belüli szerepelosztások, melyek a szerepjátékot a társadalmi gyakorlatban tapasztalható szituációk előzményeivé avatják.

A játék kiemelt jelentőségű tájékoztató, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenység.

#### **A játéktevékenység nevelési eszköz, mely alkalmas:**

- a gyermekek személyiségének alakítására, képességeinek fejlesztésére
- a gyermekek mozgásigényének kielégítésére, bizonyos mozgásformák gyakorlására
- az értelmi képességek fejlesztésére
- a finommotorikus mozgás fejlesztésére
- a beszédkészség alakítására
- az ismeretek bővítésére

A játék a szocializáció iskolája, a társas viselkedés gyakorlásának legjobb eszköze.

#### **A játékélet feltételei:**

A felszabadult, derűs légkör az óvodákban folyó munka elengedhetetlen feltétele.

A csoportokban érezhető derűs, meghitt légkört meghatározza:

- az óvoda általános légköre
- a csoportban dolgozó felnőttek személyisége, gyermekszeretete, szaktudása,
- együttműködése
- a csoportban folyó tartalmas nevelőmunka színvonala

Az óvónők megértő, segítő gondoskodása, védő szeretete, kiegyensúlyozott magatartása biztonságot ad a gyermekeknek. Érzik, hogy jelenlétük fontos a felnőttek és társaik számára.

Érzik, hogy szívesen tartózkodnak együtt, kérésükre játszótárssá válnak.

Az óvónőktől számtalan példát láthatnak az adódó konfliktusok kezelésére, a problémás helyzetekben való eligazodásra, ezek megelőzésére.

### **Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban:**

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése.
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára, lehetőség nyújtása az otthoni élmények feldolgozására.
- A játékhoz szükséges jó minőségű eszközök folyamatos biztosítása.
- Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához.
- Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében.
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása
- Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együttjátás a gyermekekkel, izlésformálás.
- A társas kapcsolatokban a negatív élmény, frusztráció oldása.
- A mindennapos, szabadban történő játék maximális idejének kihasználása.
- A szülők játékról alkotott véleményének formálása.

Nevelőtestületünk fontosnak tartja, hogy a játék során a gyermek a környezetében fellelhető természetes anyagokat tudja használni, ebben az óvónó egyénisége legyen példamutató, biztonságot adó.

A hagyományörzés során gyűjtött játékok legyenek életkornak megfelelőek, neveljenek kitarásra, egészséges életmódra, alakítsák ki küzdeni akarást és tudást, neveljen kudarctűrésre a megfelelő életszakaszokban.

A népi dalosjátékok formálják összetartó közösséggé a csoportokat, alakuljon ki érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képesség igénye / barátkozás, együttérzés, segítőkészség./

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul a kisgyermek. Játék közben, játékosan szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg. Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük. A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek. A tanulás természetesen csupán része a nevelési folyamat egé-

szének. Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egyidőben kevesebbet, de minőségben és használhatóságában mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb a 3-7 éves korú gyermek fejlődésének szempontjából. A közvetlen környezet folyamatos megismerése, az érzékelés és a többoldalú tapasztalatszerzés azért központi kérdése a tanulási folyamatnak, mert szerintünk kevesebbet, de azt jobban, alaposabban, több oldalról megközelítve kell a gyerekek számára közvetítenünk és velük együtt átélnünk. Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni. Ez az oka annak, hogy komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent. Egyáltalán nem mellékes az a szempont sem, hogy azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek, a gyermekek hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is. Nem mindegy milyen érdekeltség fejlődik ki a gyermekben a tanulással kapcsolatban, hiszen már kialakulnak annak csírái, hogy később örömmel tanul-e a gyermek. Képes lesz-e saját motiváltságából kiinduló erőfeszítésre a tanulás során. Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában. A tanulási tevékenység esetén is azt szeretnénk elérni, hogy örömmel és önként vegyen részt ebben a folyamatban a gyermek, ne csupán külső motiváció (jutalom) készítse erre. A cél az, hogy megfelelő színvonalú feladatok elé állítsuk a gyermeket. Természetesen minden gyermek esetében képességeinek megfelelő feladatokról van szó. A követelményeket az egyéni teljesítőképességhez kell mérni. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához. A sorozatos kudarcok ellentétes hatást váltanak ki. A gyermek bátortalanná, féltőssé, visszahúzódomóvá válik, alulértékeli önmagát és alatta marad saját teljesítőképességének. Az óvodapedagógus szerepe tehát itt is kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni a gyermeket egyéni adottságainak figyelembevételével. A program keretjellege biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermek igényeihez, egyéniségéhez, teherbíró képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat. A nevelés egészén belül megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, foglalkozások, beszélgetések, tapasztalatszerző séták stb. formájában egyaránt megoldhatók a napi élet bármely mozzanatában. Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés.

## **VI/2. Társas, közösségi tevékenység**

A gyermekkel szemben támasztott két fő követelmény: tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlesztése rendkívüli fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz az életre nevelés szempontjából. A tulajdonságok, a képességek, a készségek, a szükségletek olyan rendszerét kívánja formálni, amelynek segítségével a gyermekek részvétele a napi életben (társadalmi gyakorlatban) egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik. A társadalom élete, a társadalmi gyakorlat pedig jórészt a társas és közösségi kapcsolatok keretén belül zajlik. Nagyon fontos feladat tehát már az óvodában tudatosan törekedni a közösségben zajló folyamatok, a társas kapcsolatok és a közös tevékenység kibontakoztatására. Mindez természetesen nem jelenti az egyén fejlesztésének mellőzését. A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akaratukat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közös-

ség keretein belül is megvalósítani. Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítani személyisége pozitív és széleskörű kifejlődéséhez. Az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás mellett mások megbecsülése, a közös szokások kialakulása, a hagyományok tiszteletbentartása, sőt a csoport közvéleménye is kialakul. A csoportban elfogadott normák befolyásolják a gyermekek cselekedeteit. Ha mindehhez még nyitott légkör, demokratikus és szeretetteljes irányítás társul, akkor tág teret nyitunk a gyermekek önállósága, tenniakarása és döntési képességének kibontakoztatása irányában. A nevelőközösség szerepe ebben a folyamatban meghatározó. A nevelőközösség belső tartása, gyermekszeretete, kivívott tekintélye és világos, pontos, tudatos, célirányos nevelő tevékenysége nélkül az elképzelt gyermekközösség kialakítása nem sikerülhet. Az óvodai gyermekközösség kialakítása a tevékenységek rendszerén keresztül valósítható meg. Az óvodában minden tevékenységnek a gyermek egyéni öröme túl a közös élményt is kell erősítenie. A társas kapcsolatok, a közös munka, az együttjátszás és a komplex foglalkozások rendszere is az együvé tartozás érzését erősíthetik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni. A lényeg, hogy a tevékenykedtetés sokszínű, változatos legyen, és a **tevékenykedtetés** legyen a hangsúly. Mindent kipróbálhasson a gyermek, kivételt csak a testi és szellemi épségét veszélyeztető tevékenységek képeznek. A közösségi szokások kialakítása pedig a tevékenységek végzését segítse, a gyermekek cselekedeteit irányítsa. A szokások tegyék lehetővé, hogy az egyik gyerek ne zavarja a másikat a tevékenység végzése közben, a szokásrendszer tegye lehetővé a gyermekek közötti jobb együttműködést, egymás tevékenységére figyelmet, vagy a közös tevékenység során kialakuló viták lerendezését. A helyes szociális viselkedés megtanulásának színtere az óvodai csoportközösség. Az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyermek jogos kívánságait és igényeit, mint ahogy a gyermektől is elvárja a szokások, szabályok betartását. A gyermekek egymás közötti és a felnőttel való kapcsolatában egyaránt a szabadságra, a nyíltságra és az őszinteségre kell építeni. A közösség lehetőséget teremt az önálló kapcsolatok kialakítására, a különböző nézőpontok megismerésére, a konfliktusok kezelésére és megoldására. Ezek a folyamatok pedig a másokkal szembeni tolerancia kialakulásához vezetnek. A társas és közösségi tevékenységek a nevelőmunka egészét átszövik. Ebben a folyamatban talán a legfontosabb időpont az, amikor a gyermek először ismerkedik az óvodával, az óvodai csoporttal. A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás, az új helyzet sokszor nehéz feladat elé állítja a szülőket és az óvodapedagógust egyaránt. Az óvodapedagógus feladata, hogy végtelen türelemmel és szeretettel forduljon az újonnan óvodába kerülő gyermek felé. Adjon elegendő időt a beszoktatásra. Biztosítson fokozatos átmenetet és tegye lehetővé a szülővel együtt történő beszoktatást.

Az óvoda nyitottsága nemcsak a beszoktatás ideje alatt, hanem óvodáskor végéig biztosítsa a szülőknél a nevelőmunkába történő közvetlen betekintést. Ez mindkét fél számára (szülő-óvodapedagógus) megnyugtató és biztonságot jelentő lehetőség, amit a gyermek érdekében kétoldalúan lehet hasznosítani. Az óvoda-pedagógusnak éppúgy szüksége van a nevelőmunkában a szülőktől érkező információkra, javaslatokra, mint fordítva. Az óvoda nyitottsága, hagyományok teremtésével, nyilvános, közös programok, ünnepek segítségével tovább növelhető.

**Az óvodapedagógus feladatai a társas, közösségi tevékenységgel kapcsolatban:**



- Biztonságos, nyugodt, félelemmentes óvodai mindennapok biztosítása, amiben lehetőség kínálkozik a gyermekek közötti, valamint a gyermekek és felnőttek közötti minél gyakoribb kontaktusfelvételre.
- A felnőttekkel és a társakkal kapcsolatos viselkedési szokások kialakítása és gyakorlása természetes szituációkban
- A gyermekcsoporton belül az együttműködés, az együttjátás, együttdolgozás képességének kialakítása és gyakorlása
- A konfliktusok kezelése
- A társakért, a csoportért érzett felelősségérzet alakítása
- A demokratikus szabályok betartásának gyakorlása
- Arra nevelni a gyermekeket, hogy megértést és toleranciát tanúsítsanak a társaik irányában.
- A másság elfogadása a fogyatékos gyermekek esetében is.

Feladatunknak tartjuk annak biztosítását, hogy a közösen átélt élmények, a közös alkotás öröme a közösséghez tartozás érzését, a személyiség fejlődését segítse elő.

A közös hagyomány miatt alakuljon ki az összetartozás igénye, a környezethez való kötődés.

### **VI/3. Munkatevékenység**

**Munka jellegű tevékenységek:** a személyiség fejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással hasonlóságot mutat a munka és munka jellegű játékos tevékenység.

A szociális tanulás, a szocializáció és személyiségfejlesztés egyik hatékony formája a munka, mely az óvodáskorban munka jellegű tevékenységekben is kifejeződik.

A gyermek ezt a tevékenységet a felnőtt mintát alapul vevő, mintakövető, utánzó, örömet okozó tevékenységként, játékként éli meg egész óvodában töltött idejében.

Programunk fontos elemének tekintjük a gyermekek munka jellegű játékos tevékenységeit, mert számukra ez öröm, önként vállalt, aktív és szívesen végzett tevékenység:

- önmaga kipróbálására, környezetének cselekvő megismerésére, az érzelmileg közelálló személyekkel való együttműködésre ösztönzi;
- e tevékenységek közben megéli, hogy környezetére hatással van, ezzel énerősítő módon járul hozzá autonóm személyiségének kialakulásához;

A gyermek munkára jellemző, hogy örömmel, szívesen végzett tevékenység.

A tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges képességek, készségek, tulajdonságok alakításának fontos lehetősége.

A közösségi kapcsolatok alakításának eszköze.

- A gyermek önmagáért, és a társaiért tevékenykedik, kisebb megbízatásokat vállal
- Az óvodapedagógus a gyermeki munkát tudatosan tervezi, szervezi, abban a gyermekkel együttműködik

### **Céljaink:**

- a gyermek a saját szükségleteinek kielégítésével kapcsolatos tevékenységeket (tisztálkodás, étkezés, öltözködés, játékelrakás, átrendezések stb.) egyénifejlettségének, képességeihez mérten önállóan végezze;
- legyen igénye a pontos, esztétikus munkavégzésre;
- ismerje meg személyes tárgyait, ruháit óvja, rakja rendbe; segítsen a kisebbeknek, a rászorulóknak;
- vállaljon feladatot másokért, kisebb csoportért, nagyobb közösségért;
- legyen örömforrás számára a munka jellegű tevékenység

### **Feladataink:**

- örömteli aktív munka jellegű tevékenységekre serkentő légkört alakítunk ki;
- tudatos szervezéssel úgy alakítjuk a gyermekek napirendjét, hogy kellő hely, idő és eszköz álljon rendelkezésükre;
- a felnőttek, a gyermekek egyéni fejlettségének figyelembevételével, türelmes irányítással szervezzék és értékeljék a gyermekek erőfeszítéseit.

Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munkatevékenység lehetőségeinek kiaknázását. A munka az óvodás gyermek számára játékos jellegű, gyakran nem is választható szét a játék és munkatevékenység. A munkatevékenység fejlesztő hatását nem vonhatjuk kétségbe. Az értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem a szakismeretek gyakoroltatása, hanem a gyermek értékteremtő együttműködési képességeinek fejlesztése. Éppen ez az a terület, ahol az erőfeszítés és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, belátható, átélhető a gyermek számára. Ez a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző, megerősítő tényező. Nem elsősorban a munka tárgya, hanem megszervezésének módja fejt ki a már említett nevelő-fejlesztőhatást. Itt is érvényes, amit a tevékenységről általánosságban elmondunk: alapvető követelmény az önállóság, az öntevékenység lehetőségeinek megteremtése. A különböző munkafajták: önkiszolgálás, naposság, a gyermekek saját személyiségével kapcsolatos munkák, a csoport érdekében elvégzett munkák vagy a kerti munka közös vonásaként azt kell kiemelni, hogy mindez tényleges munkavégzést, azaz tevékenykedtetést jelentsen az óvodában. Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amihez kedvük van és testi épségük veszélyeztetése nélkül képesek azt megvalósítani. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében.

A gyermek éppúgy élvezzi a munkatevékenységeket, mint a játékot, ha tiltásokkal vagy túl nehéz feladatokkal nem szegjük kedvét. A munka az életre való felkészítést, a társadalmi gyakorlat megismerését éppúgy szolgálja, mint a személyiség fejlesztését, és ha mindez pozitív élmények átélésének forrása lehet, akkor a gyermekek szívvvel, lélekkel fogják végezni.

Az első feladat olyan munkalehetőségek biztosítása, ami a gyermek számára elfogadható. Ezen kívül igen nagy fontosságú, hogy a munkavégzés során biztosítsuk a teljes **önállóságot**. A munkatevékenység a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyermekre kényszerített feladat legyen. Váljon a csoport számára magától érthetődő és természetes dologgá, hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges és mindenki a kedvének, egyéniségének, képességének megfelelő munkát végezheti. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a munkavégzés ne időszakonkénti, hanem rendszeres, **folyamatos** tevékenység legyen, ami beépül

az óvodai mindennapokba. A munkafajták közül ki kell emelnünk az önkiszolgálást, aminek óvodáskor kezdetétől fogva igen nagy a jelentősége. A gyermekek magukkal kapcsolatban minden teendőt - testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendbentartása - a lehető legkorábbi időtől kezdve próbáljanak önállóan elvégezni. Azt felesleges meghatározni, hogy melyek azok az önkiszolgálással kapcsolatos tevékenységek, amelyeket 3-5 vagy 7 éves korban végezhet el a gyermek. Hagyjuk, hogy a gyerekek saját képességeik szerint, koruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálással kapcsolatos teendőiket, amikor képesek rá, vagy kedvük van hozzá.

A munka megosztása során fontos feladatnak tartjuk, hogy a gyerekek meg tanuljanak **önállóan dönteni**, feladataikat egymás között megosztani. Pontosan olyan módon, mint amikor a szerepjáték megkezdése előtt elosztják egymás között a szerepeket. A nagyfokú önállóság és a döntési helyzetek, döntési képességek gyakorlásának lehetőségei együtt szolgálják a gyermekek életre való felkészítését. Arra azonban mindenütt van lehetőség, hogy a gyermekek tisztán tartsák saját környezetüket, közösen megjavítsák, megtisztítsák játékaikat, hogy maguk rendezzék be a csoportszobákat, maguk díszítsék fel a termet. Fontosnak tartjuk az óvodában az élősarok kialakítását és a kerti munka megvalósítását, mert a nevelésben játszott szerepén túl a természet, a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására igen nagy lehetőséget nyújt a gyermekcsoport valamennyi tagjának. Tavasztól-őszig lehet tevékenykedni a kertben és közben rengeteg tapasztalatot, ismereteket szereznek a gyermekek.

#### **Az óvodapedagógus feladatai a munkatevékenységgel kapcsolatban:**

- Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a társai érdekében végzett munkatevékenységet.
- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a munkatevékenységhez szükséges, gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket
- A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek bármikor elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek bármilyen őket érdeklő munkatevékenység elvégzéséhez, még akkor is, ha a gyermek tevékenységi vágya és képességei nincsenek teljesen összhangban
- Arra törekedjen, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek és teljes önállósággal végezhessek azokat.

A munkatevékenység során fontosnak tartjuk a felnőtt dolgozók példamutatását, igényességét. Továbbá nagy odafigyeléssel adunk feladatokat a valamilyen okból sérült gyermekeknek, hogy se a kizártság, se a kudarc érzését ne kelljen ebben a korban megtapasztalniuk.

#### **VI/4. Szabadidős tevékenység**

Az óvodások egész nap az intézményben tartózkodnak, önállóan és a lehetőségekhez mérten szabadon tevékenykedhetnek. Főleg a délutáni időszakban jut idő arra, hogy a gyermekek az óvónők által felkínált lehetőségek közül (pl. bábozás, festés, rajzolás, zene-tánc, játéktanulás, társasjáték, filmvetítés, mese-vers, barkácsolás, stb. ) közül szabadon választhassanak. A döntést nehezíti, hogy a szabad választási lehetőség az egyik csoportból a másik csoportba való

átlépést is lehetővé teszi. Természetesen nemcsak az épületen belül, hanem azon kívül az udvaron is megvalósítható az a sokfajta választási lehetőség, ami döntésre és természetesen újabb és újabb gyakorlásra készíti a gyermeket.

#### **Az óvodapedagógus feladatai a szabadidős tevékenységek megszervezésében:**

- Törekedjen a zárt csoportszoba tereinek kiszélesítésére. Keresse a lehetőséget arra, hogyan biztosíthatna nagyobb mozgás és tevékenységi teret a gyermekeknek.
- A választásra felkínált tevékenységek listáját bővítse, időszakonként gondolja át a változtatások lehetőségét és szükségességét.
- Egyszerű, saját maga és a gyermekek alkotta eszközökkel segítse elő a gyermekek fantáziájának fejlődését.
- Pihenőidőben és a délután folyamán keressen és kínáljon lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére.

Óvodánk nagy udvarral rendelkezik ezért igyekszünk a lehető legtöbb időt a szabadban tölteni. A szabadidő hasznos eltöltéséhez sokféle tárgyi feltételt igyekszünk biztosítani. A közeli patakpartok, rétek is hasznos időtöltésre adnak lehetőséget.

A természeti és társadalmi környezet valamint az óvónők nyitottsága, a munkatársak együttműködése a biztosítja gyermekeink szabadidejének tartalmas eltöltését. Szülői kérésre egyéb óvodán kívüli programokat is szervezünk / színház, kirándulás, üzemlátogatás, sportrendezvények./ ezzel is segítve a gyermekek sokoldalú fejlődését.

## **VII. A KOMPLEX FOGLALKOZÁSOK RENDSZERE**

### **VII/1. A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások**

#### **VII/1.1 Anyanyelvi fejlesztés**

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. Ha tehát az anyanyelvi nevelés feladatait fontosnak tartjuk és a gyermeket nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem a gondolkodása is fejlődik. Az óvodai anyanyelvi nevelés **komplex** folyamat, ami a nevelési folyamat egészében jelen van. Minden feladatot, minden tevékenységet áthatva segíti a gyermek önbizalmának kifejlődését, szociális kapcsolatainak kialakítását és elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését. A rossz kifejezőképességgel rendelkező, beszédében gátolt gyermek gondolkodási képességét nem tudja megfelelően használni.

Ugyanakkor egy kevésbé intelligens gyermek jó kifejezőképesség birtokában jobb teljesítményt képes felmutatni. Ezért fordul elő gyakran, hogy a fejletlen beszédképességű gyermeket gyakran teljesítménye alatt értékeli. Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet. Az óvoda fejlesztési feladatainak tehát a család, a környezet megismeréséből kell kiindulni és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni. A fejlesztésnek a gyermek élményeihez kapcsolódva és tapasztalatszerzéssel egybekötve lehet értelme. Az óvodapedagógusnak arra kell lehetőséget biztosítani, hogy nyugodt légkörben, életszerű helyzetekben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami fog-

lalkoztatja. Semmiféle türelmetlenség vagy a gyermek korlátozása nem megengedhető az anyanyelvi nevelés során. Az óvoda tevékenységgel gazdag élete, a kellemes, nyugodt légkör alapvetően meghatározza az anyanyelvi nevelés fejlesztését. Ilyen körülmények között a gyermekek szívesen és gyakran beszélnek. A nap folyamán bármikor adódhat lehetőség a beszélgetésre, de célszerű a hétfői napokon erre külön is tekintettel lenni, hiszen ilyenkor otthonról és a külső környezetből hozott rengeteg élményt és tapasztalatot mondják el a gyermekek.

A környezet példamutató, tiszta és szép beszéde mintát nyújt, ösztönzést ad a kisgyermeknek a beszédre. Különösen fontos, hogy az óvodapedagógus ügyeljen beszédének stílusára, a hanglejtésre, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására. Beszéde legyen érthető, egyszerű és világos. Figyeljen arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak kérdéseikre. Ne vegye el a gyermekek kedvét állandó javítással és figyelmeztetéssel a folyamatos beszédétől. Dicsérje és biztassa a bátorabban beszélő gyermekeket, serkentve őket a beszédre. A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan kísérelje figyelemmel. Figyeljen arra a gyermekekre, amelyek beszédhibával, beszédgátlásossággal, beszédbeli elmaradással küzd. Szükség esetén kérje szakember segítségét.

#### **Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés fejlesztésében:**

- Beszélgetésre alkalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megvalósítása
- A beszédöröm biztosítása: arra nevelni a gyermekeket, hogy bátran nyilatkozzanak meg, mondják el élményeiket
- Lehetőséget teremteni minden gyermeknek a folyamatos beszéd gyakorlására
- Képesé tenni a gyermekeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni
- A gyermekek szókincsének folyamatos bővítése.
- A beszédszínt emelése olyan formában, hogy a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés eszközeit variálni.
- Beszédmegértés fejlesztése.
- Beszédtechnika fejlesztése, a helyes kiejtés gyakorlása, választékos beszédre ösztönzés.
- A gyermeki kérdések inspirálása, mindenkor megválaszolása.
- A beszédhibák megfelelő módszerekkel történő javítása.

Óvodánkban heti két alkalommal logopédus foglalkozik a súlyos beszédhibával küzdő gyermekekkel.

Az óvónők naponta több alkalommal meséljenek.

A vidám népi játékok dramatizálása, a gyermek számára írt népköltészeti alkotások, a bábjáték olyan gyermeket is beszédre ösztönöznek, akik egyébként nem szívesen beszélnek. Az ilyen alkotások gyűjtése is folyamatos feladatunk.

Feladatunknak tartjuk a szülő tájékoztatását a beszédzavarral küzdő, ill. a kiemelkedően jól beszélő, szereplő gyermekről.

#### **VII/2. A társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex foglalkozások**

## **VII/2/1. Egészségnevelési és környezeti nevelés**

**Egészségnevelési és környezeti nevelés elve:** Az értékrendszer megfogalmazása, amely meghatározza óvodai környezeti nevelés alapjait, valamint az elérni kívánt konkrét célokat.

### **A célok elérését szolgáló legfontosabb feladatok, legjelentősebb tevékenységek**

- a környezettel, természettel kapcsolatos anyag feldolgozása a foglalkozásokon képességfejlesztő tevékenység formájában
- környezettudatos életmód elemeinek szocializációja (pl. hulladékszelekció, természetbarát termékek használatára való ösztönzés, természeti környezet védelme, lakó- és óvoda környezet közös megóvása)
- a különböző egészségkárosító szerek egészségi kockázatának tudatosítása
- személyes higiéné elsajátítása
- az egészséget befolyásoló környezeti tényezők felismertetése
- egészséges étkezés
- anyag- és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása
- csoportszoba, folyosók, mellékhelyiségek, udvar tisztasága
- az óvodán kívüli ismeretterjesztés lehetőségeinek kihasználása

### **Alapelvek, jövőkép, hosszú távú célok**

- a környezettudatos magatartás és életvitel kialakulásának segítése
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése
- az egészséges életmód kialakításának segítése (helyes táplálkozás; dohányzás, alkohol, drog nélküli élet legyen a cél)
- az egészség és a környezet összefüggéseinek felismertetése
- a helyzetfelismerés, az ok–okozati összefüggések felismerése képességének kialakítása, fejlesztése
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség fejlesztése
- globális összefüggések megértése iránti igény felkeltése

### **Tanulásszervezési és tartalmi keretek**

#### **A kötelező foglalkozási keretben végzett környezeti és egészségnevelés**

- az egyes tevékenységekben rejlő nevelési lehetőségek kihasználása
- nevelőmunka környezeti és egészségnevelési témák
- kirándulás

#### **Szabadon választható elemek**

- környezetvédelmi, egészségvédelmi akciók
- részvétel községi programokon (Föld napja, Víz világnapja, autómentes nap)
- előadások, kiállítások
- pályázatok, versenyek

## A célok elérését szolgáló legfontosabb feladatok, legjelentősebbtevékenységek

- **Eszközök:** A hatékony környezeti neveléshez szükséges eszközök beszerzését a nevelési folyamat során végezzük. (szelektív szemétyűjtő, szelektív zsákok, használt elemgyűjtő beszerzése, humusztárolás)
- **Óvodai környezet:** Az építészeti jellegű átalakításoktól a falak és folyosók díszítéséig igen sok lehetőség van a környezeti nevelésre. Hasonlóképpen fontos megtervezni az óvoda mindennapi életének ezernyi mozzanatát (pl. a rendezvényeken használt eszközök, élelmiszerek milyensége, a kirándulások körülményeinek megválasztása, a kiállítások témaválasztása), és azt, hogy ezeken keresztül hogyan válhat az óvoda környezet barátságosabbá, miképpen alakíthatja az ott dolgozók és gyermekek életmódját környezettudatosabbá, játékok készítése újra hasznosított anyagokból
- **Kapcsolatrendszer, kommunikáció:** Az óvodán kívüli kapcsolatrendszer és kommunikáció alapvető eszköze az óvoda nyitottá válásának, a kistérségi szemlélet erősödésének.
- **Pedagógus-továbbképzés:** A nevelőtestület továbbképzésének megtervezésekor külön figyelmet fordítunk arra, hogy a környezeti nevelés elveinek és gyakorlatának fejlesztése is helyet kapjon.

### VII/2/2. Külső világ tevékeny megismerése

Az óvodáskorú gyermekek szűkebb és tágabb természeti, emberi és tárgyi környezetükről érdeklődésük és tevékenységeik során szereznek különféle tapasztalatokat. A körülöttük lévő világ felfedezése közben megismerik a szülőföld, a hazai táj szépségeit, az emberek által alkotott értékeket, találkoznak a családi, helyi és néphagyományokkal, szokásokkal. Eközben kialakul az a pozitív érzelmi viszony, mely a nemzeti identitás alapja lesz és elvezet a természet védelméhez, valamint az emberi alkotások megőrzéséhez.

A külső világ tevékeny megismerése közben a gyermekek felfedezik, megismerik a környezetet, matematikai tapasztalatok birtokába jutnak, melyek hozzájárulnak az életkornak megfelelő biztos tájékozódáshoz, eligazodáshoz a környezetben.

A gyermekek környezetükkel való közvetlen kapcsolata a körülöttük lévő felnőttek közvetítésével jön létre. A családi hatáson túl az óvodapedagógus a gyermek számára a minta, de egyben partner is.

Együttműködik, kezdeményez, sokféle lehetőséget biztosít, tevékenységeket kínál.

A külső világ megismerése során kialakulnak a gyermekekben azok a szokások, viselkedési formák, erkölcsi alapértékek, melyek segítik őket a világban történő eligazodásban.

A környezeti nevelés szempontjából különösen fontos elv, hogy az óvoda „nyitott” legyen, azaz szerves, integráns részét képezze az adott településnek, régiónak.

A környezeti nevelés megtervezésekor kiemelt figyelmet kell fordítani a település (falu) természeti és társadalmi-kulturális jellegzetességeire, adottságaira; a helyi értékek és problémák feltérképezésére. Külön feladat ezeknek a helyi értékeknek, adottságoknak az óvodai programba való beépítése mind a tartalmat, mind a hozzá rendelt tevékenységrendszert illetően.

### **A külső világ tevékeny megismerése során:**

- A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

- A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

- A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség-szemlélete.

- Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

### **Környezeti nevelésünk feladatai:**

- a környezet- és természetbarát szemléletet támogató óvodai környezet kialakítása
- együttműködésre nevelés, mert összefogással óvhatjuk, védhetjük a környezetet, a természetet
- a természet megszerettetése
- a felfedezés élményének, a cselekvő tapasztalatszerzés lehetőségének biztosítása (tervezetten, spontán)
- a természeti és társadalmi környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony alakítása
- az élő és élettelen környezeti tényezők leglényegesebb összefüggéseinek megláttatása a helyi sajátosságok felhasználásával
- a gyermek közvetlen környezetében lévő állatok, növények megismertetése, megszerettetése, személyes példa, a modell jelenléte a nap minden percében
- olyan szokások, szokásrendszerek, viselkedési formák megalapozása, képességek tudatos fejlesztése, amelyek szükségesek a természetes és az ember által épített, létrehozott, környezettel való harmonikus kapcsolat, a környezeti problémák iránti Érzékenység, a helyes értékrendszer, a környezettudatos életvitel kialakulásához
- a környezet- és természetbarát életmód iránti érdeklődés felkeltése

Ez a komplex foglalkozás, mint elnevezéséből is kitűnik, szeretné egységben megmutatni és érzékeltetni azt, ami a valóságban is teljes egységben érzékelhető. Programunk célja az, hogy a gyermeknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy a világot megismerje és megértse a



maga egészében. A gyermeket körülvevő világ megismerésében a közvetlen megfigyelésre és a tapasztalatszerzésre építünk. A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket természetközeli étellel, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, példát mutatva a gyermek számára. Azt igyekszünk megerősíteni, hogy mennyire összefügg mindez egymással és milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából. A tapasztalatszerzés mindig a valódi környezetben történik, ezért a komplex foglalkozások legtöbb esetben a szabad természetben vagy az óvoda környezetében, udvarán zajlanak. Legfontosabb feladat megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire. Ez képezi majd az alapját a később kialakuló természetszeretnek. A fák, a virágok, az apró kis állatok megannyi ismeretet, feladatot jelentenek a kisgyermeknek. A séták, kirándulások, az óvoda udvarán és kertjében vagy az élősarokban végzett tevékenységek tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek. Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz juthat a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről. Már az óvodában fel lehet, és fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy társadalomban élünk, ami a közvetlen környezetünkön keresztül hat ránk. A tolerancia, mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra neveli a gyermeket, hogy képes legyen elfogadni másokat. Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges. Természetesen ide tartozik a mások (idősebbek, felnőttek, társak) tisztelete és szeretete is. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek ítélőképessége és természetes viselkedési formájává válik a más felfogásokkal szembeni tolerancia. Ugyanakkor lehetőséget kap az önálló véleménynyilvánításra, önbizalmának növelésére. A komplex foglalkozás keretén belül egészen odáig mehetünk el, hogy az óvodás gyermek számára megtapasztalható és ez által megérthető társadalmi folyamatok között még a gazdasági kérdések is felszínre kerülhetnek. Ennek egyik nagyon egyszerű és kézzelfogható példája a tényleges vásárlás a boltban. Nem szükséges tehát elvont, tág fogalmakban gondolkodnunk, hanem a gyermeket körülvevő valós természeti és társadalmi környezetből megismertetni mindazt, ami megérthető és hasznosítható a gyermek számára.

### **Születéstől-felnőttkorig**

A természet-társadalom-ember fogalomkörhöz szorosan kapcsolódnak és a nevelés egészében jelen vannak azok a mozzanatok, amikor a gyermekek újrjátsszák életüket. Újraélik az óvodában mindazt, amit a mindennapokban, a családban, az óvodában vagy tágabb környezetükben tapasztalnak, látnak, hallanak. A környezettel való szoros kapcsolat az életfolyamatok újrjátsszása nemcsak arra ad lehetőséget a gyermeknek, hogy a benne lévő feszültségek feloldódjanak, hanem elősegíti számára a társadalomba való későbbi bekapcsolódást, szocializálódást. A születéstől-felnőttkorig címmel megfogalmazott komplex foglalkozások magukban foglalják a testápolástól, a közlekedésig, a családtól a helyes viselkedésig mindazt, ami a gyermekeknek támpontot nyújthat a környezetében meglévő szabályok megismeréséhez és gyakorlásához. A szokások elsajátítása, a társadalomban való beilleszkedéshez szükséges magatartásformák kialakítása valósulhat meg játékosan, a gyermek érdeklődésének és igényeinek figyelembevételével. Ez a komplex foglalkozás

hagyományos értelemben nem is nevezhető foglalkozásnak, hiszen játékidőben, szabadidőben, vagy a nap bármely időszakában megvalósíthatók az itt jelentkező feladatok.

#### **Természeti környezet:**

- ◆ napszakok, évszakok változása
- ◆ Színek, időjárás, öltözködés
- ◆ Növények fejlődése, fajtái, gondozásuk, hasznuk
- ◆ Állatok előfordulása, fajtái gondozásuk, védelmük, hasznuk
- ◆ Környezet- és természetvédelem

#### **Társadalmi környezet:**

- ◆ család (lakóhely, foglalkozás, ünnepek)
- ◆ Óvoda felnőtt és gyermekközösség, szokások, iskola
- ◆ Közlekedés
- ◆ Foglalkozások
- ◆ Falu-város, hazánk
- ◆ Ünnepeink

#### **Az óvodapedagógus feladatai a foglalkozások megszervezésében:**

- Olyan feltételek megteremtése, amely lehetővé teszi minél több tapasztalat szerzését a természetben, folyamatok megláttatása.
- Tudatosan törekedjen az óvodapedagógus arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a gyerekek saját természeti és társadalmi környezetükből.
- Biztosítani minden eszközt és lehetőséget a gyermekeknek természetben való folyamatos tevékenykedtetéshez.
- Biztosítsuk a feltételeit annak, hogy az óvodában élősarok, virágoskert működjék.
- Fedezzék fel lakókörnyezetünk élővilágát (erdő, rét, patak, tangazdaság)
- Környezetvédelem és az állatok védelmének fontosságára való figyelem felkeltés.
- Munkahelyek, foglalkozások, népi kismesterségek megismertetése.
- Közlekedési eszközökkel, szabályokkal való ismerkedés.
- A növény és állatvilág megismerése, valamint az ember, mint biológiai és társadalmi lény.
- A tárgyi kultúra szeretete és védelme.
- A természethez való pozitív viszony kialakítása.
- Gyűjtőmunka végzése, rendszerezése
- A folyamatok megláttatása, kísérletezés.
- Jeles napok és szokások előkészítése és megtartása.

#### **Matematikai tapasztalatok**

Az óvodai nevelés teljes folyamatában, természetes élethelyzetekben, tevékenységekben, játékokban keressük meg a matematikai tartalmakat, mivel a tanulás fő forrásának a gyermek saját cselekvő tapasztalatát tekintjük.

#### **A matematikai tapasztaltatás céljai:**

- a gyermekek változatos tevékenységekben, különféle élethelyzetekben ismerjék fel a körülöttük lévő dolgok matematikai vonatkozásait: mennyiségi, alaki, nagyságbeli és térvizonyait;
- kedveljék meg a matematikai problémákat, az ilyen jellegű játékos feladatokat,
- helyzeteket;
- alakuljon ítélőképességük, fejlődjön tér-sík szemléletük és mennyiségfogalmuk.

#### **A matematikai tapasztaltatás feladatai:**

- a gyermekek képességeit fejlesztjük - az érzékelés, megfigyelés során,
- mozgásos, cselekvéses, képi emlékezés, élmények felidézése által,
- az azonosítás, a megkülönböztetés, az összefüggések felismerése, továbbá állítások, kérdések, utasítások megértése terén;
- a gyermek fejlődési szakaszainak ismeretében, az egyéni különbségek (fejlődési tempo, egyéni képességek, egyéni érdeklődés, integrált gyerekek stb.) figyelembevételével differenciáltan élünk a természetes élethelyzetek adta nevelési lehetőségekkel;
- a gyermekek cselekvő aktivitására, vágyaira, szükségletére alapozva érzük el, hogy a
- gyermekekben kialakuljon a belső motiváltság, a felfedezés, a matematikai gondolkodás öröme;
- a nevelési folyamatokat úgy szervezzük, hogy a matematikai nevelés életközeli, természetközeli, élményközpontú, tevékenységközpontú, játékközpontú legyen;
- nevelési eljárásainkat úgy alkalmazzuk, hogy elősegítse a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését;
- indirekt módszerekkel megismertetjük gyermekeinket az informatika jelrendszerével, gondolkodáselemeivel.

A gyermek már az óvodába kerülés előtt felfigyel a dolgok mennyiségi és minőségi összetevőire. Érdeklődéssel fordul a matematikai információk felé. Az óvodai nevelés építhet ezekre a korai tapasztalatokra, még akkor is, ha azok pontossága csak a gyermek számára fontos, érzelmileg hangsúlyos helyzetekben megbízható. Az óvodáskort jellemző gondolkodási sajátosságokkal a matematikai nevelés folyamán is számolni kell. Fontosnak tartjuk, hogy a kisgyermekkorban a család által nyújtott matematikai ösztönzéseket időben kövesse a tudatosabb óvodai nevelés, a gyermek egyenletes fejlődését biztosító módszerekkel.

Feladatunknak tekintjük a matematikai kíváncsiság és érdeklődés kibontakoztatásának segítségét, a matematikai beállítódás, szemlélet megalapozását.

Az iskolaelőkészítés szakaszában az iskolai alkalmassághoz szükséges tapasztalatok megszerztetését, részképességek, gondolkodási műveletek szokások elsajátítását.

Eligazodást a gyakorlati életben, a tevékeny élet megkedveltetését.

A tevékenységek végzése, a folyamatos cselekedtetés rengeteg olyan szituációt hoz felszínre, ahol természetes környezetben folyhat a matematikai tapasztalatok szerzése. A komplex foglalkozások alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük. Bármilyen gyakori is a játékban és egyéb tevékenységekben szerzett, belső érdeklődésből fakadó tanulás, a gyermek negyedik életéve után egyre gyakrab-

ban igényli és képes is kisebb-nagyobb csoportban az óvodapedagógus által irányított formában a mélyebb és sokoldalúbb összefüggések feltárására. Tevékenykedés közben a megismerő képességek (érzékelés, észlelés, megfigyelés, emlékezés, tapasztalás, megértés, problémalátás, problémamegoldás) fejlesztése szinte észrevétlenül megvalósítható. Játék és szabadidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére akkor, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére és kihasználására.

### **Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés terén:**

- Az óvodapedagógus feladata olyan eszközök, és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermekek érdeklődését és természetes élethelyzetekben teszi lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- A komplex matematika-foglalkozásoknak vagy kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyermekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire. A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten igyekszünk megvalósítani.
- Pedagógiai munkánkat segíti a csapatok által összeállított ötlettár, irodalomjegyzék, mely az új lehetőségekre hívja fel a munkatársak figyelmét.

### **VII/2/3. Művészeti tevékenységek**

A művészet ismerete, szeretete, esetleg valamely művészeti ág művelése az egyetemes emberi kultúra megismerése már óvodáskorban elkezdődhet. Az esztétikum már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre. Az óvodapedagógus mindennapi feladatai közé tartozik megismertetni a kicsiket a világ szépségeivel. Megcsodálni egy madár énekét, megvizsgálni az őszi falevél színeit, a virágzó fákat vagy egy szép színes mesekönyvet kezünkbe venni ugyanazt az esztétikai élményt jelentheti. Nagyon fontos a művészeti nevelés szempontjából az, hogy esztétikus, egyszerű, átlátható, nyugalmat árasztó környezet vegye körül a gyermeket. A szépen berendezett csoportszoba, az óvoda esztétikussága és harmóniája komoly hatást gyakorol a gyermekekre. Kellemes benyomást keltő, jó ízlésű óvodapedagógus szinte észrevétlenül, saját példájával segíti a művészeti nevelést. A művészet nem más, mint a világ megismerése sajátos nézőpontból, egyéni szűrőn keresztül. Mindez azt jelenti, hogy a művészeti nevelés mindenek előtt az egyéniség színeinek kibontakoztatását jelenti. Nem tartjuk célszerűnek a sémákat, felnőtt által kigondolt elképzeléseket megvalósítani a gyerekekkel. Mindig arra törekedjünk, hogy ő maga találja ki és valósítsa meg elképzeléseit, csupán akkor nyújtunk ehhez segítséget, ha azt a gyermek maga kéri és igényli.

A kreativitás az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása a művészeti tevékenységek legfontosabb feladata. Akinek van fantáziája, vannak ötletei, aki problémák megoldásán dolgozik, aki gondolatait és érzéseit ki tudja fejezni, aki önmagát új, másfajta módon éli meg, az kreatív ember. Az újat alkotás, a változások elindítása, az önálló egyéniség kifejezése szintén a kreatív emberek sajátossága. Az óvodában a gyermekek kreativitásának megnyilvánulását elsősorban az oldott légkör, a nagy mozgás és szabadságtér, valamint a megfelelő eszközök biztosítása segíti elő. Ezáltal a gyermekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket a játékban, az ének-zenében, a bábozásban, a rajzolásban, stb., kifejezésre juttatják. A tapasztalatszerzés

itt is alapvető fontosságú feladat. Minél több eszközzel ismerkednek meg a gyermekek, minél biztosabban kezelik azokat, annál több lehetőségük adódik önmaguk kifejezésére. Az óvodapedagógus felelőssége igen nagy, hiszen a gyermek fogékony mindenre, mindent befogad, minden érdekli, mindent utánoz, mindent válogatás nélkül kedvel. Az óvodapedagógus véleményét - különösen akkor, ha szeretetteljes kapcsolatban van vele - szinte fenntartás nélkül elfogadja. Amit az óvónéni szépnek lát, az neki is tetszeni fog. Ezért fontos, hogy jó ízlésű, művészetet kedvelő ember foglalkozzon a kisgyermekkel.

A művészeti tevékenységek fogalom rendkívül sokrétű, összetett és komplex jellegű. Ebbe a fogalomkörbe a mese-vers, az ének-zene, a bábozás, a tánc, a játék, a dramatizálás, a festés, az agyagozás, a rajzolás, a barkácsolás éppúgy beletartozik, mint a környezet esztétikája. A művészeti tevékenységek tehát nem egy foglalkozást jelölnek, hanem olyan tevékenységeket, melyeket játékidőben vagy a szabadidőben éppúgy gyakorolhatnak a gyermekek, mint a nap folyamán bármikor. A komplexitás itt nem jelent mást, mint az életben egyébként előforduló jelenségek megörökítését valamilyen formában. Az ősszel lehulló falevelet színezhajjuk, festhetjük, lerajzolhatjuk, énekelhetünk és mesét, verset mondhatunk róla, bábokat készíthetünk belőle. Ez így együtt jelentkezik a valóságban is és ez tükröződik vissza a foglalkozásokon is.

#### **a . Mese-vers, dramatizálás, bábozás:**

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világgképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átéltesítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világgképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.

A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. Az óvodai nevelés kiemelt területe az anyanyelvi kultúra fejlesztése, a kommunikációkülönböző formáinak alakítása. Leghatásosabb eszközünk e területen az irodalmi nevelés: mese, vers, bábjáték és dramatizálás.

**Az irodalmi nevelés** az irodalmi élményszerzés, élményátadás „művészete”.

Feltételeinek megteremtésében a következőket tartjuk a legfontosabbnak:

- a gyermekek érésének és tanulásának együtteséből adódó fejlettségi szint figyelembevétele
- önkéntelen figyelmükre való hatás
- érdeklődési körük életkorukra jellemző szinterei
- előzetes élményeik, ismereteik, tapasztalataik
- gondolkodásuk és beszédfejlettségük pillanatnyi szintje
- tanulásuk modellkövető jellege
- az óvoda nyugodt, kiegyensúlyozott és szeretetet sugárzó légköre
- az óvodapedagógusok kultúráltsága, irodalmi tájékozottsága és szakmai, módszertani tapasztalatai
- az óvodai nevelés valamennyi területének komplex együttthatása

A vers, a mese, a bábjáték, a dramatizálás és az irodalmi nevelés egyéb tevékenységi köreivel tudatosan, tervszerűen színesítjük a gyermekek egész óvodai életét.

**Céljaink:**

- olyan embereket neveljünk, akik képesek befogadni és létrehozni a valóság esztétikai értékeit
- az irodalmi nevelés hatására fejlődjön a gyermekek anyanyelvi szintje, kommunikációs képessége, önkifejezése.
- alapozódjon meg a gyermekek esztétikai-erkölcsi-irodalmi értékrendje;
- a gyermekek élvezzék, értékeljék, szeressék a magyar népköltészet, klasszikus költőink, modern kortárs versíróink értékes, a gyermekekhez közelálló műveit.
- Örömmel mondogassák a nekik kedves, hallott mondókákat, verseket, és az önkéntelen figyelmükre támaszkodva emeljék be, vessék be emlékezetükbe;
- az átélt mondóka, népi játék, versélmények hatására próbálkozzanak nyelvi improvizációval is;
- a drámajáték, a bábjáték segítse a gyermekek információ-felfogását, az információ felhasználását, az információ teremtését, a szimbolikus-áttételes kommunikációs elemeket, jeleket, szimbólumok megértését, a szép, érthető beszéd kialakulását;
- a gyermekek szeressék, értékeljék a bábjátékot, mely lehetőséget nyújt félelmeik, szorongásaik, érzelmeik, tapasztalataik kivetítésére.
- Fejlődjön fantáziájuk, kreativitásuk.

- Elemi szinten ismerjenek, és ez által tudjanak egyszerű bábjátékműfajhoz tartozó megoldásokat.
- Tudják a tartalomnak megfelelően kifejezni magukat; a drámapedagógiai módszerek igénybevételével fejlődjenek a másakra figyelő, önépítő, gyors helyzetfelismerő, gondolkodó-cselekvő készségei, személyiségjegyeik;
- ismerjék meg a könyvtár hasznosságát (könyvtárlátogatás);
- tegyük rendszeressé a családoknak szánt irodalmi ajánlatainkat. Tájékozódjunk a családok mesélési szokásairól.

### **Verselés, mesélés:**

A játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdoló, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléshez, egyben érzéki-érzelmi élményt nyújtanak.

A mese feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges megfelelő viselkedési formákat. Különösen alkalmas a gyermek világgképének kialakítására.

Nem teszünk különbséget a kezdeményezés vagy az elalvás előtti mese között. Mindkettő fontos a maga helyén és idején. A lényeg csupán az, hogy minden nap meséljünk vagy verseljünk valamilyen formában, reggel vagy délután, elalvás előtt vagy délután. A mese-vers kezdeményezések anyaga változatos legyen, gerincét a magyar népmesekincs megismertetése adja, kibővítve a néphagyományhoz kapcsolódó gyűjtésekkel. Teremtünk lehetőséget a gyermekek önálló szöveg és mesemondásához. Segítsük elő, hogy megfelelő eszközökkel el is játszassák a gyermekek a nekik tetsző meséket. A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik az óvodások, erre legyünk tekintettel. Kedvelt tevékenysége az óvodásoknak a bábozás és a dramatizálás. Mindkettő szorosan kapcsolódik a meséléshez, mondókázáshoz, verseléshez. Az irodalmi élmények feldolgozását segítsük elő különböző eszközök, anyagok, barkácsolási lehetőségek biztosításával. A nagycsoportosok lehetőséget kapnak az iskolai szavalóversenyeken való részvételre. A felkészülés időszaka a csoport számára is jó lehetőség az irodalom megszerettetésére és kellemes élmény a szereplők számára.

Már kiscsoportban használjuk a népi és gyermekirodalmi mondókák anyagát. Minden korcsoportban kapjon helyet a népi gyűjtésből átvett irodalmi anyag. A művek bemutatása során az érzelmi változásokat is vegyék észre a gyermekek, és ők is alkalmazzák előadásukban. /jókedv, harag, szomorúság, gúny, megbánás, csodálkozás stb.)

Óvodán kívül is lehetőséget biztosítunk az irodalmi élményhez, jutáshoz (a faluház gyermekszínház bérleti előadásai, verses-zenés gyermekműsorok helyben, vendég előadókkal, óvónői bábcsoport előadásai alkalmanként), könyvtár látogatás.

Az ünnepek, néphagyomány szokásainak hangulatossá tételéhez a megismert gyermekirodalmi anyag felhasználása.

Ismerkedjenek meg a gyermekek más kultúrák meséivel, verseivel is.

### **b. Drámapedagógia (drámajáték, dramatizálás):**

**A drámapedagógia célja:** a meglévő ismeretek, tapasztalatok feldolgozásának megkönnyítése, a gyermek személyiségének fejlesztése. Környezete tudatos nevelés elősegítése.

A dramtikus játék szocializációs tevékenység, kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás, közlés megkönnyítésének fejlesztése.

#### **A drámapedagógia feladata:**

- közösség kialakulásának elősegítése, a gyermek képessé váljon a közösségért tevékenykedni
- a gyermek ön-, és emberismeret gazdagítása
- alkotóképesség fejlesztése
- önálló, rugalmas gondolkodás fejlesztése
- Összpontosított, megtervezett munkára szoktatás
- testi, térbeli bizonyosságok elsajátítása
- időérzék fejlesztése
- mozgás és beszédfejlesztés
- koncentráció időtartamának és mélységének fejlesztése
- viselkedési normák, szabályok elsajátítása, rögzítése mélyítése

A drámapedagógiai foglalkozás keretében a gyermeket kíváncsivá tesszük, kérdezni tanítjuk, rácsodálkoztatjuk a világra, annak apró részleteire.

A drámapedagógia tudatos játékirányítást, szerkezet építést követel, azonnali visszacsatolást, megbeszélést, értékelést kíván.

**c. Rajzolás, festés, kézimunka** (gyurmázás, agyagozás, rajzolás, festés, batikolás, vágás, ragasztás, varrás, barkácsolás, szövés):

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alap-elemeivel és eljárásaival.



A vizuális tevékenység az óvodás gyermek impulzív, játékos, érzelmekkel, indulatokkal Átfűtött, kreatív, önként és örömmel vállalt tevékenysége.

Nem minta után, hanem emlékezetből, „fejből dolgozik”, azt ábrázolja, amit a dologról tud.

A kisgyermek számára az ábrázoló tevékenység, a képi kifejezés ugyanolyan fontos és precíz kifejezési mód, mint a hangzó beszéd.

### **Rajzolás, mintázás, kézimunka**

- Az ábrázolás különböző fajtái (rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézi munka) fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésében. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.
- Az óvodapedagógus az ábrázoláshoz egész nap teret, lehetőséget, eszközöket biztosít.
- Cél: Élmény alapján a képi gondolkodás, képalkotás, esztétikai kifejezésmód gazdagítása, szép iránti nyitottság, igényesség alakítása.

### **Rajzolás, festés, kézimunka nevelésünk célja:**

- ismerjék meg az anyagokat és eszközöket, sajátítsák el készségszinten ezek alkalmazását. Érezzék meg az anyagból eredő formai lehetőségeket, megoldásokat.
- Ismerjenek, használjanak, szeressenek minél több természetes anyagot;
- tapasztalják meg, csodálják meg a természet formagazdagságát. Alakuljon forma-, karakterérzékük a természetes és mesterséges tárgyak válogatása, rendszerezése, a velük való játék és tevékenység közben. Tapasztalják meg a forma és funkció összefüggését;
- csodálják meg a természet színgazdagságát, a fény és a szín kapcsolatát. Szerezzenek elemi ismereteket, tapasztalatokat a szín természetéről (világosság, melegség), különböző árnyalatairól. Érezzék meg a színek hangulatfestő természetét; - tapasztalják meg a téri összefüggéseket, viszonyokat. Elemi síkon ismerjék meg az építészeti, plasztikai, képi teret. Alapozódjon meg önálló téralakító képességük;
- alapozódjon meg egyéni látásmódjuk, önálló esztétikai ítélőképességük. Fejlettségüknek megfelelően legyenek nyitottak a kultúra értékeinek befogadására. Tanuljanak meg kultúráltnan reagálni a művészeti alkotásokra, a környezet jelenségeire, más gyermekek alkotásaira;
- elemi szinten tudjanak vizuális kommunikációt folytatni, alkalmazni;
- találják meg maguk számára azt a vizuális tevékenységi formát, am szívesen, örömmel csinálnak, amiben jól tudják kifejezni érzéseiket, élményeiket, vágyaikat.

### **Rajzolás, festés, kézimunka nevelésünk feladatai:**

- Megteremtjük azokat a feltételeket, amelyekben a gyermekek szabadon, önként és spontán, jó légkörben, örömmel tevékenykedhetnek.
- Az óvodai életet úgy szervezzük, hogy minél több meghatározó élményt szerezhessenek a gyermekeink ezen a téren.
- Megfelelő helyet és időt, jó minőségű – lehetőleg természetes – alapanyagot, eszközt biztosítunk a vizuális tevékenységhez.

- Mintát adunk a gyermekeknek, hogy hogyan kell egy-egy anyaggal, eszközzel dolgozni.
- Ugyanakkor lehetőséget is adunk az anyagokkal és eszközökkel való kísérletezésre, kreatív, innovatív megoldásokra, variációk teremtésére.
- Sokféle technikát kínálunk fel, hogy a gyermekek bátran választhassanak a nekik örömet okozó, képességeiknek megfelelő tevékenységi formákból, abból a célból, hogy a kívánt képességeket minden gyereknél egyénileg fejleszthessük.
- Lehetőséget teremtünk a külső és belső természet elmélyült megfigyelésére, gyűjtésekre, rendezgetésekre, természetes és mesterséges tárgyak válogatására, a velük való játéokra. Ezzel segítjük a tapasztalt összefüggések egyéni felfedezését és mindennapi életben való alkalmazását.
- Módot adunk a fényvel, árnyékkal való játékra, tapasztalatszerzésre. Fejlesztjük a gyermekek színérzékét, támogatjuk az egyéni színválasztást, színhasználatot.
- Olyan programokat, játékokat, tevékenységeket szervezünk, melyek elemi szinten tapasztalatokat szerezhetnek az építészeti, plasztikai, képi terekről. Ezek a tapasztalatok jelenjenek meg munkáikban is. Újra és újra lehetőséget adunk önálló téralakításra, belső és külső térben egyaránt. A gyermekek környezetalakító tevékenységeiben megteremtjük a lehetőséget a tárgyformálásra, az alkotásra, a játszóhely kialakítására, a függőleges síkban történő nagy felületű festésre.

Ezek a tevékenységek a gyermekek kedvencei közé tartoznak. A feladatunk az, hogy biztossítsuk a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit. A gyermekek számára megszokott és elérhető helyen mindig álljon rendelkezésre mindenféle anyag és eszköz, amivel a gyermek fantáziájának megfelelően dolgozhat, alkothat. Nagyon célszerű a vizuális tevékenységek és a munkatevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendtelenséggel. A tevékenységek során jó lehetőség nyílik az eszközökkel kapcsolatos szokások, szabályok megtartására, a saját és mások alkotásainak megbecsülésére.

Szokás kérdése, mennyire képesek a gyermekek környezetüket ilyen széles skálájú tevékenységrendszer mellett is rendben tartani. A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai, a természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei. Ugyancsak kitűnően hasznosíthatók a vizuális tevékenységek számára az ünnepek, melyek érzelmileg is közel állnak a gyermekekhez és megmozgatják a fantáziájukat. Ahhoz, hogy kibontakozhasson a gyermekek alkotókedve, teljes önállóság szükséges. Az ötlettől a megvalósításig főként bátortást, útmutatást és dicséretet várnak a gyermekek. Nem szükséges, sőt káros, ha uniformizáló nevelési módszerekkel elveszünk a gyermek bátorságát az egyéni kifejezőmódotól. Ezért is tartjuk fontosnak az egyéni fejlesztést már kiscsoportos kortól. Az óvodában legyen lehetőségük a gyermekeknek arra, hogy bármikor kipróbálhassák képességeiket. Amennyiben megoldható, minden csoportszobában célszerű egy kis sarkot vagy szekrényt biztosítani, ahol a barkácsoláshoz szükséges eszközöket, felszereléseket, anyagokat tárolhatjuk. Nagy hasznát veszik ennek a gyermekek, hiszen például a nagyobb szerepjátékához bármikor kiegészítő eszközök készülhetnek (építőjáték kiegészítői,

maszkok, jelmezek, hangszerek, albumok, gyűjtemények, ajándékkészítés, dekorálás, bábok) és a kisebbek is örömmel ismerkednek meg a különböző szerszámokkal.

A vizuális tevékenység során az óvónő vezesse be a gyermeket a népi kézművesség rejtelméibe, ismertesse meg a népi díszítőművészet motívumaival és színvilágával. Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Alakítson ki olyan helyet a csoportszobában, ahol a helyi népművészet alkotásait naponta láthatják a gyermekek. Ehhez jó segítséget kaptunk a helyi nyugdíjas klub nagymamáitól, akik kézimunkáikkal gazdagítják ezeket a sarkokat.

Eszközök: zsírkréta, viaszkréta, színes ceruza, festékek, ragasztók, ollók, agyag, gyurma, krepp papír

Szövőkeretek, szarvacska, hurkapálcika, fonalak, filc, tű, természetes anyagok, papíryanagok, gombok, szalma, háncs, fakéreg, kavicsok, kagylók, tészták, liszt, dara, rizs aszalt gyümölcsök, zöldségek.

Csoportszoba lehetőségei: kialakított tevékenység sarkokban.

Udvari lehetőségek: rajzolás faággal, sarazás, homokvárépítés, aszfalt rajz, festés, virág, levélfonatok készítése, hóvár építés.

#### **d. Ének-zene, énekes játék**

*„Népet csak egészében lehet megismerni.*

*A nép dalát is csak az érti meg igazán,*

*Aki ismeri szokásait, ruházatát, ételét*

*Építkezését, egész életét...”*

*Kodály Zoltán*

Magyarország óvodai zenei nevelése a Kodály–Forrai módszer hagyományain és zeneelméleti, módszertani szemléletén nyugszik. Kodály intencióit követve, miszerint, „minden nép zenei nevelésének a saját néphagyományából kell kiindulnia”, a módszer a népi kultúra értékeit használja fel a gyermekek zenei fejlesztésére. Célja a gyermekek zenei anyanyelvének megalapozása.

A Kodály–Forrai módszer zenei nevelésünk alapja és nélkülözhetetlen segítője.

Figyelemmel kísérve a gyermekek korcsoportjainak, illetőleg egyéni fejlettségének jellemzőit, zenei nevelésünkben a következő zenei képességeket kívánjuk tudatos és tervszerű nevelőmunkával fejleszteni:

- metrumérzék
- ritmusérzék (ritmus, szünetek helye, ütemhangsúly: 2-es, 3-as, 4-es lüktetés, tempó,
- motívumhangsúly, sorhangsúly, osztinató (ismétlődő ritmus vagy dallam)
- dinamikai érzék
- hangmagasság-, dallam-, hangszínérzék
- belső hallás
- intonációs készség, hangképzés
- zenei memória

- improvizációs készség a zenében és a zenéhez kapcsolódó mozgásban
- érzelmek, hangulatok értelmezése és kifejezése a zenében

### **Ének, zene, énekes játék, gyermektánc:**

- A zenélés, éneklés örömforrás
- Zenei képességek fejlesztése népi,- és kortárs zenei alkotásokkal. Az élményt nyújtó közös énekezési tevékenység során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét.
- Az éneklés, zenélés a gyermekek mindennapi tevékenységének része, a felnőtt minta spontán utánzásával.

### **Zenei nevelésünk céljai:**

- a gyermekek szívesen, örömmel vegyenek részt a zenei tevékenységekben;
- érezzék meg az éneklés, muzsikálás örömét;
- a sok közös mondókázás, éneklés, magyar népi játékok játszása közben zenei képességeik fejlődjenek, esztétikai érzelmeket éljenek át;
- ismerkedjenek meg a zenei tevékenységet segítő mozgáskultúrákkal;
- próbálkozzanak hangszeres zenéléssel, legyenek ezzel a tevékenységgel kapcsolatban meghatározó élményeik;
- fejlettségüknek megfelelően bátran improvizáljanak mozgást, mondókákat, ritmusokat, dallamokat;
- legyen a táncban is a beszédhez hasonló „alapszókinccsük”, tudjanak néhány motívumot, és azokból tetszésük, pillanatnyi alkotókedvük szerint építkezzenek;

### **Zenei nevelésünk feladatai:**

- óvodánkban minden nap szóljon az ének, a zene;
- a zenei nevelés komplexen kapcsolódjon más nevelési területekhez;
- a zenei feladatok megvalósításában a játékosság elve érvényesüljön;
- a mozgásanyanyelv megalapozása érdekében mutassunk be néhány figurát a nagyon egyszerű, a gyermekek fejlettségének megfelelő, természetes mozgásából fakadó tánc-elemekből;
- adjunk módot arra, hogy a táncelemeket szabad tánc formájában kipróbálhassák, tetszés szerinti összeállításban gyakorolhassák;
- teremtsünk lehetőséget arra, hogy a gyermekek különféle zenei és zajkeltő eszközökkel, zeneszerszámokkal maguk is zenélhessenek, énekelhessenek;
- támogassuk a gyermekek dallam-, ritmus-, mozgás-improvizációit (a drámapedagógia módszereivel);

Az intézmény ének-zenenevelésnek jelentős hagyományai vannak. A magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa ma is élő és felhasználható hagyomány. Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet megismertethetünk a gyerekekkel. A népha-

gyománýörzés mellett a Kodály alkotta módszer is folyamatosan megújulva, megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel. Az ének-zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások.

Tehát ez a feladat sem korlátozható csupán a foglalkozások időtartamára. A komplex foglalkozások inkább összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit, és alkalmat adnak a képességek fejlesztésére.

Az élményt nyújtó közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet kap. A Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés a tevékenységközpontú óvodai nevelésen belül hatékonyan megvalósítható. Ezzel biztosítható a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyományörzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése. A hagyományörző tevékenységhez kapcsolódóan az óvónő élményszerűen adja át a gyermekeknek a magyar népi gyermekdalokat és a helyi gyűjtésű dalokat. Zenehallgatás során ismertesse meg a gyermekeket a magyar népi dallamvilággal és hasonlítsák össze azt más népek dalaival.

A mondókázással már a kiscsoportban könnyen bekapcsolódhatnak a gyermekek a tapsoltatók, göcögtetők során a ritmusfejlesztés feladataiba. A sokféle népi mondóka jól kapcsolható a tevékenységekhez, évszakokhoz, nevekhez.

Az ének főleg a zenei képességek fejlesztésére szolgál. Színessé teszi ünnepeinket, hagyományainkat, a gyermekek játékát (sütés, főzés, altatás, dalosjátékok)

Alapdokumentuma: **Forrai Katalin: Ének-zene az óvodában**

Zene: gyermeki zenélés főleg ritmushangszerekkel (maguk által készített és vásárolt)

Zenehallgatás: alapdokumentuma: **Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában**

óvónői előadás (hangszer, ének)

élőzene (zenés előadások)

más népek dalai ünnepekhez, évszakokhoz kötődő dalok

Népi dalosjátékok: Feladata a zenei képességek fejlesztése, valamint a játék, mozgás, esztétikai élmény közös megjelenítése.

Tánc: változatos mozdulatok, zene, mozgás, komplex hatásának erősítése.

Feladataink: zene, éneklés, tánc megszerettetése

érzelmi, értelmi, esztétikai és mozgásfejlesztés

zenei képességek fejlesztése

hallásfejlesztés (memória, dallamfelismerés, halk- hangos, hangszín felismerés, magas-mély, környezet hangjai, improvizálás)

Ritmuszérék fejlesztés (tempó, egyenletes lüktetés, mozgáskultúra, mondókák, dalok ritmusa)

Ritmushangszerek használata

Zenei ízlésfejlesztés

Népi hagyomány dalai, játékaik, táncaik

**Az óvodai néptáncoktatás célja**, hogy a magyar néptánc és népi kultúra iránti érdeklődést elmélyítse a gyerekekben. A táncokon keresztül ismerjék meg hagyományainkat, a magyar nép táncaikat, a táncok lépésanyagát, jellegzetességeit, stílusát.

### **A néptáncoktatás feladatai:**

Ismertesse meg a gyerekekkel:

- a hagyományos népi játékokat
- a mozgásanyag variációs lehetőségeit
- a táncokhoz kapcsolódó énekeket, zenei kíséretet
- a három dialektus tánc típusait, táncrendjét

Alakítsa ki a gyerekekben:

- a rendszeres munka természetes igényét
- a megfelelő munkafegyelmet
- az esztétikai érzéket
- a művészetek befogadására való nyitottságot
- a múlt és jelen értékeinek befogadására fogékonyságot
- a művészi előadásmód kivitelezését

### **Fejlessze a gyermekek:**

- mozgáskultúráját
- fizikai állóképességét
- ritmusérzékét
- hallását
- zenéhez való alkalmazkodását
- tér-, forma- és stílusérzékét
- mozgásmemóriáját
- koncentráció képességét
- improvizációs készségét
- a társművészetek iránti érzékenységét
- vizuális memóriáját
- képzelőerejét

**Tegye nyitottá:** a gyermek személyiségét a folklór iránt

### **Az óvodapedagógus feladatai a művészeti tevékenységek megszervezésében:**

- Úgy alakítsa ki a gyerekek bevonásával a csoportszobát, hogy ott a különböző tevékenységet kereső gyermekek nyugodtan, kényelmesen dolgozhassanak.
- Biztosítson minél több eszközt, időt és helyet a művészeti tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának.
- Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására.
- Segítse elő a gyermekek önálló elképzeléseinek megvalósítását.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy minél több élményt átélve megvalósíthassák elképzeléseiket.
- Az óvodapedagógus a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás biztosításakor ügyeljen a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolatra, a meghitt légkör megteremtésére.
- Továbbképzések során szerezzen ismereteket az új lehetőségekről.

### **VII/3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő ismeretek, tevékenységek**

Az egészséges életmódra nevelés, a testi nevelés, az egészségmegőrzés szokásainak kialakítására, a környezettudatos magatartáshoz, a környezet védelméhez és megóvásához, a fenntarthatósághoz kapcsolódó szokások kialakítását meghatározó elvek.

#### **VII/3/1. Mozgás**

- A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor természetes helyhelyzetváltoztató-, és finommotoros mozgáskészségek tanulásának valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal segítünk elő. Ezzel biztosítjuk a mozgás és az értelmi fejlődés megfelelő fejlődési ütemét.
- Mozgásos játékok rendszeres alkalmazása kedvezően hat a kondicionális képességek közül különösen az erő és állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Kiemelkedő szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, kiegészítik a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatásait.
- Spontán, a szabad játék keretében végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének fejlődésére. (pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás)
- A mozgásra napi szinten lehetőséget kell biztosítani a gyermekek életkori,- és egyéni fejlettségének figyelembe vételével. Törekedni kell a gyermekektől legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

#### **A mozgás jelentősége:**

A mozgás alapvető életjelenség és alapvető szükséglet. Az egész életre, a világra jellemző dolog. Átszövi az ember teljes életét, környezetét. Mozgás nélkül nincs élet.

A mozgás intenzíven befolyásolja az egészséges test, az egészséges lélek és a fejlett értelem alakulását. Ezért a mozgás fejlettségéből következtetünk a gyermek fejlettségére, intellektusára. A gyermek mozgása és játéka alapvető feltétele és jelzője fejlődésének.

A mozgás a gyermek egyik legtermészetesebb megnyilvánulási formája.

A gyermek a legtöbb mozgástapasztatást életének kezdeti szakaszában szerzi meg, majd Folyamatosan, az óvodába kerülve szervezett keretek között jut maradandó mozgásélményekhez, ami segíti őt az egészséges testkultúra kibontakozásában.

A 2-3-6 éves gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket messzemenően figyelembe vevő, kellő aktivitást és terhelést biztosító mindennapi testmozgás nélkül. Ismert tény, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll. A mozgásfejlesztéshez tehát hozzátartozik, hogy maximálisan biztosítsuk a spontán mozgáslehetőséget, mégpedig az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Ajánlatos tehát minden adódó lehetőséget kihasználni a nap folyamán a mozgásra. Rendkívül fontos a mindennapos szabad levegőn való tartózkodás minél hosszabb idejű biztosítása. A gyermekek napirendjét úgy célszerű összeállítani, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést és lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az ülással együtt járó tevékenységeket. A mozgás és pihenés egyensúlyának biztosításával sikerülhet a gyermekek egyoldalú igénybevételét elkerülnünk.

Az egészséges életmód szokásainak megalapozását óvodáskorban kell elkezdenünk. A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai mozgásfejlesztés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetünk el. A megfelelő intenzitású, derűs légkörű testmozgás biztosítja a motoros képességek fejlődését, melynek egyre magasabb szintje előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgás-műveltség fejlődésének.

#### **Az óvodai élet mindennapjaiban kétféle mozgástípus van:**

- A mindennapi élet során végzett csekély intenzitású mozgások (például leülés, felállítás, lassú séta)
- Azok a mozgások, amelyeknek már kimutathatóan kedvező egészségügyi hatásai vannak (például élénk járás, futás, tánc, aktív kerti munka, mászókán végezhető mozgások)

Folyamatosan felépülő mozgásrepertoárt tanulnak meg a gyerekek óvodai életük során. Ezek a természetes hely- és helyzetváltoztató valamint finommotoros (manipulatív) mozgások (1.sz. táblázat) melyek felfedeztetése megtapasztaltatása gyakoroltatása mindennapi feladat pedagógusaink számára.

Fontosnak tartjuk a gyakorlatok helyes végrehajtását, a káros gyakorlatok elhagyását. A testi képességek fejlődése mellett hatást gyakorlunk az értelmi, és szociális képességek fejlődésére is. Kihaszználjuk a kooperatív játékokban rejlő fejlesztő erőt. Mindenki játszhat bennük, senki sem esik ki végleg, nincs kirekesztés. Nincs győztes vagy vesztes. A játéktevékenység a mozgásöröm áll a fókuszban, nem a teljesítmény vagy az eredmény. Mindenki boldog lehet játék közben és a végén. Nem valaki ellen, hanem valakivel játszik a gyermek. A megnyúlt izmokat erősítjük a megrövidült izmokat nyújtjuk, mivel a kisgyermekkor helytelen tartások kialakulása a hát és a törzsizomzat csökkent teherbíró képességével függ össze. Mindez aktív izomerővel korrigálható. Tudatosítjuk a medence megfelelő állását ülésben, álló helyzetben mivel ez a helyes testtartás kulcsa. Fejlesztjük az erő- állóképességet. A hangsúlyt a terhelés terjedelmére helyezzük. Sokoldalú erősítéssel oldjuk meg miközben minden nagy izomcsoportot megfelelően foglalkoztatunk. Csak fokozatos terhelést alkalmazunk a sérülésveszély elkerülése érdekében. Minden erősítés után megnyújtjuk az izmokat. Bevezetjük a rendszeres lábtornát a lábdeformítások megelőzése, helyreállítás érdekében. Kéziszerek alkalmazásával fej-



lesztjük a mozgáskoordinációt. Fejlesztjük az egyensúly érzéket az egyensúlyozó járás változatos formában történő gyakorlásával.

A természet erőivel - napfény, levegő, víz - történő edzés kedvező hatását sem szabad figyelmen kívül hagyni, ezért a mindennapi testmozgást lehetőleg a szabadban célszerű tartani. Az intenzív, változatos gyakorláshoz megfelelő helyre és eszközre van szükségünk. A jó eredmény eléréséhez az optimális tárgyi feltétel biztosításán túl azonban az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése is elengedhetetlen. A nyugodt, derűs légkörű, játékban gazdag, kellő intenzitású napi 20-30 perces testmozgás nem csak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez is.

A mozgásfejlesztés a szabadjáték a spontán természetes mozgás közben valósul meg. Fontos, hogy lerakjuk a kellő alapokat, hogy már az óvodás években a szervezet testnevelési foglalkozásokat szerető váró egészséges gyermekeké váljanak.

Nagy hangsúlyt fektetünk az egészséges életmódra, ezért a gyerekek számára napi rendszerességgel só szoba használata áll rendelkezésre. A sószoba egy esztétikusan kialakított helység, ahol a gyerekek kedvük szerint foglalatzkodhatnak: pl. mesét, verset hallagathatnak, énekelhetnek, lábtornázhatnak, gyakorolhatják a helyes légzéstechnikát stb. a bent töltött idő alatt. Óvodánkban a sószoba szolgálja a gyerekek alsó és felső légúti megbetegedéseinek (orrdugulás, köhögés) asztma, allergia, egyes bőrbetegségek tüneteinek mérséklését, alkalmas közérzetük jobbá tételére, életminőségük javítására.

#### **A mindennapos testmozgás objektív feltételei:**

Elsősorban a megfelelő hely biztosításáról kell szólni. Mivel a foglalkozásokat döntő mértékben, a szabadban valósítjuk meg, ezért célszerű füves területen különböző pályákat kialakítani. Ehhez csupán mozgatható kis kapuk szükségesek. Nagyon jó lehetőséget nyújt a különböző mozgások gyakorlására a mesterségesen kialakított domb, ami télen szánkózásra, csúszkálásra síelésre használható, nyáron viszont gyakorolható itt a gurulás, mászás, kúszás, felfelé történő futás, szökdelés stb. A füves, sík és dombos terület mellett feltétlenül szükséges az aszfaltos, kavicsos terület. A megfelelő távolságban rögzített mászókák az óvodaudvarok fontos kellékei. Hosszabb sétát, sőt túrát tehetünk a gyerekekkel a szabadban. A tornateremben használható tornaszerekhez a nap folyamán bármikor hozzáférhetnek a gyermek. Minden, ami az óvoda udvarán található (fák, bokrok, homokozó, játékeszközök, stb.) felhasználhatók a mindennapi testmozgás feladatainak megvalósításához. Ugyanez mondható el az épületen belül szervezett mindennapi testmozgásra is. Mindenkor nagy gondot kell fordítani az alkalmazásra kerülő kézi és tornaszerek, berendezési tárgyak épségére, tisztaságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetőek legyenek, megfelelő számban álljanak rendelkezésre. Az eszközök előkészítése az óvodapedagógus, a gyermekcsoport és a pedagógiai munkát segítők aktív együttműködésére ad lehetőséget.

#### **A mindennapos testmozgás szubjektív feltételei:**

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléshez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi testmozgás eredményességét. A testgyakorlatok mintaszerű végzésével, a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően motiválhatja a gyer-

mekeket, építve utánzási hajlamukra, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszony kialakulását. Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlás hozzájárul az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy az óvodapedagógus minden megnyilvánulásán tükröződjön az, hogy szívesen mozog együtt a gyermekekkel és örül a gyermekek mozgásban elért sikereinek. A mindennapi testmozgás tartalmát döntő mértékben a természetes mozgások, gyakorlatok képezik (járások, futások, ugrások, függések, egyensúlygyakorlatok). Ezeket kiegészíti néhány talajtorna elem, valamint a kézi szerekkel végezhető gyakorlatok. Természetesen ide tartoznak a testnevelési játékok is. A lényeg, hogy minden mozgásforma, amit a gyermekek képesek elvégezni, a mindennapi testmozgás keretébe beépíthető. Az óvodapedagógus dönti el, hogy a mindennapi testmozgás 20-30 perce alatt testnevelés foglalkozást tart vagy egy-egy mozgáscsoport gyakorlásával, esetleg testnevelési játékokkal tölti ki az időt.

### **A mozgásfejlesztés céljai:**

- A gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában.
- A gyermekek tájékozódásának, alkalmazkodóképességének, a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése úgy, hogy megmaradjon a gyermekek szabad mozgáskedve.
- Különböző tartáshibák (elsősorban a hanyag tartás) kialakulásának prevenciója játékos formában.
- Lúdtalp kialakulásának megelőzése lábtornával.
- Erő- állóképesség fejlesztése életkornak megfelelően.

### **A mozgásfejlesztés feladatai:**

- Legyen lehetőségük a gyermekeknek saját testük mozgását átélni.
- Sokoldalú mozgástapasztalatokat szerezzenek a gyermekek az alapvető mozgásformák gyakorlása által.
- Folyamatosan fejlődjön a gyermekek mozgása és egyensúlyérzéke.
- A kéz finommozgásainak fejlesztésére nyújtsunk változatos lehetőségeket.
- Segítsük elő a gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásának kialakulását.
- Megérettetjük a helyes testtartást, tudatosítjuk, gyakoroltatjuk.
- Lábtornát alkalmazunk.
- Erő- állóképességet fejlesztünk sokoldalú erősítéssel.

### **Az óvodapedagógus feladatai a testmozgás megszervezésében:**

- Legfontosabb feladat, hogy minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a szabad levegőn való tartózkodásra.
- Biztosítsa a gyermekek szabad mozgásgyakorlásának a feltételeit.
- Adjon ötleteket, irányítsa a gyerekek figyelmét a szabadban és az épületen belül is a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- Változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a testmozgás örömet jelentsen a gyermekek számára.

- Az egészségfejlesztő testmozgás során a játék vezetése mindig érthető és elfogulatlan legyen.
- A hibákat gyakorlat közben a helyes mozgás dícséretével, példamutatásával javítsa.
- Hibajavítást tapintatosan végezze.
- A bátortalanabb, ügyetlenebb gyermekeknek mindig segítsen.
- Megtervezésél és levezetésnél tartsa szem előtt a csoport egészségi állapotát, gyermekek fáradékonyságát, teljesítőképességét.
- A mozgásanyag mennyiségét a csoport fejlettségi szintéhez igazítsa és azt megfelelően, helyesen sajátítsa el a gyermekekkel.
- Nagy figyelmet fordítson az elváltozások megelőzésére, a prevencióra, amelyben fontos szerepet tölt be a gimnasztika, a tartásjavítás, mindez játékos formában.

### **Rendelkezűnkre álló eszközök:**

**Udvari lehetőségeink:** Fáramászás, kötélmászás  
 Egyensúlyozás láncos egyensúlyzón  
 Távolugrás homokozóban  
 Lépegetés egyensúlyozó pályán  
 Csúszdázás, hintázás, mászóház  
 Focizás, kosárlabdázás, labdakiütő  
 Szabályjátékok, versenyzések  
 Népi gyermekjátékok. Bigézés (célbadobás)

**Tornatermi lehetőségek:** Bordásfal, tornapadok, billenő pad  
 Body roll henger  
 Trambulin, tölcser, görgős deszka  
 Greiswald tornaszer  
 Kötelek, labdák, karikák, zsámoly, szőnyegek  
 kéziszerrek

### **A fejleszteni kívánt képességekörök:**

Motoros képességek

Kondicionális képességek: erő, állóképesség, gyorsaság

Koordinációs képességek: térbeli tájékozódás

Kinesztetikus differenciálás

Reakció

Egyensúlyérzék

Ritmuskészség

Mozgékonyosság, hajlékonyosság

### **Testséma fejlesztés:**

Testrészek ismerete

Személyi zónák alakítása

Testrészek funkciója

### **Térbeli viszonyok fejlesztése**

Érzelmi és személyiség fejlesztés:

Aktivitás

Érzelmi motiváltság

Harmonikus összerendezett mozgás

Kitartás

Közösségi magatartás

Kudarctűrő képesség

Bátorság, önbizalom fejlesztése

### **A fejlődés jellemző az óvodáskor végére**

- Mozgásuk összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képesek.
- Mozgásukat, viselkedésüket, testi szükségleteik kielégítését szándékosan irányítani képesek.
- A gyermekek igénylik a mozgást, kitartóan mozognak, játszanak.
- Mozgásuk (nagy mozgásuk, finommozgásuk) összerendezetté válik, mozgástapasztalataik bővülnek.
- Térészlelésük fejlődésével tudnak, a térben tájékozódni ismerik az irányokat.
- Az ügyességi játékok, csapatjátékok szabályait betartják.
- Tudnak labdát pattogtatni, kislabdát hajítani távolba.
- Állórajtból kiindulva 20-30 métert képesek futni, 6-8 lépés nekifutással tetszés szerinti akadályt átugrani.
- Egyensúlyoznak padon, homokozó szélén.
- A gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végzik.
- Szívesen használják a különböző kéziszerkeket (labda, babzsák, bot...stb.)
- A helyes testtartás automatizálódik ülő és álló testhelyzetben.
- Hosszabb ideig képesek kúszni, csúszni, mászni.

A feladatok és célok megvalósítását segíti intézményünkben 2 szakképzett mozgásfejlesztő óvodapedagógus, akik képzési tapasztalatukat átadják kollégáiknak.

## VIII. A NEVELÉS TERVEZÉSE ÉS IDŐKERETE

### Az óvodai élet szervezése:

Intézményünk a szülők igényeit figyelembe véve heti 52,5 órában tart nyitva. Reggel 6.30 – 7 óra között pedagógiai munkát segítő alkalmazottak végzik a gyermekek felügyeletét. 7-7.30 óra kor érkeznek a délelőtti óvodapedagógusok a csoportokba. Délután 16.00, 16.30 – 17 óráig (csoportonkénti munkaidőtől függően történik a csoport összevonás, amikor szintén a pedagógiai munkát segítő alkalmazottak biztosítják a gyermekek felügyeletét.

A gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetitend biztosítja a feltételeket.

Az aktuális heti és napirendet a csoportnapló tartalmazza.

### VIII/1 NAPIRENDÜNK

A gyermekeink zavartalan egészséges fejlődése érdekében az intézményben töltött idejüket több szempont figyelembevételével szervezzük meg. Elegendő időt biztosítunk:

- a játékra
- tisztálkodási teendőkre, öltözködésre
- a táplálkozásra
- a szabad levegőn való tartózkodásra
- a mozgásos tevékenységekre
- az aktív és passzív pihenésre

A napirendet úgy szervezzük, hogy a gyermekek:

- sokat játszhassanak;
- sürgetés nélkül minden tevékenységüket befejezhessék, illetve feladataikat pontosan elvégezhessek;
- minél több időt tölthessenek különböző időjárási viszonyok között a szabad levegőn;
- nyugodt körülmények között étkezhessenek;
- egyéni szükségleteiknek megfelelően pihenhessenek;
- gondozási teendőik differenciáltan valósuljanak meg.

A szervezett, vagy rendkívüli programok megváltoztathatják a napirendet.

TEVÉKENYSÉGEK	IDŐTARTAM
Összevont csoportkeretek között történő Szabad játék, egyéb tevékenység.	1 óra.
A délelőtti játéktevékenységbe ágyazott fejlesztés, Mindennapos testnevelés Reggeli	3 óra

Udvari tevékenységek, játék, séta	1 – 1.5 óra
Gondozási feladatok ellátása, ebéd	0.5 – 1 óra
Készülődés a pihenéshez, mesehallgatás	0.5 óra
Pihenés	2 óra
Gondozási feladatok ellátása, uzsonna	0.5 óra
Délutáni játék, egyéb tevékenység	0.5 – 1 óra
Összevont csoportban történő játék hazamenetelig	0.5 – 1 óra

## VIII/2. HETIREND

A hetirendbe azokat a tevékenységeket rögzítjük, melyek időhöz kötöttek és rendszeresen visszatérő jellegűek.

A tevékenységek közbeni tanulást, a tapasztalatszerzést kötött és kötetlen szervezési formákban egyaránt alkalmazzuk, melyekben érvényesül az óvodapedagógus szakmai önállósága, módszertani szabadsága. Kiemelt szerepet kapnak a párhuzamosan végzett tevékenységek, melyek az egy időben, egymás mellett játszó, tevékenykedő gyermekek tanulását, tapasztalatszerzését jelentik. Az óvodapedagógus fejlesztő és fejlődést segítő munkájában épít a gyermekek egyéni érdeklődésére, egyéni tapasztalataira, képességeire. A szervezett vagy rendkívüli programok megváltoztathatják a hetirendet.

A szervezésnél figyelembe vesszük:

- az egyes nevelési területek feladatait
- a gyermekek egyéni élményeit, ismereteit
- a gyermekek egyéni és életkori sajátosságait
- logopédus, szurdopedagógus, fejlesztő pedagógus, hitoktató kötött óráit
- a tornaszoba, sószoza időbeosztását
- az időjárást

A szervezett, vagy rendkívüli programok megváltoztathatják a hetirendet.

	<b>Délelőtt</b>	<b>Délután</b>
<b>Hétfő</b>	<p><b>Domináns tevékenység: Mese-vers</b></p> <p><b>Mindennapos együttmozgás</b> Spontán tevékenységek: Játék, munka jellegű tevékenységek, rajzolás, mintázás, kézimunka, énekzene, környezet megismerésével védelme.</p>	Alvás, levegőzés, udvari játék, vagy teremben szabad játék. Csoport összevonás: 16.30-kor
<b>Kedd</b>	<p><b>Domináns tevékenység: környezet téri, formai, mennyiségi megismerése</b></p> <p><b>Mindennapos együttmozgás</b> Spontán tevékenységek: Játék, munka jellegű tevékenységek, rajzolás, mintázás, kézimunka, énekzene, környezet megismerésével védelme.</p>	Alvás, levegőzés, udvari játék, vagy teremben szabad játék. Csoport összevonás: 16.30-kor
<b>Szerda</b>	<p><b>Domináns tevékenység: Környezet megismerése - védelme</b></p> <p><b>Mindennapos együttmozgás</b> Spontán tevékenységek: Játék, munka jellegű tevékenységek, rajzolás, mintázás, kézimunka, énekzene, környezet megismerésével védelme.</p>	Alvás, levegőzés, udvari játék, vagy teremben szabad játék. Csoport összevonás: 16.30-kor
<b>Csütörtök</b>	<p><b>Domináns tevékenység: énekzene, zenei fejlesztés</b></p> <p><b>Mindennapos együttmozgás</b> Spontán tevékenységek: Játék, munka jellegű tevékenységek, rajzolás, mintázás, kézimunka, énekzene, környezet megismerésével védelme.</p>	Alvás, levegőzés, udvari játék, vagy teremben szabad játék. Csoport összevonás: 16.30-kor
<b>Péntek</b>	<p><b>Domináns tevékenység: testnevelés, „nagy torna”</b></p> <p><b>Mindennapos együttmozgás</b> Spontán tevékenységek: Játék, munka jellegű tevékenységek, rajzolás, mintázás, kézimunka, énekzene, környezet megismerésével védelme.</p>	Alvás, levegőzés, udvari játék, vagy teremben szabad játék. Csoport összevonás: 16.30-kor

## IX. AZ ÓVODA SZOLGÁLTATÁSAI

Óvodai nevelésen kívül csoportonként ingyenesen biztosítunk lehetőséget a hitoktatásra. Intézményünkben gyermekeink vallásos nevelését a helyi Szódi Mária Magdolna Plébánia felügyeletével Turányik Ágnes képzett hitoktató végzi, csoportonként heti 1 alkalommal. Hitoktatáshoz szükséges tárgyi eszközöket, a helyet, az időkeretet, intézményünk biztosítja. Az ezzel kapcsolatos szabadidős tevékenységet a hitoktató szervezi az óvodapedagógusok segítségével. Népi játék, néptánc foglalkozást felzárkóztató, illetve tehetséggondozás jelleggel délelőtti szabad játék idejében szakképzett kolléganők tartják.

Drámapedagógiai fejlesztést, személyiségfejlesztő jelleggel, az integráció elősegítése céljával szükség és igény szerint felmerülő problémák esetében (pl. beilleszkedési problémák, másság elfogadása) drámapedagógiai továbbképzést képzett kolléga végzi.

Az óvónői bábcsoport évente 3-4 alkalommal ingyenes előadást tart minden gyermek számára.

## X. PEDAGÓGIAI ADATKEZELÉS

Az óvodai nevelés tervezettsége fontos, mert tudatos, felkészült munkát eredményez. Segíti a célirányos tervezést, annak egymásra épülését ugyanakkor szabadságot, rugalmas alkalmazást tesz lehetővé.

**Dokumentumok:** Intézményünk a Mód-szer-tár Kft. szakmai anyagait és elektronikus naplóját használja.

**Nevelési terv:** Tartalmazza a csoport szokás és szabályrendszerét, beszoktatási tervet.

Időkerete fél év melyet értékeléssel zárunk, mely tartalmazza az elért eredményeket és a még fejlesztésre váró feladatokat.

**Programterv:**

Tartalmazza az ünnepekhez, évszakokhoz kapcsolódó szervezési feladatokat a csoport életében.

Időkerete: évszakonként

**Fejlesztési terv:**

Időkerete egy nevelési év

Ennek lebontása a heti terv melyben kiemelt szerepet kap az aktualitás.

**Egyéni fejlesztés dokumentumai:**

Anamnézis lapok kitöltése óvodába érkezéskor

Feljegyzések a családlátogatásokról.

Gyermekvédelemmel kapcsolatos dokumentum.

Fejlődési napló (a gyermek folyamatos, tematikus megfigyelése az egész óvodai élete során)

Egyéni képességfejlődés mutatói:

Játék

Társas élet, érzelmek

Önkiszolgálás

Akarat

Mozgás

Anyanyelv

Vizuális



külsővilág tevékeny megismerése (Matematikai gondolkodás, környezet megismerés)  
ének

## **XI. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK SPECIÁLIS FEJLESZTÉS**

**20/2012.rendelet11.§ (1) A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése esetén az óvoda pedagógiai programja tartalmazza a sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységet.**

A hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, továbbá az inkluzív, az integrált gyermekek nevelése megjelenik az intézményi nevelésünkben. Az Alapító Okiratban megjelölt sajátos nevelésű gyermekeket integráljuk intézményünkbe.

### **A különleges bánásmódot igénylő gyermek típusai:**

#### **Tanulási problémákkal küzdő gyermekek**

- **tanulási nehézséggel küzdők** (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok)
- **tanulási zavarral küzdők** (például: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba)

#### **Magatartászavarok miatt problémás gyermekek**

- visszahúzódozó (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzódozó stb.)
- ellenséges (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű tanulók (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív stb.)

#### **Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek**

- **intellektuális tehetség** (a különböző tudományterületeken kimagasló)
- **művészi tehetség** (képzőművészeti, zenei)
- **pszichomotoros tehetség** (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
- **szociális tehetség** (vezető, szervező, irányító)

### **Tehetségnevelés, tehetségfejlesztés**

- **A tehetség felismerése**
- a tehetségnevelés/tehetségfejlesztés/tehetséggondozás a tehetség elismerésével, azonosításával kezdődik
- a családnak ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása tehetséget sejtet

#### **A tehetségfejlesztés módjai**

- **elkülönítés, szegregáció** (külön tanulnak, más tehetségesekkel)

- **gazdagítás, dúsítás** (enrichment) – a tehetséges gyerekek a normál normál közösségben vannak, de a fejlesztés bizonyos idejében differenciált, különleges tehetséggondozásban részesülnek az óvodában.

#### Általános elvek

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése szerint:

- Az alapidokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.
  - A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Intézményünkben, egészben együtt történő integrált nevelés folyik.

- A speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit.
- Külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- Támogatjuk a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken

#### A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- A gyermekeink szociális háttere igen szélsőséges képet mutat. Munkánk tervezésénél figyelembe vesszük az elfoglalt, időhiánnyal küszködő családok igényeit éppúgy, mint a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró, több gyereket nevelő, esetleg csonka családokét.
- Különösen nagy a felelősségünk a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek oktatásában, nevelésében. A hátrányos helyzet esetenként a gyermek veszélyeztetettségét is magában hordja. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kultúra értékeinek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz.
- **Feladatunk** az óvoda világát nehezen elfogadó, ill. nem együttműködő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való - együttműködésre készítő – kapcsolattartás, szükség esetén a Gyermekjóléti Szolgálat igénybevétele.

#### A hátrányos helyzet okai

- A család anyagi és egészségügyi állapota, erkölcsi helyzete és életvitele, értékrendje.
- A család lakhelye és környezete.

- A gyermek és/vagy szülő egészségi állapota.
- A családtagok száma

### **Környezeti okok**

- **Sokgyermekes család:** 3 vagy több gyermek
- **Szűkös lakásviszonyok:** a család magas létszáma, több generáció együttélése
- **Szülők iskolázatlansága**
- **Nevelési hiányosságok:** kettős nevelés, felügyelet és gondozás hiánya, helytelen bánásmód (brutalitás), érzelmi sivárság, közömbösség, könnyelmű, felelőtlen életvitel, bűnöző családi háttér
- **Negatív hatású baráti kör**

### **Anyagi okok**

- Munkanélküliség
- Létfelmaradás alatti 1 főre jutó jövedelem
- A szülő csökkent munkaképességű vagy munkaképtelen
- A kereset nem a család szükségleteinek kielégítésére fordítódik

### **Egészségügyi okok**

- Születési rendellenesség vagy szerzett fogyatékoság
  - mozgáskorlátozottság
  - érzékszervi károsodás (látás, hallás...)
  - szervi rendellenesség
- Tartós betegség (étkezési allergia)
- Idegrendszeri, pszichés problémák (szülő és/vagy gyerek)
- Higiénés hiányosságok

### **A gyermek személyiségében rejlő okok**

- Értelmileg, érzelmileg visszamaradt

### **Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében**

- Anyagi támogatás lehetőségeinek kiaknázása
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása.
- Praktikus ismeretek elsajátíttatása.
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakítása.
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés.
- A testnevelés és sport sajátos eszközeivel kialakítani az alapvető mozgás - és feladatmegoldó képességet, az egészséget értéknek tekintő gondozásmódot, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényét.

### **Tevékenységeink a szociális hátrányok enyhítésére**

- A differenciált fejlesztés.
- Egészségnevelés
- A sport megismertetése, megszerettetése
- Tehetséges gyermekek felkészítése.
- Felzárkóztató foglalkozás a fejlődésben lemaradóknak.
- A családi életre nevelés tanítása.
- Pályázatok figyelése

#### **Szülőknek felajánlott segítség**

- Felvilágosítás a szociális juttatások lehetőségeiről a szülői értekezleten, fogadó órákon, írásos tájékoztatón keresztül
- Szülőkkel közös programok (pl. Szülői Klub)

#### **Anyagi támogatás lehetősége**

- étkezési hozzájárulás
- ruhaadomány (Karitasz)

#### **A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések**

- Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása akkor valósulhat meg, ha a köznevelés terén általánossá válik az a gyakorlat, hogy minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz.
- A köznevelésben dolgozók alapvető feladata, hogy az általuk ellátott gyermek, hozzájusson minden olyan szolgáltatáshoz, amely ahhoz szükséges, hogy személyisége szabadon kibontakozhasson.

#### **Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell**

- gyermeki jogok gyakorlása során
- feladatunk az is, hogy a tehetséges és képességeihez képest rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtsunk
- a gyermek csoportban való elhelyezése során
- vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló oktatásban részesüljön

#### **Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése.**

Nevelési célunk: Az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően, a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését elősegítjük, biztosítjuk számára a másságot elfogadó környezetet.

#### **Óvodánk nevelési feladata.**

- Erősítjük az ép közösséghez, kortársaihoz való tartozását.
- A gyermekek érdeklődését, kíváncsiságát felkeltjük értelmi szintjének megfelelően.
- Biztosítjuk a nem fogyatékos óvodás korú gyermekekkel történő együttnevelést.

#### **Tevékenységszervezés:**

Az egész nap folyamán kialakult játéksituációk felhasználása a gyermek értelmi szintjének megfelelő tevékenykedtetés.

Sikerélményhez juttatás a spontán tanulási folyamatokban.

Olyan módszerek felkutatása és alkalmazása, amely a gyermek személyiségének fejlődését segíti.

A továbbképzések során a fogyatékkal, élő gyermekekkel kapcsolatos ismeretek bővítése.

A gyermek fejlődésének érdekében szülői és szakértői együttműködés kezdeményezése.

Intézményünk részletes fejlesztési tervet dolgozott ki a sajátos nevelési igényű gyermekek számára: **Szódi Csupafül Óvoda sajátos nevelési igényű gyermekekfejlesztése címmel**, mely megtalálható intézményünkben, az irattárban.

## **XII. A GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMON KÖVETÉSE, DOKUMENTÁLÁSA**

A sikeres óvodai nevelőmunkánk megteremtésének fontos feltétele a gyermekek minél többirányú, alapos ismerete.

A gyermekek óvodáskor előtti és óvodán kívüli életének történéseiről, eseményeiről a család és az óvoda között fennálló kapcsolat segítségével tájékozódhatunk. Ez a nevelési eljárások alkalmazását, egyeztetését is jelenti az óvoda és a gyermeket nevelő felnőttek között.

A nevelőmunka tervezése, elemzése, értékelése, az egészségesen fejlődő gyermekekről szerzett ismereteknek, előrehaladásuk mértékének megfigyelése, írásos dokumentálása minden óvodapedagógus kötelessége. Az együtt dolgozó kollégák a csoportjukba járó gyermekek fejlődését, fejlődésének vonulatát folyamatosan figyelemmel kísérik. A gyermekek fejlődésének nyomon követése megfigyelésükön alapszik, mely elsősorban a játékokon, de természetesen egész óvodai életükön keresztül valósul meg. Az óvodapedagógusok megfigyeléseiket részben a csoportnaplóba, részben pedig a gyermekek egyéni fejlődési lapjára rögzítik.

A gyermekek aktuális fejlettségi állapotáról, fejlődési üteméről, az esetleges problémákról fogadóóra keretében tájékoztatjuk a szülőket.

Az átlagtól valamilyen irányban eltérő fejlődést mutató gyermekek esetében célzott odafigyelésre van szükség. Ezen esetekben a szülőkkel egyetértésben, a szakemberek útmutatásait figyelembe véve, mindenkor az adott gyermek fejlődéséhez igazítjuk nevelési eljárásainkat.

Elsőrendű feladatunknak tekintjük az egész gyermeki személyiség fejlesztését.

### **A gyermekek egyéni fejlődésének mérése, értékelése (mellékletben)**

### **XIII. Az iskolába lépés feltételei**

#### **A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére**

A gyermek az óvodáskor végére eléri az iskolához szükséges fejlettséget (rugalmas, fejlettség szerinti beiskolázás)

#### **Fejlettségi mutatók:**

1. Testi, lelki, szociális érettség, egészség
2. Kommunikáció, kifejezőkészség
3. Ismeretek önmagáról, környezetéről, mennyiségekről ezek gyakorlati alkalmazása  
SNI – s gyermekek szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhetik el az említett fejlettségi szintet.

A gyermek testi, lelki és szociális érése, a családi és óvodai nevelés eredményeként éretté válik az iskolai élet megkezdésére.

Külső jelei: hat éves kora körül eljut az első alakváltozáshoz, megváltoznak a testarányai, megkezdődik a fogváltás, Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezett, koordinált, gyors fejlődésnek indul a finommotorika. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését irányítani képes.

Lelki jelek: A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek, érdeklődő. Érzékelése, észlelése differenciálódik. Megjelenik a szándékos bevésés, megnő a megőrzés időtartama, spontán felidézésre is képes. Megjelenik a szándékos figyelem, növekszik tartalma, terjedelme. képessé válik a figyelem megosztására. Megkezdődik a fogalmi gondolkodás kialakulása. Érthetően, folyamatosan beszél, korának megfelelően hangsúlyoz.

Tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat. Mondatalkotásra képes, figyelni mások beszédét és végig tudja hallgatni.

Megfelelő teljesítményt nyújt az iskolaérettségi felmérésen, mely az óvodában tanult ismereteket foglalja össze.

Képes az együttműködésre, kapcsolatteremtésre. Tud alkalmazkodni a szabályokhoz, kitartó és önfegyelemre képes.

A fejlesztés során a saját nevelési igényű gyermekek fejlesztése kiemelt szerepet kapott. Szükség esetén szakemberhez irányítjuk a gyermeket.

Intézményünkben iskolaelőkészítő csoportban elvégezzük a gyermekekkel az intézményünkben alkalmazott kimeneti mérést, illetve neveltségi szintmérést, melynek eredménye tájékoztatást mutat az óvodapedagógusok számára.

#### **Nkt. 45. §(2a) bek. A speciális pedagógiai ellátásra jogosult, a tankötelezettségük megkezdésére halasztást kapott gyermekek részére biztosítandó, iskolakezdésre felkészítő óvodai foglalkozások meghatározása:**

Amennyiben a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek

sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor az óvodának kiemelt feladata van.

A feladatunk, hogy a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozásokat biztosít.

#### **XIV. A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység. Gyermekvédelmi feladataink.**

Gyermekvédelmi feladatainknál a prevenció a kiindulópont. Ehhez szükséges a kiegyensúlyozott, együttműködő nevelőtársi kapcsolat a szülővel. Szükséges esetben a gyermek érdekeit szem előtt tartva, a személyiségi jogok tiszteletben tartása mellett megkeressük a korrekció lehetőségeit a szülők és segítő szakemberek bevonásával. Intézményünk kiemelt feladatának tartja a kiscsoportos kortól iskolakezdésig a családokkal való kapcsolattartást, a diszkrét adatkezelést.

Az intézményünkbe járó óvodások érdekeinek védelme és képviselése óvodai életünk meghatározó elve. Az egyenlő bánásmód (felzárkóztatás, tehetséggondozás), az esélyegyenlőség biztosítása, a differenciált, egyénre szabott bánásmód – szükség szerinti fejlesztés – nyújtanak garanciát gyermekeink védelméhez. Ennek megvalósítása minden óvodánkban dolgozó felnőtt feladata, kinek-kinek a saját munkaköréhez kapcsolható módon. Az ehhez szükséges minden dolgozóra vonatkozó egységes értékrend és szemlélet kialakítására illetve folyamatos érvényesítésére sokféle lehetőséget keresünk és veszünk igénybe (tájékoztatás, beszélgetés, team-munka, értekezletek stb.).

#### **Feladatunk és kötelességünk, hogy közreműködjünk:**

- a gyermekvédelmi feladatok ellátásában
- a veszélyeztető körülmények megelőzésében
- a veszélyeztető körülmények feltárásában, amelyeket a jogszabályok szerint dokumentálunk, illetve informáljuk a megfelelő szakembereket abban, hogy a gyermekvédelmi törvény szerint járjunk el
- a veszélyeztető körülmények megszüntetésében
- abban, hogy probléma esetén a Gyermekjóléti Szolgálat munkatársai segítsenek

#### **Gyermekvédelmi feladataink**

Az intézményben a gyermekvédelmi feladatokat a csoportvezető óvónők és az igazgató látja el. Az intézményben tilos mindenféle a szervezetre káros cikkek fogyasztása és reklámozása. Minden óvodai dolgozónak jelzési kötelezettsége van. A csoportvezető óvónők minden nevelési év szeptemberében, majd a nevelési év során szükség szerint jelzik az igazgatónak az esetmegbeszélések alkalmával a gyermekvédelemre szoruló gyermekek nevét és a probléma típusát.

A gyermekvédelem módszerei:

- Esetmegbeszélések,
- Családlátogatás

- Pedagógiai módszerek és eszközök biztosítása
- Figyelem felhívás,
- Jelentés tétel
- Folyamatos megfigyelés

A megbízott munkatársunk havonta egyszer esetmegbeszélésen vesz részt a Gyermekjóléti Szolgálat családsegítőjével. Szükség esetén kapcsolatba lépünk az önkormányzat szociális munkatársaival. Előre jelzett, illetve megbeszélte időpontban fogadó órát tart a hozzá forduló szülőknek.

#### A gyermekek veszélyeztetettségének okai:

- nem megfelelő szülői példa
- csonka család
- válóperek
- új szülő bekerülése a családba
- gyermekbántalmazás
- alkoholizálás
- szülők állandó vitái
- szülők munkanélkülisége
- a szülők rendszertelen életmódja
- anyagi nehézségek
- gyermekek ellátatlansága
- esetleges mentális problémák figyelmen kívül hagyása
- mentális bántalmazás
- szexuális zaklatás
- mértéktelen számítógép használat
- drogfüggőség

#### XV. ÓVODAI ÜNNEPÉLYEK, MEGEMLÉKEZÉSEK.

	csak gyerekeknek	szülőknek	vendégeknek
<b>Ünnep</b>	október 6. kopjafánál	Anyák napja	évváró, búcsúzás
	Mikulás		
	Március 15. kopjafánál		
			Gyermeknap
<b>Hagyomány</b>	Mindenszentek hittanosok		őszi vásári kavalkád
	Advent Katalin ág		



Luca-nap Középső cs.		
Karácsony Nagycs.		
Farsang/Balázs Méz, tea		
Tavaszköszöntő /kiske/ nagycs.		
Húsvét		

**Kirándulás:** Ősszel minden csoport természeti környezetbe  
Tavasszal üzemlátogatások, kisállatok megtekintése

**Színházlátogatás:** középső és nagycsoportok részére éves mesebérlet  
zenés, irodalmi és bábelőadás az óvodában vendég előadás.

#### **Az óvodában szervezett rendezvények zajvédelmi szabályai**

A gyermekek részvételével zajló elektroakusztikus hangosítású óvodai foglalkozásokon és rendezvényeken (pl. gyermeknapi műsorok, gyermek koncert, mozi-gyermekfilm) a hangnyomásszint nem haladhatja meg az Laeq M30 75dB értéket (Műkr.12.§(11) bek.a) pont).

ALaeq M30 75 dB hangnyomásszintet elérő elektroakusztikus hangosítású rendezvényen biztosítani kell, hogy a közönség a hangsugárzókat 3 méteren belül ne tudja megközelíteni (Műkr. 128. § (12) bek.).

Intézményi feladat: a rendezvények zajvédelmi ellenőrzése.

Jogalkotói cél: a gyermekek egészségének hatékony védelme a zajok okozta érzékszervi károsodások ellen, amely az akusztikus hangosítású különféle rendezvényeken történő részvételük során érhetik őket.

Koherencia: Nkt. 46. § (3) bek. B) pontja

#### **XVI. Az óvoda kapcsolatrendszere.**

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

2. Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

3. A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik.

Az óvodánkon belüli belső kapcsolatoknak nagy jelentőséget tulajdonítunk, mert a közösségben a gyermekek elemi szinten megtapasztalják a különféle viszonyokat, kapcsolatrendszerüket.

#### **Kapcsolattartási formák gyermekcsoportok között, gyermekcsoportokon belül:**

- közös kirándulások – változatos természetes környezetek felkeresése
- színházlátogatások, életkornak megfelelő műsorok megtekintése
- közös ünnepélyek, megemlékezések (a nagyobb csoportok meghívják a kisebbeket, közös műsor)
- zenés délelőttök
- gyermeknap az udvaron
- Víz világnapja, Föld napja, autómentes nap
- a beszoktatási időszakban az idősebb gyermekek segítenek az új óvodásoknak
- Nagycsoportosok búcsúztatása

#### **Csoporthagyományok:**

születésnapok megünneplése, ünnepélyek alkalmával teremdszítés, anyák napján az édesanyák és a nagymamák köszöntése, betegségből érkezők fogadása; beteg gyermeknek rajz küldése

A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az intézmény nyitott és kezdeményező. A kapcsolatartás formái és módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükségletekhez.

#### **Az intézmény kapcsolatai:**

Fenntartóval; együttműködés a családdal; kapcsolat az óvodáztatás előtti intézményekkel: bölcsődék, egyéb szociális intézményekkel; pedagógiai szakszolgálatokkal; pedagógiai szakmai szolgáltatással; az óvodai alapítvány kuratóriumával, egészségügyi intézményekkel, Közművelődési intézményekkel, Iskolával, civil szervezetekkel.

#### **Család és óvoda kapcsolata:**

A kölcsönös kapcsolat vonatkozásában az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint is:

- a gyermekek nevelésének döntő és meghatározó helye a család;
- az óvodai nevelés ennek kiegészítője óvó-védő, szociális, nevelő és személyiségfejlesztő alapfunkcióival.

E kapcsolatban meghatározónak tartjuk, hogy az óvoda és a család hatékony, bizalommal teli, egymást megbecsülő, tisztelő, megértő és támogató partneri kapcsolatot építsen ki és tartson fenn.

Az óvodai nevelés együttműködő kapcsolatrendszerének első csoportja a dolgozók közössége. Fontos, hogy egymást segítve dolgozzunk nagy odafigyeléssel társunkra, hiszen feladatainkat csak egy, az alapelvekben együttgondolkodó, egészséges kritikával rendelkező, jó hangulatban dolgozó közösség képes megoldani, a gyermek érdekét mindenkor szem előtt tartva.

A kollegális kapcsolaton kívül a családdal való együttműködés alapvető feltétel, hiszen rajtuk keresztül és velük együtt neveljük a gyermekeket. Nevelési céljaink elérése függ attól, hogy mennyire válik a szülő partnerré. Úgy érezzük, hogy jó kapcsolat alakult ki a szülők és az óvoda dolgozói között. Ennek a jó kapcsolatnak a megtartására törekszünk a jövőben is.

### **Az intézmény külső kapcsolatai:**

Szükségesnek és fontosnak tartjuk a nevelést segítő munkatársakkal való jó kapcsolatot /pl. logopédus, fogorvos, gyermekorvos, védőnő, Gyermekjóléti Szolgálat/. Az eddig kiépített jó kapcsolatot szeretnénk velük is megtartani..

Az Alapítványi Kuratóriummal egyre tartalmasabb együttműködésünk. Reményeink szerint hasonló jó viszonyt sikerül fenntartani velük is mint a jelenleg kiválóan működő Szülői Közösséggel.

A közvetlen kapcsolatokon túl természetesen fontos, hogy jó kapcsolatunk megmaradjon a fenntartó önkormányzat képviselőtestületével.

Nevelési munkánk folytatója az iskola. A zökkenőmentes iskolakezdés egyik feltételének tartjuk, hogy jól átlátható legyen nevelőmunkánk. Ezért szívesen látjuk a tanító kollégákat intézményünkben, ahogyan ők is elvárják bennünket rendezvényeikre. Közös nevelési értekezleteink során, megismertük egymás munkáját. Továbbra is hasonló jó kapcsolat megtartására törekszünk.

A közművelődési intézményekkel és a községben működő civilszervezetekkel is felvettük a kapcsolatot, a tartalmas együttműködés további bővítésén fáradozunk.

A felsorolt esetekben vagy együttműködés vagy óvodai megkeresés volt a jellemző. Azonban vannak olyan kapcsolataink is, amikor egy-egy vállalkozó vagy kézműves keresett meg és segített bennünket.

Bővült a kapcsolatrendszerünk a helyi nyugdíjasok csoportjával. Szeretnénk, ha ez a kétoldalú kapcsolat hosszútávon működne.

Szakmai kapcsolatot tartunk a Váci Pedagógiai Szakszolgálattal, a helyi Gyermekjóléti Szolgálattal.

### **A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái:**

#### **Szülő és pedagógus:**

- Szülői értekezletek: csoportonként évente 2 alkalom
- Kiscsoportban beszoktatás előtt
- Fogadóórák: előzetes egyeztetés alapján bármikor
- Nyílt napok: Adveti és Farsangi előkészülettel egybekötve
- Nagycsoportban 1 alkalommal bemutató délelőtt.
- Nyitott rendezvények, ünnepélyek: Szüret, Mikulás, Farsang, Anyák napja, Évzáró, Ballagás Gyereknapi
- Családlátogatások: Kiscsoportban beszoktatás előtt, új gyermek érkezése esetén,
- gyermekvédelemmel kapcsolatban
- Szülői Közösségi értekezletek
- Rendezvények szervezése: Szüreti bál, Farsang, Gyermeknap
- Ünnepélyek előkészületeiben való segítség: Mikulás, Karácsony, Húsvét, Anyák napja, évzáró, ballagás
- Szponzorok megkeresése
- Meghívók kézbesítése
- Óvodai dokumentumok véleményezése

### **Gyermek és pedagógus kapcsolata:**

A mindennapi tevékenységeken túl:

Egyéni fejlesztés, tehetséggondozás	naponta
Születésnapok megünneplése	aktuálisan
Pedagógiai programhoz kapcsolódó kirándulások	
Gyermekvédelemmel kapcsolatos jelentés	
Ünnepélyek, rendezvények, versenyek felkészülési folyamata	
Beszoktatás	
Nagycsoportosok iskolalátogatása	

### **XVII. A NEVELŐTESTÜLET ÁLTAL SZÜKSÉGESNEK TARTOTT TOVÁBBI ELVEK, INTÉZKEDÉSEK, FOLYAMATOK, FELADATOK:**

Az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzatában valamint a Minőségügyi dokumentációban megtalálható.

### **XVIII. SPECIÁLIS FEJLESZTÉS**

A differenciált és integrált nevelés részletes kidolgozása az 1. sz mellékletben megtalálható.

### **XIX. KÉPZÉSEK, TOVÁBBKÉPZÉSEK, TRÉNINGEK = A PEDAGÓGUSOK TOVÁBBKÉPZÉSI IRÁNYULTSÁGA**

#### **Továbbképzési programunk elvei**

**Célja:** A képzések segítsék elő a Pedagógiai Program nevelési céljainak magasabb szintű megvalósítását.

A munkatársak szakmai fejlődése és karrierépítéssel kapcsolatos igényének kielégítése.

Intézményünkben a továbbképzéseken való részvételt az 5 évenkénti továbbképzési- és az éves beiskolázási terv, valamint a 346/2013. (IX.30) Korm. rend. szabályozza.

#### **Továbbképzésre vonatkozó alaprogram:**

A helyi programmal kapcsolatos továbbképzésen való részvétel elsőbbsége.

A képzés tartalma „jó befektetés” legyen az intézmény és a pedagógus szempontjából.

Egy évben annyi óvodapedagógus vegyen részt a továbbképzésen, amennyit finanszírozhatóság, helyettesíthetőség lehetővé tesz. Ezt évente felül kell vizsgálni. Egy csoportból – egy napon – csak egy óvodapedagógus tartozkodhat továbbképzésen. Az 55 évet betöltött dolgozónak már nem kötelező a továbbképzés, de amennyiben szeretné fejleszteni ismereteit (igényli a továbbképzést) lehetőséget igyekszünk biztosítani.

#### **Finanszírozásra vonatkozó alaprogram:**

A dolgozó olyan továbbképzésen vegyen részt, melynek ára megfelel az intézményi és fenn tartó anyagi teherbíró képességének

Elsőbbséget élvezzenek azok a pedagógusok, akik a kötelezően előírt 120 órás tanfolyamokat végzik, ill., akinek a minősítéséhez szükséges a részvétel.

Ha ezen felül lehetőség van rá a többi dolgozó továbbképzését is támogatjuk. Az összeg megítélésénél nem játszhat szerepet a szociális helyzet.

**Helyettesítésre vonatkozó alapprogram:**

Az adott képzés időben-összhangban álljon az intézmény lehetőségeivel, a szükséges helyettesítések szempontjából is.

Törekedni kell arra, hogy a pedagógus olyan továbbképzésen vegyen részt, mely az intézmény számára fontos, ami nem zavarja a nevelő-oktató munkát, a helyettesítés megoldható legyen a csoportban dolgozó óvónő munkaidejének cseréjével. Elsősorban a csoportban dolgozó munkatársa helyettesítse a továbbképzésen résztvevőt (a gyerekek érdekében). A továbbképzés idejére kieső munkavégzés pótlása a mindenkori hatályos törvénynek megfelelően.

## LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Pedagógiai Programot 2024.01.18-án megvitatta a Szülői Közösség képviselő csoportja és tartalmával a jelenlegi formában egyetértett.

Az óvoda nevelőtestülete 2022. augusztus 26-án megvitatta, jelen tartalmában és formájában elfogadta az érvényesség idejére.

Szód, 2024.01.18.

Köncse Antalné  
Igazgató

Módosított Pedagógiai Programot a nevelőtestület 100%-ban elfogadta.  
2024. 01.18.

Ssz.	Név	Aláírás
1.	Balog Ágnes	Balog Ágnes
2.	Bódi Olívia	Bódi Olívia
3.	Farsangné P. Marianna	Farsangné P. Marianna
4.	Köncse Antalné	Köncse Antalné
5.	Mikó Gáborné	Mikó Gáborné
6.	Varga Zoltánné	Varga Zoltánné
7.	Vásárhelyiné M. Edina	Vásárhelyiné M. Edina
8.	Vásárhelyiné P. Viktória	Vásárhelyiné P. Viktória
9.	Volentics Piroska	Volentics Piroska

**Mellékletek:**

**1.sz.**

**Speciális fejlesztés**

**Szódi Csupafül Óvoda**

**Sajátos nevelési igényű gyermekek**

**fejlesztése**



**Szód**

**2020.**

## **A 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve alapján:**

### **1. Általános elvek**

#### **1.1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében**

Az alapidokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

#### **1.2. Az irányelv célja**

- a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek.

Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Az óvodában történő együttnevelés az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

#### **1.3. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei**

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a **szakértői bizottság szakértői véleménye**.

Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

#### **1.4. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai**

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.



- A mozgásszervi, enyhe fokban érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékból, több fogyatékból együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékból, autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességeket, a beszéd- és nyelvi készségeket és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékból típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

### **1.5. A szükséges feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára**

- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával.

### **1.6. Az intézményünkben megvalósuló – integrált – nevelés, oktatás**

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az integrált fejlesztésben résztvevő intézmény:

- pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,
- a befogadó intézmény igazgatója támogatja a pedagógusok részvételét az intézményi integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékból típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti (módszertani intézmény, utazó fejlesztő - szurdopedagógus). Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó intézmény sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az intézmény együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan fejlesztett gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

## **2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének elvei, feladatai nevelő munkánk során**

### **2.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek**

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgás szervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai foglalkozások körébe kell beépíteni. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén.

### **Mozgásfejlesztés**

A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kap a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

#### **– Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése**

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés.

#### **– Játéktevékenység**

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játékte-

vékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

#### – **Nyelvi fejlesztés**

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

#### – **Éneklés, zenei nevelés**

Artikulációs problémák, légzésproblémák, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén, kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérezkelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

#### – **Rajzolás, kézügyesség fejlesztése**

Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítségét célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése. Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése.

## **2.2. A hallássérült gyermek**

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

### **A fejlesztés feladatai:**

A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott fel-fogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy a nélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció meg-indítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a be-szédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthe-tőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környe-zet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, vala-mint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

### **2.3. Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek**

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyá-tékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttmű-ködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, ame-lyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

### **2.4. Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban**

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképesség zavarok (disz-lexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szü-lőkkal való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

### **2.5. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartássza-bályozás zavarral) küzdő gyermek**

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági vélemé-nyében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekció-ja és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési komplex

befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

### **3. Sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztési lehetőségei óvodánkban**

#### **3.1 Törvényi háttér:**

Nevelési programunk figyelembe veszi az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramját, 32/2012. (X. 8.) EMMI rendeletet: a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról, a 2011 CXCV törvény a Nemzeti Köznevelésről, megőrzi, és alapjának tekinti a hazai óvodai nevelés hagyományait.

**Sajátos nevelési igényű gyermek:** . 4§ (25) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd, (köznevelési törvény)

47. § (1) A sajátos nevelési igényű gyermeknek, joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. (köznevelési törvény)

A törvény többek között kimondja, hogy mindezek alapján a nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti. A fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

#### **Különleges bánásmódot igénylő gyermek:**

- sajátos nevelési igényű gyermek
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek (visszahúzódó, agresszív, ellenséges-inkonzekvens)
- kiemelten tehetséges gyermek
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek

**Különleges gondozási igény:** a gyermek életkori sajátosságának fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulása.

Óvodánk csoportjaiban vállaljuk a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelését az Alapító Okiratban megjelölt szakfeladatnak megfelelően:

- Az érzékszervi (hallás, beszéd) enyhe értelmi fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése.
- Beszéd fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése.
- Gondoskodás az eltérő beszédfejlődésű és beszédhibás gyermekek beszédkorrekciójáról, valamint a dyslexiás, dysgráfiás és dyscalculiás problémákkal rendelkező gyermekek fejlesztéséről a Váci Pedagógiai Szakszolgálat segítségével.
- Különleges gondozás keretében gyógypedagógiai feladatok ellátása, utazó szurdopedagógus közreműködésével.
- Gondoskodik a különböző képességű illetőleg az eltérő ütemben fejlődő gyermekek egyéni fejlesztéséről, integrált keretek között.
- Az esélyegyenlőség biztosítása érdekében, valamint az óvodában nevelt gyermekeke (későbbi) iskolai sikerességének elősegítése érdekében megvalósul a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált oktatása.
- Hátrányos helyzetű gyermekek felkészülését segítő foglalkozás.

#### **A sajátos nevelési igényű gyermekek jogai:**

- különleges gondozás keretében, állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították
- a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani ezeknek, a gyerekeknek nevelése-oktatása eredményességének érdekében az óvodai követelmények módosítását és a szokásostól eltérő, nagyobb mértékű pedagógiai segítségnyújtást kell biztosítani

#### **A sajátos nevelési igényű gyermek szülőinek joga és kötelessége:**

A szakértői vélemény eredménye alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa.

### **3.2 Céljaink, alapelveink**

- ✓ Sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. A nevelés hatására a sérülés arányában ki kell alakulnia az alkalmazkodó készségnek, az akaraterőnek, önállóságra való törekvésnek, együttműködésnek.
- ✓ Figyelünk arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeket a nevelés, fejlesztés ne terhelje túl, fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg.
- ✓ A fejlesztés rövidtávú céljait minden esetben a fejleszhetőséget tükröző gyógypedagógiai - orvosi - pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira építjük.

- ✓ Az egyes fogyatékosági típusnak megfelelően más - más terület kap nagyobb hangsúlyt.
- ✓ A fejlesztés elemeit, felépítését a gyermekek fejlettségi szintje, fejlődési üteme alapján határozzuk meg.
- ✓ A fejlődés során a különböző funkciók fejlődését sok tényező befolyásolja, módosítja.
- ✓ Az intézményi napirendben törekszünk arra, hogy a fejlesztő foglalkozások mellett a közösségben szervezett tevékenységekben és a szabad játékban minél több lehetőségük legyen kipróbálni önmagukat.
- ✓ Fejlesztő tevékenységünk során nagy figyelmet szentelünk arra, hogy lehetőleg minél több sikerélménnyel, pozitív elfogadással találkozzon a sérült gyermek.
- ✓ Alternatív lehetőségeket biztosítunk a tevékenységek megválasztásában, melyekben személyiségük kiteljesedhet.
- ✓ Mindezeket szem előtt tartva a sokoldalú tapasztalatszerzésre és a többszöri visszatérő gyakorlásra fektetjük a hangsúlyt.

### **3.3 Nevelési feladataink a gyermekek személyiségfejlesztésében:**

- ✓ A sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni szükségleteihez igazodó különleges gondozási feladatok ellátása.
- ✓ A kommunikáció és elemi szociális viselkedés kialakítása, a viselkedésproblémák kezelése.
- ✓ Fejlődésbeli elmaradások korrekciója, korai elemi készségek és kognitív funkciók kialakítása.

### **3.4 Nevelési gyakorlatunk**

Óvodánkban személyre szabott egyéni fejlesztést végzünk, mivel a beiratkozott gyermekek között a nevelési folyamatban is kiderülhet, hogy van, aki sajátos nevelési igényű.

Ebben az esetben a pedagógiai módszereket, fejlesztési eljárásokat az ő problémájához igazítjuk azzal a céllal, hogy sérülése alapján az óvodáskor végére a sérüléstípusának megfelelő iskolatípusba kerülhessen, vagy integrálható legyen normál iskolai közösségbe. Abban az esetben, ha a Szakértői Bizottság szakvéleményében úgy ítéli meg, akkor beiskolázása integrált módon történhessen meg.

A sajátos nevelési igényű gyermekeket szakemberek veszik körül (óvodapedagógusok, fejlesztőpedagógus, szurdopedagógus, logopédus intézményünkben, illetve a Pedagógiai szakszolgálat szakemberei), akik együttműködve az óvodai keretekhez és lehetőségekhez igazodva tervezik és végzik prevenció és korrekció munkájukat.

A gyermekek komplex orvosi, pszichológiai és pedagógiai vizsgálatát, a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság munkatársai végzik.

Magatartási, beilleszkedési nehézségekkel küzdő gyermekeknél, aki(k)nél a sajátos nevelési igény megállapításra kerül, szintén a szakértői bizottság szakvéleménye határozza meg az elmaradás, illetve a zavar fő területeit, melyre az egyéni segítségnyújtás épül.

Az elkészült szakvélemények alapján dolgozzuk ki a gyermekek egyéni fejlesztési tervét, melyben a legnagyobb hangsúlyt az alapozó pszichikus funkciókra helyezzük. A célzott fejlesztésen kívül a játékot is a fejlesztés fontos színterének tekintjük. Ehhez olyan játék-rendszert dolgoztunk ki, mely felöleli a személyiséget alkotó összes képességet, fejlesztendő területet, így alkalmas a legkülönbözőbb okok miatt eltérően fejlődő gyermekek számára is.

### 3.5 A fejlesztés főbb területei

**Testséma – énkép:** saját test megismerése, a reális önismeret megalapozása

- Mozgáskoordináció: a motoros és egyensúlyi rendszer fejlesztésén keresztül igyekszünk kialakítani a helyes testtartást, a két testfél koordinációját, helyes egyensúlyi reakciókat, mozgásos ügyességet, harmonikus, összerendezett, koordinált mozgást.
- Térorientáció, forma megélése a térben
- Figyelem: mozgás,- vizuális,- auditív észlelés területén.
- Megfigyelés – tudatosítás
- Emlékezet: mozgásos, vizuális, auditív visszaemlékezés.
- Finommotorika: formaészlelés és kivitelezés.
- Szociális képességek: szabály,- feladattudat, önkiszolgálás, együtt tevékenykedés, alkalmazkodás, viselkedés.
- Kreativitás önkifejezés
- Kommunikációs készségek fejlesztése, beszéd anyanyelv helyes elsajátítása
- Gondolkodási műveletek

## 4. Fejlesztő program

Alapító okiratunk alapján az alábbi sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését valósítjuk meg:

### 4.1 Enyhe értelmi fogyatékos gyermekek fejlesztése

#### **Mozgás**

A nagymozgás fejlesztése az intézményen kívül mozgásterápiák intézményen belül tartásjavító torna alkalmazásával mikrocsoportos foglalkozások keretében történik.

A finommotorika és a grafomotorium fejlesztése kiscsoportos és egyéni foglalkozás keretében valósul meg gyurmázás, fűzés, csipeszelés, kézimunka, gyöngyözés, tépés, ragasztás.

A testi és testnevelésen túl a táncos mozgással segítjük a gyermekek fejlődését. Szakirányú néptánc és aerobik- tartásjavító végzettségű kolléganők irányításával segítjük a fejlesztésre szoruló gyermekek mozgásának speciális javítását.

#### **Beszéd, kommunikáció**

A beszéd, a gondolkodás és a személyiségfejlődés kölcsönhatásának ismeretében munkánkban a beszéd fejlesztése a fejlesztő nevelőmunka minden területén központi jelentőséggel bír. Feladatunk a beszédértés beszédfigyelem a közölni kívánt gondolatok szóbeli közlésének kialakítása, fejlesztése.



A beszédfejlesztés során célzott szókincs-bővítés (elsősorban fogalmi), a grammatikai hibák javítása és a kifejezőképesség, mondatalkotás elősegítése (képpolvasás, meseszöveg) történik a rendszeres logopédiai foglalkozások mellett.

### **Gondolkodás**

Az analízis-szintetizáló képesség fejlesztése puzzle, barkochba játékokkal és hiányos képek felismerésével történik.

Az ok-okozati összefüggések meglátása a mindennapi helyzetek során, az események és azok következményeinek megbeszélésével, valamint célzott kérdésfeltevésekkel (mit gondolsz, miért) valósul meg.

A szerialitás fejlesztése ritmikus vizuális, auditív és mozgásos sorok gyakoroltatásával zajlik (apró tárgyakkal, papír-ceruza feladatokkal, hangszerekkel, mozgásos utasítások végrehajtásával).

A fogalomalkotás fejlesztése során törekszünk arra, hogy a gyermekek tisztában legyenek az alapvető főfogalmakkal (állatok, gyümölcsök, zöldségek, játékok, szerszámok, ruhák, élelmiszerek, járművek, bútorok), és azok tartalmával.

A gondolkodás fejlesztése során folyamatosan gyakoroljuk a lényeg kiemelési és lényegmegértési funkciót.

### **4.2 Beszédfogyatékos gyermekek fejlesztése**

A gyermekek ellátását a Váci Pedagógiai Szakszolgálat ambuláns ellátás keretében végzi. Az általa megadott fejlesztési javaslatok alapján intézményünkben heti 2 alkalommal fejlesztő pedagógus végzi.

#### **Felhasznált eszközök:**

- Játékos beszédnevelés
- Hogyan mondjam?- sorozat
- Montágh Imre szakkönyvei
- Ez volnék én!
- Mit gondolsz?
- Én is tudok beszélni!
- Lazán perdülj!-r hang
- Gyakorló füzetek ( r-l, sz-z-c, s-zs-cs)
- Beszédtechnika, hangfejlesztés
- Logiko
- turbinó
- Logopédiai társasjátékok
- hangszerek

### **Mozgás**

Fontosnak tartjuk a nagymozgás fejlesztését, különösen a hiperaktív gyermekek esetében. Erre épülve történik a finommotorika és a grafomotorium fejlesztése az enyhe értelmi fogyatékosok esetében leírt módon és eszközökkel.

A nagymozgás fejlesztése az ő esetükben is kiemelt feladatunk, mely az intézményen belül egyéni, illetve mikrocsoportos foglalkozások keretében történik.

Eszközök:

- trambulin
- padok
- greiswald pad
- tölcsérforgó
- body roll hengerek
- görgős játékok
- egyensúlyzó és akadálypályák
- labdák, tüskés labdák
- kötelek

A finommotorika és a grafomotorium fejlesztése kiscsoportos és egyéni foglalkozás keretében valósul meg gyurmázás, fűzés, csipeszelés, kézimunka, gyöngyözés, tépés, ragasztás.

### **Beszéd, kommunikáció**

A beszédfejlesztés során célzott szókincs-bővítés, a grammatikai hibák javítása, és a kifejező-készség, mondatalkotás elősegítése (kémpolvasás, meseszöveg) történik.

Ezen gyermekek esetében kiemelten fontos a nonverbális jelek értelmezésének és használatának fejlesztése.

Speciális feladatunk a megkésett beszédfejlődés beindítása és korrigálása.

### **4.4 Kiemelten tehetséges gyermek fejlesztése:**

A tehetség nem azonos a viszonylag könnyen azonosítható magas intelligenciával. Inkább valamiféle gondolkodási és viselkedési mód, amely alkalmas új utak, új megoldások és új lehetőségek megtalálására.

Tehetség fogalma: A tehetség az értelmi képesség (az intelligencia), a kreativitás (az eredetiség) és a feladat iránti elkötelezettség (szorgalom, kitartás) egybeesése.

Azok a gyerekek tehetségesek általánosan vagy specifikusan, akik kiemelkedő képességeik révén magas teljesítmény elérésére képesek a következő területek bármelyikén:

1. általános intellektuális képesség,
2. specifikus iskolai alkalmasság,
3. kreatív v. produktív gondolkodás
4. vezetői képesség,
5. zene és képzőművészet,
6. pszichomotoros képesség.

### **A tehetséges gyermek jellemzői**

A tehetséges gyermekek nem egyformák, nagyon változatosak, mégis akadnak közös jellemzőik:

- ingerekkel szemben nyitottak
- bizarr, szokatlan viselkedésük van
- szociális viselkedésük, ítéleteik függetlenek
- határozott „*énképük*”, erős identitásérzésük népszerűtlenné teheti őket

Cél, „Tehetséges gyermekek” gondozása, fejlesztése- kiemelkedő területén.

Feladat:

- Támogató és szakszerű környezet megteremtése, amelyben a tehetséges gyermekek minél korábban felfedezhetők, és kiemelkedő képességeik továbbfejlesztése biztosított.
- A tehetséges gyermekek erős oldalának fejlesztése
- A gyermekek tehetségével összefüggő gyenge területének erősítése
- Kiegyensúlyozott, elfogadó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése
- Feltöltődés, pihenés, elvonulás lehetőségének biztosítása

## **5. A nevelési program megvalósításának feltételrendszere**

### **5.1 Személyi feltételek**

Sajátos nevelési igényű gyermekeket olyan csoportokba integrálunk, amelyben a pedagógusok megfelelő szaktudással rendelkeznek, képesek a befogadó környezet megteremtésére.

Nagy hangsúlyt fordítunk a pedagógusok képzésére. Továbbképzési, beiskolázási programunk tervezésekor továbbra is azokat a képzéseket helyezzük előtérbe, melyek, segítik nevelési programunk sikeres megvalósítását, a pedagógusok munkáját az együttnevelésben.

Pedagógiai gyakorlatunkban alkalmazott, a fejlesztést, szolgáló módszereket nevelési programunk tartalmazza.

Sikerkritériumnak tekintjük a gyermekek beilleszkedését, fejlődését, a társakkal való együtt haladását, a számukra megfelelő iskola megkezdéséhez szükséges fejlettségi szint elérését.

Az munkatársaink mindent megtesznek azért, hogy az ép és sajátos nevelési igényű kisgyermekek számára sok közös élményt, örömteli együttlétet biztosítsanak, ahol épek és sérültek megtanulják elfogadni egymást.

Hiszünk abban, hogy ezzel megalapozzuk a későbbi önálló életvezetést, társadalmi integrációt.

### **5.2 Tárgyi feltételek**

A játék és mozgás óvodánkban hangsúlyos szerepet kap, ezért az eszközellátottságot is ehhez alakítottuk ki.

Csoportszobáink, tornatermünk jól felszereltek, a gyermekek rendelkezésére áll sokféle mozgás, és képességfejlesztő játék.

Füvesített udvarunk optimális feltételt nyújt gyermekeink játék- és mozgásigényének kielégítéséhez, egészséges fejlődésük biztosításához.

A nevelési programunk megvalósításához szükséges eszközrendszer megtalálható nevelési programunkban.

Intézményünkben az integrált fejlesztés a funkcionális teljes integráció szintjén valósul meg, mivel minden gyermek a nevelés-oktatás teljes időtartamában együtt, egy csoportban tartózkodik.

### **5.3 Fejlődés során feladataink és elérendő céljaink:**

- A sérülés arányában alakuljon alkalmazkodó készségük, akaraterejük, önállóságra való törekvésük, együttműködésük.
- A nevelés, fejlesztés ne terhelje le túlságosan a gyermekeket.
- A fejlesztés ütemtervét mindig a gyermek fejlettségi szintje, fejlődési üteme határozza meg.
- A napirendben figyelünk arra, hogy a fejlesztő foglalkozások mellett a közösségben szervezett tevékenységekben és a szabad játékban minél több lehetőségük legyen kipróbálni önmagukat.
- Hangsúlyt fektetünk a tapasztalat cserére és a többszöri gyakorlásra.
- A fejlesztést csak komplex kivizsgálás után kezdjük el.
- Amennyiben volt korai fejlesztés, erre építenünk kell.
- Biztosítsuk a fejlesztés fokozatosságát, folyamatosságát, rendszerességét.
- A fejlesztés tevékenységbe, cselekvésbe ágyazott, kellő idő biztosításával.
- Az alapmozgások kialakítása, fejlesztése folyamatosan történjen, az önállóságra nevelés mindig jelen legyen.
- A differenciált fejlesztés egyéni fejlesztési terv keretében valósuljon meg, melynek kiindulópontja a gyermek állapota. (óvodapedagógusi megfigyelések, szakemberek véleménye, szülői tapasztalat.) Tartalmazza a konkrét fejlesztési célt, a fejlesztés fázisait, diagnosztikai mérések helyét, idejét, módját.

## **2. sz. melléklet**

### **A gyermekek mérési értékelési rendszere**

Ahhoz, hogy a gyermekek az óvodában - egyéni fejlettségüknek megfelelően - maximálisan fejlődjenek, először is fontos, hogy érzelmi kötődésüket kialakítsuk.

Az óvodába beilleszkedés megkönnyítése érdekében a következő lehetőségeket biztosítjuk a gyermekeknek (szüleiknek):

- Óvodakezdés, beiratkozás előtt a szülő és gyermek a leendő óvónőkkel együtt ismerkedhet az óvodával.
- Beiratozáskor meghívjuk őket rendezvényeinkre is.
- A nyár folyamán családjuk körében látogatják meg az óvónők a gyermekeket. Így már az óvodába kerülés előtt többször találkozhat a gyermek az óvodával.
- A beszoktatás a szülőkkel együtt és fokozatosan történik.
- Családlátogatáson vagy beszoktatáskor a kisgyermeknevelő vagy az óvodapedagógus kitölti az Anamnézis lapot.
- A mért adatokat a csoportnaplóban és a gyermekek egyéni fejlődési lapján rögzítjük.
- Amennyiben valamely területen jelentős lemaradást tapasztalunk, gondoskodunk a fejlesztésről.
- A szülőt folyamatosan tájékoztatjuk gyermeke fejlődéséről.
- Tanköteles gyermekeknél, problémás esetekben – szülő beleegyezésével - a Váci Pedagógiai Szakszolgálat pszichológusai előszűrést végeznek nagycsoport év elején és szükség szerint félévkor, majd segítenek a fejlesztés irányának meghatározásában, fejlesztésben.

Intézményünkben, olyan – a gyermekek fejlettségi szintjét rögzítő mérőlapokat dolgoztunk ki, amelyekkel biztosítjuk, hogy teljes körűen - az inputtól az outputig mérhetővé, értékelhetővé váljon gyermekeink fejlődés

### **A gyermekek egyéni fejlődésének mérésének, elemzésének, értékelésének folyamatszabályzata:**

**Célja:** A mérés, értékelés objektivitásának, az eredmények folyamatos összehasonlíthatóságának biztosítása.

Kiterjedési köre: valamennyi óvodás gyermek

Mérést, értékelést végző: óvodapedagógus

#### **Folyamata:**

**Bemenetmérés:** Az óvodapedagógusok, a gyermek óvodába lépésekor a tapasztalatokat rögzítik bemenet mérőlapokon, a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentumban, melyben évente 2x rögzítik a fejlődés menetét.

**Követőmérés:** Az óvodapedagógusok minden év végén rögzítik a gyermekek aktuális fejlettségi szintjét a mérőlapokon.

A tapasztalatok összesítése megjelenik a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentációban.

Kimenetmérés: Azokkal a nagycsoportosokkal, akik tankötelesek – januárban – elvégezzük az iskolaérettségi vizsgálatot.

Dokumentáljuk, majd irattárba helyezzük, és a szakvéleményt kiállítjuk.

### Kérdőív

Gyermek neve: .....

Szülő neve: .....

Hogyan jellemezné gyermekét? Mi teszi különlegessé, egyedivé?

-----  
-----  
-----  
-----

Fel tud-e idézni olyan eseményt, amikor gyermeke nagyon örült, mérges volt, nagyon izgult, félt, szomorú volt?

-----  
-----  
-----  
-----  
-----  
-----

Hogyan tölti a gyermek az idejét egyedül? Milyen tevékenység köti le a figyelmét hosszan?

-----  
-----  
-----  
-----  
-----

Milyen tapasztalatok, élmények nyújtását várja Ön az óvodától?

-----  
-----  
-----

Sorolja fel azokat a személyeket, akik fontosak a gyermeke életében. Milyen gyakran találkozik velük?

-----  
-----  
-----  
-----

Melyek az Ön és gyermeke számára legörömtelibb közös időtöltések?

-----  
-----  
-----  
-----

Játék időben, TV nézés közben, beszélgetések során melyik az a téma, ami különösen érdekli gyermekét?

-----  
-----  
-----

Mit kell tudnunk itt az óvodában a gyermek gondozásáról illetve vigasztalásáról?

-----  
-----  
-----  
-----

Megosztana némi információt velünk saját magáról? Kérem, soroljon fel bármit, amiről úgy gondolja, hogy fontos lehet ahhoz, hogy gyermekét jobban megismerjük.

-----  
-----  
-----  
-----

Milyen egyéb információkat tart fontosnak, melyek Ön szerint elősegítenék gyermeke óvodai beilleszkedését, fejlődését?

-----  
-----  
-----  
-----

## ADATOK, INFORMÁCIÓK

### 1. A gyermekre/családra vonatkozó adatok és információk

<b>Lakcím:</b>	
<b>Megváltozott lakcím:</b>	
<b>Apa elérhetősége (telefon):</b>	
<b>Anya elérhetősége (telefon):</b>	

### 2. Testvér kapcsolatok:

<b>Név</b>	<b>Születési év</b>	<b>Intézményi ellátás, munkaviszony stb.</b>

### 3. A család szerkezete (x):

<b>Ép</b>	<b>Elvált szülők anya neveli</b>	<b>Elvált szülők apa neveli</b>	<b>Nagyszülők nevelik</b>	<b>Nevelőszülők nevelik</b>	<b>Gyermekotthonban, stb. (éspedig) nevelik</b>



**4. Lakás és életkörülmények:**

<b>Komfort fokozat</b>	<b>Szobák száma</b>	<b>Gyermekszoba léte</b>	<b>Gyermekekkel egy szobában lakó személy</b>	<b>Egyéb</b>

**5. Anamnézis – A gyermek fejlődésére vonatkozó adatok:**

<b>A terhesség</b>	<b>Sima lefolyású:</b>	<b>Veszélyeztetett:</b>
<b>Születés időpontja</b>	<b>Időre született:</b>	<b>Koraszülött:</b>
<b>A szülés körülményei</b>	<b>Rendben zajlott le:</b>	<b>Nehéz, vákumos, császármetszés, stb:</b>
<b>Születési súly, táplálás</b>	<b>Születési súlya, hossza:</b>	<b>Szoptott-e? Meddig?</b>
<b>Egészségállapot</b>	<b>Volt-e kórházban, miért?</b>	<b>Milyen betegségei voltak (lázgörcs, krupp, fertőző betegségek, stb.), gyógyszerérzékenység, allergia:</b>

Érte-e valamilyen sérülés, baleset?	Egészséges-e általában, vagy sokat betegeskedik?
-------------------------------------	--

6. Szakértői, vagy bármilyen speciális véleménnyel rendelkezik-e?

7. Fejlődéssel kapcsolatos információk az óvodába lépés időpontjában:

7.1. Mozgásfejlődés	Kezdeti időpont	Egyéb észrevétel
Mászás		
Járás		
Észlelt mozgásfejlődési probléma:		

<i>7.2. Beszédfejlődés</i>	<b>Kezdeti időpont</b>	<b>Egyéb észrevétel</b>
<b>Gagyogás</b>		
<b>Értelmes beszéd</b>		
<b>Észlelt beszédfejlődési probléma:</b>		

*7.3. Készség: (x)*

<b>Jobbkezes:</b>	<b>Balkezes:</b>	<b>Kétkezes:</b>
-------------------	------------------	------------------

*7.4. Alvási szokások:*

<b>Napközbeni alvás ideje</b>	<b>Éjszakai alvás ideje</b>	<b>Alvása nyugodt/nyugtalan</b>	<b>Altatási szokások</b>	<b>Egyéb</b>

*7.5. Étkezési szokások:*

<b>Napi étkezések száma</b>	<b>Önkiszolgálás szintje</b>	<b>Ételérzékenység</b>	<b>Egyéb</b>

**8. Intézményes ellátásra vonatkozó adatok**

<b>A bölcsődei ellátás helye és időtartama:</b>	<b>Más óvodában történő ellátás helye és időtartama:</b>

Kelt:

Szülő aláírása:

Óvodapedagógus aláírása:

## Szintfelmérő lapjaink:

### 1. Kiscsoportos szintfelmérő lap

A gyermek neve:

A gyermek jele:

A felmérés ideje:

Egészségügyi szokások:

- Zsebkendő használat: helyesen használja- helytelenül használja  
önállóan- figyelmeztetésre
- Mosdóhasználat: önálló – segítséggel
- Tisztálkodási eszközök rendben tartása:  
önállóan – figyelmeztetésre

Önkiszolgálás területén:

- Öltözködés (cipő felvétel): önálló- segítséggel- egyáltalán nem
- Környezet rendben tartása:
- (játékelrakás, öltöző, mosdó): rendben tartja – időnként önálló- csak figyelmeztetésre
- Terítés, étkezés: önálló – segítséggel, önállóan figyel az asztal rendjére- csak figyelmeztetésre

Gyermek szociális fejlettsége:

- Kapcsolatteremtés felnőttekkel:  
elfogadó – visszahúzódó – elutsító
- Beilleszkedés a tevékenységekben:  
szemlélődő-magányosan tevékenykedő- együttműködő-kezdeményező
- Feladatmegértés, Feladattartás:  
nem érti- megérti- érti de nem teljesít  
irányítással, segítséggel végzi- önállóan teljesít  
kapkodó, szétszórt- elmélyült, kitartó
- Érzelmi élet:  
kiegyensúlyozott- erőszakos-változó hangulatú-zárkózott

Gyermek nyelvi kifejezőképessége:

- Szókincs:  
gazdag, kifejező- átlagos- szegényes, hiányos
- Beszédrítmus:  
folyamatos-akadozó

Fő tevékenység: A játék

Milyen játékfajtákkal játszik leggyakrabban?

.....  
.....

Kivel (kikkel) játszik legszívesebben?

.....  
.....

Tiszteletben tartja-e társai játékát? igen – nem (romboló)

A játékokhoz való viszonya: (dobál, helyére rakja, “csak elrakja, de nem a helyére”)

.....  
.....

**Értelmi Fejlettség:**

- Milyen ismeretekkel rendelkezik a közvetlen környezettel kapcsolatosan?
  - Csoportszoba, játék, bútor, evőeszköz, ruhadarabok:  
biztosan tájékozódik, jók az ismeretei- bizonytalan, elkeveredik benne  
felismeri, megnevezi- segítséggel ismeri fel- egyáltalán nem ismeri
- Milyen ismeretekkel rendelkezik a természeti környezettel kapcsolatosan?
  - Állatok, zöldségek, gyümölcsök, alapszínek:  
felismeri, megnevezi- nem ismeri fel, nem tudja megnevezni – segítséggel  
megnevezi
  - A figyelem jellemzői:  
csak a játék köti le  
rövid ideig figyel (a feladat, játék megismeréséig),  
szétszórt, figyelmetlen  
összefokozásra képes

Megjegyzés:

.....  
.....  
.....  
.....  
.....

Név:	Életkor:		
Születési idő:	Vizsgálat időtartama:		
Vizsgálat ideje:	Vizsgálatvégző neve:		
<b>CSOPORTOS VIZSGÁLAT</b>			
<b>Megfigyelt terület:</b>	<b>Értékelés:</b>		<b>Eredmény, megjegyzés:</b>
<b>1, ÁBRÁZÓLÓ KIFEJEZŐ KÉSZSÉG</b>			
1/1, <b>Emberalak ábrázolás</b>	Részletezettség:	Komplexitás:	Arány:
	Motoros koord.:	Összesen:	Rajzjegy:
1/2. Forma másolás:	Szerialitás:	Reprodukálás:	Íránytartás:
<b>2. VIZUÁLIS ÉSZLELÉS</b>			
2/1. Vizuális diszkrimináció			
<b>3. TÉRI TÁJÉKOZÓDÁS, VIZUO-MOTOROS KOORDINÁCIÓ</b>			
3/1. Tájékozódás négyzethálón	1. Forma	2. forma	
<b>EGYÉNI VIZSGÁLAT</b>			
<b>1.VIZUÁLIS ÉSZLELÉS</b>			
1/1. Vizuális differenciálás	1/1/A különbség-bögre	1/1/B különbség –geometriai alak	
	1/1/C azonosság - kutya	1/1/D azonosság geometriai alak	
1/2 Részekből az egész összeillesztése,	1/2/A összeillesztés	1/2/B megnevezés	

tárgykép felismerése és megnevezése, főfogalom rend., általánosítás	1/2/C főfogalom		1/2/D Általánosítás		
			gyümölcs	állat	
<b>2 . V IZUÁLIS EMLÉKEZET</b>					
2/1. Vizuális szeriális emlékezet	ház, alma, autó, fenyőfa, gomba, nap, kutya				
<b>3 AUDITÍV ÉSZLELÉS</b>					
3/1. Akusztikus differenciálás	doboz-dobol	kéz-kéz	őz-ős	zseb-seb	
	baba-baba	agár-agár	fok-fok	vonat-fonal	
	tálca-pálca	pata-paca	gyúl-gyúl	fék-szék	
<b>4.AUDITÍV EMLÉKEZET</b>					
4/1 Akusztikus szeriális emlékezet (példasor: sajt, kakas, papír példasor: 2-5-7)	ház- kutya- virág		asztal-felhő- olló-ceruza		
	fa –cica –ajtó –bácsi - szekrény		nap- lámpa- könyv- játék- tele- fon-hóember		
	1-4-0	1-4-3-8	2-9-6-7-1	3-5-9-4-2-8	
<b>5.TÉRI TÁJÉKOZÓDÁS, TÉRI ORIENTÁCIÓ</b>					
5/1/A Névutók alkalmazása-passzív	fejed fölött		fejed mögött		orrod előtt
	fejed mellett		asztal alatt		két lábad között
5/1/B Névutók alkalmazása - aktív	fejem fölött		fejem mögött		orrom előtt
	fejem mellett		asztal alatt		két lábam alatt
5/1/C Téri viszonyok rajzos feladatban.	a labda az alsó sorba középre		a nap a felső sor elejére		
	autó az első oszlopba alulra		fa az utolsó oszlopba felülre		
<b>6. IDŐI ÖSSZEFÜGGÉSEK</b>					
6/1. Esemény képsor	sorrend		történet		
<b>7. SZÁMFOGALOM</b>					
7/1/A Számfogalom	7/1/a Keletkezés	7/1/b kiegészítés	7/1/c fogalmi szint		
<b>8. MEGFIGYELÉSEK</b>					
Kezesség	Ceruza fogás			Beszédhiba, beszédmotorika, beszédgrammatika	
Magatartás	Mozgás			Figyelem	



**Neveltségi szintmérés tanköteles gyermekeknél**  
**Szociális fejlettség, magatartás, közösségi beállítódás**

**A mérés lebonyolításának módszere:** természetes környezetben zajló megfigyelés

**Időintervallum:** délelőtt, napirend alapján zajló tevékenységek sorozata

**Jelölés módja:** megfelelő rublikában vonal vagy x jelzés

**A csoport neve:**

**Az időpont:**

**Vizsgált létszám:**

**1. Normához, szabályhoz, szokáshoz való viszony**

**1.1 Egészségügyi szokások területén**

<b>Testápolás</b>	<b>Figyelmeztetésre sem (1)</b>	<b>Csak figyelmeztetésre (2)</b>	<b>Segítséggel (3)</b>	<b>Önállóan (4)</b>
Zsebkendő használata				
Szükség szerinti mosdó használata				
Tisztálkodási eszközök használatata				
Tisztálkodási eszközök rendbentartása				
Mosdó rendbentartása				

**1.2 Önkiszolgálás terén**

<b>Önkiszolgálás</b>	<b>Figyelmeztetésre sem (1)</b>	<b>Csak figyelmeztetésre (2)</b>	<b>Segítséggel (3)</b>	<b>Önállóan (4)</b>
Terítés étkezéshez				

Öltözködés				
Ruházat rendbentartása				
Környezetének rendbentartása a csoportszobában				
Környezetének rendbentartása az öltözőben				

## 2. Társas kapcsolatok

### 2.1 A gyermek viszonya a felnőttekhez

<b>Etikai normák</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Felnőtt üdvözlése				
Étkezés közbeni kultúrált viselkedés				
Adott tevékenység által megkívánt viselkedési forma				
Udvariasság felnőttel szemben				
Udvarias beszéd felnőttel szemben				
Tisztelet felnőttel szemben				

<b>Kapcsolatteremtés</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Felnőtt megszólítása				
Felnőtt kérésének elfogadása				
Felnőtt utasításának elfogadása				
Kapcsolattartás minősége				

### 2.2 Gyermek gyermekviszony

<b>Kapcsolatteremtés</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Megszólítás				
Kérés elfogadása				
Utasítás elfogadása				
Egymás tevékenységének tiszteletben tartása				
Segítségnyújtás				
Kapcsolattartás minősége				
Udvarias beszéd gyermekkel szemben				

<b>Gyermek viszonya a közösséghez</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Együttműködés				
Alkalmazkodás				
Szabálytudat				
Önzetlenség				
Konfliktus kezelés				
Önfegyelem				
Tolerancia				

### **3. Tevékenységhez való viszony**

<b>Önként vállalt tevékenység</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Kitartás				
Együttműködés				

Szervezés				
Alkalmazkodás				
Konfliktus kezelés				
Önfegyelem				
Önállóság				
Kudarctűrés				

<b>Kötelező jellegű tevékenység esetén</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Kitartás				
Együttműködés				
Szervezés				
Alkalmazkodás				
Konfliktus kezelés				
Önállóság				
Kudarctűrés				

<b>Naposi tevékenység</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Kitartás				
Gyorsaság				
Szabálytudat				
Fegyelmezettség				
Szokásrend betartása				
Önállóság				

Kötelességtudat				
-----------------	--	--	--	--

<b>Közösségért végzett megbízások</b>	Figyelmeztetésre sem (1)	Csak figyelmeztetésre (2)	Segítséggel (3)	Önállóan (4)
Kitartás				
Gyorsaság				
Szabálytudat				
Fegyelmezettség				
Szokásrend betartása				
Önállóság				
Kötelességtudat				

### 3. NAGYCSOPORT ISKOLAÉRETTSÉGI SZINTFELMÉRÉS

Gyermek neve:.....

Fela- dat száma	Feladat	Elérhető pont- szám	Elért pont- szám
1.	Beszélgetés: Hogy hívnak? + Lakcím? -1, Hány éves vagy? -1, Hol, mikor születték? -1, Szüleid neve, foglalkozása -1, Évszakok -1, Hét napjai -1, Napszakok -1	7	
2.	Folytasd a mondatot! A hétvégén ..... -1 Nyá- ron..... ..... -1 Télen ..... ... -1 Azért haragudott rám anyu- kám..... -1	4	
3.	Térbeli tájékozódás – 48-as – A gyermek beszéljen a képről – pontozási szempont névutók használata, ha nem megy önállóan kérdezéssel.	5	
4.	Írányok – jobbra nézőket karikázd be -55-ös***	10	
5.	Mi nem illik a sorba? – Fogalomalkotás – 64-es Felismerés 6 + 6 fogalom megnevezése	12	
6.	Memória 91-es felsorolás 3 + 3 elhelyezés	6	
7.	Időrendi sorrend – hóember – virág	2	
8.	Ellentétek 69-es	6	
9.	Emberi test ismerete utasításokkal: könyök -1, csípő -1, térd -1, boka -1, talp -1, ujjak felsorolása -1	7	
10.	Szem – kéz koordináció: Sárga szőrű kismalac***	3	
11.	Egészítsd ki 85-ös ***	11	
12.	Számosság, Karikázd be a legkevesebbet -1 Húzd át a legtöbbet -1 Rajzolj az üres négyzetbe annyi pontot, amennyit tapsolok -1 A négyzetek alá rajzolj annyi p-ot, amennyi ...-t a képen látsz! -10 Gyöngysor – színezd be a hatodikat -1 ***	14	
13.	Érzékszervek 60-as hasonlít -2, különb. -2, érzékszervek kirakása -1	5	
14.	Hasonlóság 45-ös	4	
15.	Sorminta – 3 perc alatt 10db-ot rajzoljon le ***	10	
	<b>Összesen:</b>	<b>106</b>	

60 ponttól iskolaérett!

Megjegyzés:

Dominancia:

Kelt:.....év.....hó.....nap

### **3. számú melléklet**

#### **A partneri kapcsolatok feltérképezése, igények-felmérésének folyamata**

2013. augusztus 31-től hatályát veszítette az Intézményi Minőség irányítási program, de a benne szereplő elveket továbbra is alkalmazzuk. Ilyen a partner igény-elégedettség mérés.

#### **Célja:**

A partnerek (közvetlen és közvetett partnerek) igényeinek, elégedettségének, elégedetlenségének vizsgálata.

#### **Partnereink:**

##### **Gyermekek**

A gyermekek elégedettségének, igényeiknek mérése rajzos ábrákkal történik.

Az érintett óvodapedagógusok, egy meghatározott hét során elvégzik a vizsgálatokat a két nagycsoportban. (Előre egyeztetett időpontban- általában iskolaérettségi vizsgálat utáni időszakban)

**A módszer:** ikonokon, kis képeken jelzi a gyermek (bekarikázással) kedvenc tevékenységeit.

Az óvodapedagógusok tapasztalataikat mérőlapokon rögzítik.

Az óvónők szempontsor alapján összegzik, rögzítik a kapott eredményeket.

##### **Óvoda dolgozói, alkalmazotti közösség**

A minőségfejlesztési team szükség szerint módosítja az előző évben használt kérdőíveket.

Team által készített két féle kérdőívvel - pedagógusok, pedagógiai munkát segítők - a felmérést elvégezzük, ugyanazon a napon, hiszen fontos, hogy mindenki a saját véleményét írja külső befolyás nélkül.

A minőségfejlesztési team tagjai külön-külön kiértékelik a kérdőíveket, majd az eredményeket összegzik, szükség esetén intézkedési tervet készítenek. (A felmerülő problémák okainak feltárása, a célok meghatározása.)

A célokhoz rendelt feladatok kitűzése, a megvalósítás folyamatának meghatározása, felelősök kijelölése.

Kérdőívek alapján mérjük:

- elégedettséget (igazgató, munkatársi)
- intézmény hatékonyságát
- partneri kapcsolatokat (szülők)
- swot analízis

##### **Szülők**

A minőségfejlesztési team szükség szerint a nevelőtestület véleményét figyelembe véve módosítja az előző évben használt kérdőíveket.

Előre kitűzött időpontban az óvónők személyesen kiosztják a kérdőíveket, megkérve a szülőket annak kitöltésére, időben való visszajuttatására, közben elmagyarázva az igényfelmérés fontosságát.

A szülők a kérdőíveket egy héten belül, egy erre a célra kihelyezett ládába dobhatják.

A team tagjai kiértékelik a kérdőíveket, a kapott adatokat összegzik. Szükség esetén intézkedési terv készítése. A felmerülő problémák okainak feltárása, a célok meghatározása, feladatok kijelölése.

A szülők tájékoztatása faliújságon, ill. szülői értekezleten történik.

### **Egyéb partnerek**

Előre kitűzött időpontban egy team tag eljuttatja a kérdőíveket, megkérve a meghatározott partnereket annak kitöltésére, időben való visszajuttatására, közben elmagyarázva az igényfelmérés fontosságát. Partneri igény és elégedettséget 2 évente mérjük intézményünkben.

### **Az intézmény partnerei:**

- fenntartó, jegyző
- Oktatási, Kulturális Bizottság
- Gyermekjóléti Szolgálat
- Hunyadi János Általános Iskola
- Szurdopedagógus
- hitoktató

### **A munkatársak értékelése, minősítése, a munkatársak helyi értékelési szabályzat szerinti értékelése**

Célja: A dolgozó önértékelése és az igazgatói értékelés alapján reális értékelése legyen mindenkinek, mely tartalmazza az erősségeit, és azokat a területeket, amelyben fejlesztésre szorul.

Belső értékelési rendszer működtetésével, a munkatársak minőségi munkavégzésre való ösztönzése, munkájuk értékének megismerése. Az önértékelés javulása, tartalmi megújulása.

Az igazgató pontosan meghatározza az éves feladatokat, és ezekhez hozzárendeli a teljesítés feltételeit, kritériumait. Az ellenőrzési terv kidolgozásakor rögzíti az értékelés, önértékelés szempontjait is, a tervben megfogalmazott kiemelt feladatokhoz, a minőségi körök által vizsgált területekhez kapcsolódva.

Célcsoportok:

- óvodavezetés,
- óvodapedagógusok,
- pedagógiai munkát segítő alkalmazottak.

Hatáskörökkel rendelkeznek:

- igazgató
- igazgató-helyettes
- önértéklési csoport vezetője

A helyi értékelési szabályzat értékléssel szemben támasztott követelmények, alapelvek:

- objektív,
- megbízható,
- vállalható,



- fejlesztő hatású,
- mérhető,
- hangolja össze az egyéni és a közös értékrendet
- kapcsolódjon a munkaköri leíráshoz
- minden érintett ismerje és fogadja el

Az összegző értékelés, a tapasztalatok alapján kerül meghatározásra a következő év ellenőrzési, mérési, értékelési céljának kitűzése, feladatainak konkrét meghatározása.

Az értékeléssel kapcsolatos dokumentumokat az igazgató őrzi meg.

Az igazgatóság, - ill. meghatározott esetekben az alkalmazottak - a kapott eredményeket is felhasználva tesznek javaslatot egy-egy dolgozó előmenetelével kapcsolatban, ill. jutalmazáskor.

Az igazgatói feladatokat ellátók, az óvodapedagógusok és egyéb alkalmazottak teljesítmény értékelési rendszer eljárás rendje részletes kidolgozása megtalálható mellékletként, illetve a MIP programunk mellett az irattárban.

#### **4. számú melléklet**

##### **A pedagógiai munka belső ellenőrzésének rendje:**

##### **A belső ellenőrzési folyamat szabályzat**

Az ellenőrzés célja: a szakmai munka hatékonyságának vizsgálata.

##### **Feladatai:**

- Biztosítsa az óvoda nevelő munkájának törvényes, jogszerű működését (jogszabályok, Óvodai Nevelés Országos Alapprogram, Pedagógiai Program)
- Feltárja és jelezzé az óvodaigazgatás és a dolgozók számára a szakmai (pedagógiai) és jogi előírásoktól, követelményektől való eltérést, illetve megelőzze azt.
- Segítse elő az óvodában folyó nevelőmunka eredményességét, hatékonyságát.
- Az óvodaigazgatás számára megfelelő mennyiségű információt adjon az óvodapedagógusok munkavégzéséről.
- Megfelelő számú adatot és tényrt szolgáltatson az intézmény nevelőmunkájával kapcsolatos belső és külső értékelések elkészítéséhez.
- Az értékelések és elemzések visszajelzési rendszerként működnek a folyamat módosítása vagy helybenhagyása érdekében.

##### **Az ellenőrzés típusai:**

- Tervszerű, előre megbeszélrt szempontok szerinti ellenőrzés
- Spontán, alkalmoszerű ellenőrzés

##### **Az ellenőrzés formái:**

- Szóbeli beszélgetés
- Írásbeli munkaértékelés
- Értekezlet
- Csoport, foglalkozáslátogatás
- Speciális felmérések, vizsgálatok

##### **Az ellenőrzés rendje:**

- Tanévzáró értekezleten - az éves értékelési terv, információgyűjtés alapján, a hiányosságok, problémák feltárása után - a vezető javaslatot tesz a következő évi ellenőrzési tervre. Megtörténik az ellenőrzés témájának meghatározása.
- Az igazgató a pedagógiai munka belső ellenőrzése céljából éves ellenőrzési tervet készít, s ez az intézményi éves Munkaterv része.
- Tanévnyitó értekezleten az igazgató ismerteti az ellenőrzési tervet. A Munkatervet minden csoport szeptemberben megkapja.
- Az igazgató minden óvodapedagógus munkáját - legalább egy alkalommal – ellenőrzi, értékeli az év során.
- Az igazgató ellenőrzési szándékát 7 nappal előbb jelzi. Ellenőrzés megszervezése, megtartása.

##### **Értékelés:**

- Önértékelés biztosítása.

- Munkatársak hozzászólásának meghallgatása, amennyiben több embert érint az ellenőrzés.
- A mért adatok összegzése -igazgatói értékelés. Tapasztalatairól az igazgató feljegyzést készít, amelyet ismertet az óvodapedagógussal, illetve az érintett alkalmazottal, aki arra írásban észrevételt tehet.

Ha az ellenőrzés hiányosságokat tár fel, az ellenőrzés kiértékelése után, adott időn belül – az igazgató - újabb ellenőrzésre ad lehetőséget.

Az ellenőrzés anyagát az igazgató dossziéban tárolja.

Tanévzáró értekezleten, az igazgató ismerteti az ellenőrzés tapasztalatainak intézményi szintű összegzését, általánosítható tapasztalatait, megállapítva az esetleges hiányosságok megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket.

Rendkívüli ellenőrzésről az óvoda igazgatója dönt. Kezdeményezheti a helyettes, a szakmai munkaközösség vezetője, a Szülői Szervezet.

#### **Kiemelt szempontok a nevelőmunka belső ellenőrzése során:**

- Munkafegyelem betartása, az óvodapedagógusok viselkedéskultúrája
- Az óvodapedagógusok tervezőmunkája, felkészültsége, írásbeli munkája
- A napi tevékenységek megszervezése, feltételek biztosítása
- Együttműködés óvodapedagógus – óvodapedagógus és óvodapedagógus – nevelést segítő között, valamint partnereinkkel, különösen a gyermekekkel és szülőkkel
- Az éves munkatervben kiemelt feladatok megvalósulása
- Egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés
- A gyermeki jogok és a nevelőmunkára vonatkozó jogszabályi normák érvényesülése
- Önképzés, továbbképzés eredményeinek érvényesülése, a megszerzett kompetenciák beépülése a gyakorlatba.

## 5. számú melléklet

### Népi játék- néptánc

A népi játékok tanításánál figyelembe kell venni a gyerekek nemét, korát, érdeklődési körét, a helyet, ahol a játékot tanítjuk.

#### Népi játékok:

- a, énekes-táncos gyermekjáték
- b, népi sportjáték

#### Céljaink a tanult játékokkal:

- mozgáskészség javítása
- közösségi érzés tudatos erősítése
- élményszerzés, játékra nevelés

#### a, Eredeti énekes-táncos gyermekjátékok

- altatók (Csicsíja babája...)
- kiolvasók (Kiugrott a gombóc...)
- szerepjátékok (Lipem, lopom a szőlőt...)
- fogócska (Tüzet viszek... Ha én cica volnék)
- párválasztó (Három csillag... Az én párom elveszett...)
- fogyó-gyarapodó (Járok egyedül...)
- vonulós-kapuzó (Új a csizmám... Kőketánc...)

#### b, Népi sportjátékok

Kiválóan alkalmasak jellembeli tulajdonságok /ügyesség, bátorság, önuralom, önzetlenség, gyors felfogóképesség, versenyszellem/ fejlesztésére.

- küzdő (Adj király katonát)
- fogó (fekete-fehér, fészekfogó)
- pásztorjátékok (csülkőzés, kanászozás)
- tréfás versengések (bakugrás, sőtörés)

#### Néptánc alaplépések:

Elsősorban a játékokhoz fűződő lépések gyakorlása. Szép, egyenletes járás, futás, egyes csárdás, ezek variációi. Eleinte elsősorban bemutatott lépéseket utánozzák a gyermekek, majd apránként a lépések neveit is megtanítjuk nekik. A csárdás alaplépései mellett a friss és ugrós elemeket is elsajátítják, mint például a lengető, a höcögő és cifra, illetve ezek variációit.

A tánctechnika elsajátításához elengedhetelen a helyes testtartás rögzítése, gyakorlása. A gimnasztikai gyakorlatok, melyek minden néptánc foglalkozásnak a kiinduló feladatai, elősegítik ennek a rögzítését. Minden izomcsoportot meg kell mozgatnunk. Egyes gyakorlatok bizonyos tánclépések előkészítő, rávezető gyakorlatai. Például a sarok-lábujj-sarokzár a teszegető előkészítője. A térdkörzés a széki legényes rávezető gyakorlata, a testsúly áthelyezések az egyes, illetve kettes csárdás előkészítő gyakorlatai. Gimnasztikánál mindig szem előtt tartjuk, hogy szisztematikusan vagy fejtől lefelé, vagy bokától felfelé haladjunk!

Mindezeket népzene végezzük, hiszen a ritmustartás ez által is fejlődik, és közben hallgatják a zenét is, amely egy idő után rögzül. A bemelegítés után végezzünk ritmusgyakorlatokat is. Ezek lehetnek egyszerű metrum, vagy ritmustapsolások, melyet összeköthetünk egyenletes járással. Zenére végezhetünk iránytartási feladatokat. Csigázás, különböző vonulós gyakorlatokat is. Ezt követheti a tényleges néptánc. Kört alakítva a gyerekek próbálják meg utánozni az óvónő mozgását, lépéseit. Óvodáskorú gyerekeknél a dunántúli táncok alaplépéseit tanítsuk meg, hiszen ezek lent hangsúlyosak. Mindig az egyszerűbbtől haladunk a bonyolultabb lépések felé! Lépegető /séta a tengelyünk körül, kéztartásos variációkkal, illetve a kör középpontja felé/ egyes csárdás, lippentő /nem zárjuk be a csárdás lépést, hanem a láb felhúz/ előrevágó /itt sem zárjuk be a csárdást, a láb előre kitesz/, teszegető /hangsúly az egyik lábon, a másik a láb elé-oldalt-vissza-zár/. Ezt követhetik a friss csárdás és az ugrós motívumai. Lengető, höcögő, cifra /ennek variációi: helyben, elől-hátul, oldalt, illetve elől kereszt/ kisharang. Nagy hangsúlyt fektetünk arra is, hogy a fiú és lány csapásolást is megmutassuk, gyakoroltassuk a gyerekekkel.

A magyar néptánc elengedhetetlen elemei a csúfolódók, az ún. csujogatók, táncba hívók. Ezekből is tanítunk egy párat a gyerekeknek! (Aki nem tud táncolni, menjen haza aludni! Lám én tudok táncolni, itt akarok mulatni!)

A kinetográfia, azaz táncjelírást érdekesség képen megmutathatjuk a gyerekeknek. Viszont ennek bonyolultsága miatt nem javasoljuk tanítani!

### **A térforma**

A gyerekek tánc és játék közben való elhelyezkedését térformának nevezzük.

#### **A népi gyermekjátékok jellegzetes térformái:**

- 1. kör, amely lehet tág, szűk és kettős kör.
- 2. sor, amelynek két fő formája ismert:
  - a, oszlop: egyesben és párosban
  - b, arcsor: egyesben és párosban

A játékfűzések, játékcsoportok kialakításánál a kezdő térformából újak alakulhatnak ki.

#### **A változás jellege szerint lehetséges:**

1. állandó,
2. átalakuló és
3. fogyó-gyarapodó térforma.

Mindezeket felhasználjuk egy-egy koreográfia, játékfűzés elkészítéséhez. Például egy hidasjáték, aminek arcsor a kezdete, kapuzással kört alakítva párválasztós játékkal egy fogyó-gyarapodó térformát hozunk létre.

A zene, a mozgás, az énekes játék a gyermeki lét egyik legfőbb öröme lehet!

Akik már óvodás korukban megízlelik a közös dal és játék boldogságát, megőrzik ezt a kedvet a későbbiekben is, és nem zárkóznak el attól, ami népi és nemzeti, a szavak legnemesebb értelmében. A nemzeti identitástudat, nemcsak a néptánccal, népi gyermekjátékok tanulásával rögzülhet, hanem a magyar népszokások, jeles napok megismerésével, ezek ápolásával is mélyülhet.

### **Járások, vonulások, játék a térformákkal:**

- Csigavonalban,
- Hullámvonalban,
- Körben, kézfogással,
- Vonatozás derékfogással,
- Szűkülő, táguló kör,
- Átbújás kapuk alatt, vonulás során egy- vagy több kaput jelölünk ki, azokon húzzuk a sort.

### **Körben:**

- Térdrugózás kézfogással,
- Helyben járás kézfogással,
- Oldalazó lépés egy irányban, kézfogással (a „cipő orra” a kör közepe felé néz),
- Térdrugózás (ritkán, sűrűn),
- Helyben járás (ritkán, sűrűn),
- Egyenletes lüktetés érzékeltetése páros kézzel, majd váltott kézzel, a test különböző részein pl.: lábszár, comb, has stb.,
- Szökdelés páros lábbal (majd forgással, előre- hátra, karlengetéssel, karlengetéssel és forgással),
- Zenei lüktetés érzékeltetése tapssal (test előtt, mögött, fej fölött oldalt stb.),
- Taps és szökdelés páros lábon (ritkán, sűrűn),
- Szökdelés harántterpeszben váltott lábbal,
- Guggolásban szökdelés, majd forgással is.
- Csapásolók,
- Térdütögetők,
- Zárólépés előre (egyik láb előre lép, a másik láb dobbantva mellé zár), szimmetrikusan ismételve,
- Oldalzáró lépés, dobbantással (egyik láb oldalra lép, a másik láb dobbantva mellé zár),
- Ti-ti-tá ritmus tapsolása a test különböző részein,
- Ti-ti-tá ritmus lábbal dobogva,
- Lengető lépés előkészítése (álló helyzetben az egyik láb ütemes lóbálása), szimmetrikusan ismételve.

## **Népi játék ének-zene Korcsoportonkénti ajánlásai**

### **Kiscsoport**

5-7 mondóka

10-14 játékdal

2-3 műdal

**Mondókák /5-7/**

Ecc, pecc 14.

Áspis, kerekes 7.

Cini, cini 12.

Hopp, hopp 36.

Két kiskakas 40.

Kiugrott a gombóc /Ének a bölcsődében

Vilivári 60.

Gyí te paci 33.

Kicsi kocsi 42.

Ziki, ziki zakatol

**s-m/3-4/**

Cicukám, kelj fel 61.

Csiga-biga 63.

Én kis kertet 64.

Lepke, lepke /Ének a bölcsődébe 91.

Sári néni utazik 70.

Zsipp-zsupp 71.

Hinta, palinta 73.

**1-s-m /3-4/**

Csett Pápára 112.

Fehér liliomszál 114.

Kis kacsa 115.

Csipp, csipp 120.

Borsót főztem 111.

Lóg a lába 129.

**m-r-d /2-3/**

Erre csörög 186.

Kis, kis kígyó 201.

Mackó, mackó 203.

Sírvunk, rírvunk 207.

Süss ki 219.

**1-s-m-r-d /2/**

Katalinka 91.

Egyél libám 84.

Télapó itt van 235.

Ültem ringó 236.

### **A fejlesztés tartalma 3 éves gyermekeknek:**

- Az óvónővel kisebb-nagyobb csoportban énekelgessenek, a zene figyelmes hallgatására szoktatás.
- Magasabb és mélyebb hangok felismerése és térbeli érzékeltetés megpróbálása.
- Változatos szövegű és dallamú motívumok visszaéneklése 5 hang terjedelemben.
- Halk-hangos közti különbség megfigyelése, felismerése, alkalmazása beszéden, zörejeken.
- Különböző zörejek, 2-3 dallamjátszó hangszer és ritmushangszer felismerése.
- Az egyenletes lüktetés érzékeltetése mondókázás, éneklés közben, játékos mozdulatokkal.
- Tempótartás- óvónő segítségével.
- Egyszerű ritmushangszerek használata.

### **A fejlesztés várható eredménye:**

- Az óvónő segítségével tudjon 3-4 dalt biztosan elénekelni.
- A mondókákat negyedenként kiemelt hangsúllyal mondják /2-3 mondóka/.
- Megkülönböztetik a magas-mély hangokat, térben is mutatják.
- Egy motívumnyi változatos dallamfordulatokat tiszta hangon visszaénekelnek.
- Felismerik és megnevezik a halk-hangos éneklést, beszédet, zörejeket.
- Megkülönböztetik és felismerik az egymástól eltérő zörejeket, emberi hangokat, 2-3 ritmusjátszó hangszer hangját.
- Az egyenletes lüktetést játékos mozdulatokkal, tapssal kifejezik éneklés, mondóka közben.
- Ismernek egyszerű ritmushangszereket, használni tudják az egyenletes lüktetés játékos kifejezésére.
- A dalok éneklése közben megközelítően, egyöntetűen utánozzák a kitalált, játékos mozdulatokat.
- Érdeklődéssel hallgatják az óvónő énekét, hangszerjátékát.

## **Ének, zene Középső csoport**

4-6 mondóka  
12-158 játékdal  
3-4 műdal

### **Mondókák /4-6/**

Erre kakas 26.  
Réce, ruca 51.  
Badacsonyi 8.  
Kiugrott a gombóc /Ének a bölcsődében  
Fáj a kutyámnak 30.  
Hüvelyk ujjam 37.



Kiskertemben az ürge 44.  
Mese, mese 47.  
Jáobnak volt...

**s-m /2-3/**

Szólj síp 69.  
Koszorú  
Sári néni 70.  
Kis hurka 68.

**s-m-d /2-3/**

Aki nem kép 82.  
Éliás 81.  
Mit mos  
Hold, hold 83.  
Kör, kör 78.  
Húzz, húzz 75.

**l-s-m /2-3/**

Mit játszunk 130.  
Recse-recse 132.  
Kis kacsa 115.  
Erzsébet asszony 125.

**m-r-d /2-3/**

Cin, cin 217.  
Sírjunk 207.  
Lipem-lopom 202.  
Hogy a csibe 195.  
Bújj, bújj itt megyek 183.  
Gólya viszi 190.  
Siess libám 206.

**s-m-r-d /2-3/**

Eresz alól 228.  
Egyél libám 84.  
De jó a dió 225.  
Jön a kocsi 230.  
Egy üveg alma 85.  
Hely a sályi 88.  
Suttog a fenyves 234.

**d-l-s, /1-2/**

Egérke, fehérte 273.

Árkot ugrott 272

**m-r-d-l, /2/**

Fut, szalad 292.

János úr 214.

Nincs szebb

### **A fejlesztés tartalma 4 – 5 éves gyermekeknél:**

#### **Ritmusfejlesztés:**

- Egyenletes lüktetés érzékeltetése változatos módon mondókázás, éneklés közben /körbejárással is/.
- Ismert mondókák, dalok ritmusának kiemelése változatos mozgással.
- Ritmuszenekar alakítása csoportosan /taps, kopogás, ütögetés/.
- Ütőhangszerrel jól ismert mondóka és dal ritmusának kiemelése.
- Szöveges ritmusmotívumok visszhangszerű ismétlése csoportosan és egyénileg.
- Gyors-lassú közötti különbség felismerése és alkalmazása énekkel, mozgással.
- Motívumhangsúly kiemelése mozdulatokkal.
- Egyszerű játékos mozgások egyöntetű végzése. Táncos jellegű mozdulatok.

#### **Hallásfejlesztés:**

- A zene nyugodt, figyelmes hallgatására nevelés.
- Magasabb és mélyebb hangok megkülönböztetése, térben mutatása. Változó kezdő hangmagasság átvétele.
- Szöveges motívumok visszaéneklése 6 hangterjedelemben.
- Halk-hangos fogalompár megértése, alkalmazása egyénileg is.
- Dalok felismerése dúdolásról és hangszerjátékról.
- Finomabb hangszínek felismerése zörejben, beszédben, zenei hangnál.

#### **A fejlesztés várható eredménye:**

- A dalok közül 6-ot helyes szövegkiejtéssel énekelnek.
- Bátrabb gyerekek önként is énekelnek. 3-4 mondókát biztosan ismernek.
- Felismerik a magasabb, mélyebb hangokat beszéden, hangszeren, oktávnál kisebb távolságban.
- Átveszik a magasabban, mélyebben énekelt hang kezdőmagasságát.
- Visszaénekelnek szöveges dallammotívumokat csoportosan és egyénileg.
- Felismerik a halk és hangos közti különbséget.
- Felismerik a tanult dalokat dúdolásról vagy hangszerjátékról, a dalra jellemző rövidebb rész alapján.
- Megkülönböztetik a zörejeket, a beszédet, az énekhangokat.

## Ének, zene Nagycsoport

4-6 mondóka  
16-20 játékdal

### **5-6 műdal**

#### **Mondókák /4-6/**

Hej Gyula 34.  
Azért varrták 6.  
Bíbici Panna 10.  
Kiskertemben 44.  
Egyedem, begyedem 19.  
Jákobnak 39.  
Nincs szebb madár 48.  
Poros úton 52.

#### **s-m /2/**

Keress kopó 66.  
Ki játszik 67.

#### **l-s-m /2/**

Lopják az úr 116.  
Kis kacska 115.  
Gyertek lányok  
Fehér liliomszál 114.

#### **s-m-d /1-2/**

A győri 80.  
Éliás, Tóbiás 81.  
Hold, hold 83.

#### **m-r-d /1-2/**

Hej meszelő 192.  
Hogy a csibe 195.  
Most viszik 204.  
Szőjetekek lányok 208.  
Túrót ettem 209.  
Zíbor, zábor 210.  
Zúg, dong 222.

#### **s-m-r-d /2-4/**

Eszterlánc 87.  
Hej a sályi 88.

Töröm, töröm 94.  
Dolgozni szaporán 226.  
De jó a dió 225.

**l-s-f-m-r-d /6-8/**

A kállói 137.  
Járom az új 141.  
Itt ül egy kis 143.  
Egy kis malac 244.  
Zöld paradicsom 181.  
Hopp mókuska 171.  
Ispirityi Pál 169.  
Csicseri borsó 153.  
Bújj, bújj zöld ág 152.  
Benn a bárány 150.  
Ezüst fenyő 245.  
Hóember 248.  
Járjunk táncot 250.  
Kedves óvodám 251.  
Sándor napján 258.

**m-r-d-l, /2-3/**

Azt mondják 291.  
Jön az ősz 293.  
Mondok egyet 296.  
Pörcös pogácsa 298.  
Tarka kutya 299.

**m-r-d-l,-s /2-3/**

Itt is egy kis 211.  
Bidres-bodros 304.  
Cifra palota 306.  
Csizmám 308.  
Itt a farsang 313.

**r-d-l,-s, /2/**

Fűzzünk lombot 285.  
Jön a tavasz 287.  
Országúton 289.

## **A fejlesztés várató eredménye 6 – 7 éves gyermekeknél:**

- 8 dalt biztonsággal énekelnek csoportosan és egyénileg is. Egyszerű dallammotívumokat tisztán énekelnek vissza egyedül is. Ismert dalt szöveg nélkül is tudnak énekelni dúdolván vagy szótagokkal /la-la.../. Biztosan ismernek 5-6 mondókát.
- Felismerik a magas-mély éneklés közti különbséget, maguk is tudnak mélyebben, magasabban, énekelni. Dallamokat térben kézzel mutatják.
- Tisztán énekelnek vissza dallammotívumokat.
- Felismerik a dallamot dúdolásról, kezdő, belső illetve záró motívumáról. Tudnak dalokat hangosan és magukban énekelni dallammotívum elbújtatással.
- Megkülönböztetik a hangszínek eltérését zörejen, beszédhangon.
- Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a dal ritmusától.
- A dalok, mondókák ritmusát- belső hallás alapján- összekapcsolják.
- Szöveges ritmusmotívumokat visszatapsolnak csoportosan és egyénileg is.
- A gyors-lassú tempókülönbséget más fogalompárokkal is összekapcsolják.
- Szép testtartással, kézfogással körbenjárnak. Egyszerű táncos mozgásokat képesek esztétikusan elvégezni /dobbantás, koppantás, páros forgás, kifordulás/. Képesek egyesülváltást kívánó mozgásokra is.
- Óvónő segítségével változatos térformákat alakítanak.
- Ütőhangszerekkel kiemelik a lüktetést, ritmust, motívumhangsúlyt. Ütőhangszerekkel kísérik a csoport énekét.
- A bemutatott élőzenét, hangulatban eltérő népdalokat, más népek dalait, gépi zenét figyelmesen hallgatják.

## **Zenehallgatási anyag**

### **Állatok:**

Ha én cica volnék ÉNO/173.

Cirnos cica, haj ÉNO/161.

Hol jártál báránykám? Törzsök/26.

Hová mész te... Törzsök/21.

Kácsa, kácsa... Törzsök/34.

Én elmentem... Törzsök/130.

Kis kacsa... Törzsök/339.

Árkot ugrott... ÉNO/248.

Eresz alól... ÉNO/276.

Kis egér... ÉNO/310.

### **Alkalmi dalok:**

Hull a pelyhes... Törzsök/355.

Itt kopog... ÉNO/332.

Hull a hó... Törzsök/136.

A zöld fenyőfán...

## Zenehallgatás eszközei: Ének – Zenei CD-k

- Erdő-mező állatai
- Kulcs a muzsikához
- Napsugár hívogató
- Kicsi vagyok én
- Bújj, bújj zöd ág
- Gyerkőc album
- Itt a farsang
- Minden felnőtt (Halász Judit)
- Versek és dalok az állatokról (Pogány J.- Koltay)
- Cifra palota
- Zeneovi: Jeles napok 2.
- Cimbora 2 db
- Meseház: Napsugár
- Kis musical album
- Házibuli gyerekeknek
- Ovizsúr
- Csend országa
- Az erdő dala
- Hazám
- Dó-ré-mi
- Hangszeres magyar népmeséről
- Kölyök album
- Varázsfuvola (Halász Judit)
- Ide hallgass! (1-2-3)
- Trianon
- Nótafa I.
- Magyar lélek
- Muzsika az óvodában (2008/4, 2007/4, 2007/2)
- 100 folk Celsius: A nagy ho-ho-hó...
- Kolompos: Jönnek a huszárok
- Magyar mesezenekar
- Kulcs a muzsikához: Varázsfuvola
- Csodálatos Zenevilág
- Celtic Favourites
- Egy könyv lanthoz való
- Kecskés együttes: Történelmi zene és Szent István
- Merry Music for Children (Mozart)
- Kerekkes együttes

### **Alkalmi ünnepségek CD-i:**

- Kolompos: Kis karácsony, nagy karácsony
- Mama kérlek (anyák napi)
- Mennyből az angyal
- Karácsonyi dalok és versek
- Kaláka: Szabad-e bejönni ide Betlehembe?
- Boldog karácsonyt! (1-2-3)
- Énekel a Mikulás
- A Gospel Chritmas
- Csilingelő aranydoboz (3 db-os)
- Itt van már karácsony (2 db)
- Karácsonyi dalok és versek
- Kis karácsony
- Baba karácsony
- Törpefenyő
- Karácsonyi album (Bojtorján)
- Chritmas Night
- Áldott karácsony éj
- Csendes éj
- Szt. Pauls Cathedral Chair (Chritmas Corols)
- Hull a pelyhes (gyerek karácsony)
- Karácsonyi csillagok
- Gyermek születik Betlehemben
- Kiskarácsony, nagy karácsony (kórus)
- Karácsonyi kaláka
- Hópelyhek tánca
- Karácsonyi új baba
- Mennyből az angyal
- Legszebb karácsonyi dalok

### **Bibliográfia: Ének-zene, népi játék, néptánc**

- Forrai Katalin: Ének az óvodában
- Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában
- Európai gyermekdalok I. /Saját gyűjtése/
- Európai gyermekdalok II. /Saját gyűjtése/
- Törzsök Béla: Aranygyűrű
- Gundyné Szerényi Andrea: Csíp, Csíp, csibőricke...
- Benedek Krisztina: Cibri, cibri...
- Cuinóber Klára – Wirkerné Vasvári Éva: Játék-mozdulat-tánc

- Budainé Balatoni Katalin: Így tedd rá! Táncos mozgásfejlesztés az óvodában óvó- és táncpedagógusok részére
- Bújj, bújj, zöld ág... /Saját gyűjtése/
- Komáromi Lajosné: Játékos zenebona
- Babik Ildikó: Zenei játékok óvodások számára
- Mendölyné Kiss Cecília: Zenehallgatás alapfokon I.
- Anyák napi köszöntők /Saját gyűjtése/
- Falvay Károly: Ritmikus mozgás énekes játék
- Lajtha László – Molnár Imre: Játékország
- Kovács Barbara: Csupa új
- Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához
- Balázs Gabriella – Mihalovics Csilla: Varázslatok
- Sándor Ildikó: Tücsökringató Ölbeli játékok
- Balázs Gabriella: Legyél te is karmester
- Füzesi Zsuzsa: Ünnepekre
- Képes-versek dalos ABC /Saját gyűjtése/
- Játékos zenebona /Saját gyűjtése/
- Így tedd rá! /Saját gyűjtése/
- A szakmai Team ajánlásai

### **Néphagyomány, népi játék**

- Napról napra
- Évszakjáró
- Néphagyományörzés az óvodákban
- Néphagyományaink füzet II.
- Népszokások és az óvodai nevelés
- Más ez a nap
- Népi játékok (Lázár Katalin)
- Aranyalma
- Csip, csip csipőricke
- Cibri-Cibri...
- Ötlettár (Hagyományörzésre nevelő pedagógusoknak)
- Néptáncnyelven
- Útravaló (A néphagyomány közvetítésének módszere az óvodában)
- Szájról-szájra kézzől-kézre I., II. kötet
- Ünnepelő (Szokások, hagyományok)
- Évszak-járó
- Útmutató (Néphagyomány óvodai program megvalósításához)
- Útmutató (A magyar jeles napokról röviden)
- Néphagyományörzés az óvodában (Dr. Bucherna Nándorné)
- Az óvodai élet építőkövei (Zsámboki Károlyné)



## 6. számú melléklet

### A vizuális fejlesztés

#### Követelményszint korcsoportonként (ONP)

##### 3-4 éves korban

- A gyerekek meglehetősen biztonságosan mozognak az őket körülvevő térben: eligazodnak az elemi térvizonylatok között, ezeket téralakító játékaik során is alkalmazzák.
- Játék, építgetés közben különböző formák között egyszerű térbeli viszonyokat teremtenek.
- Képeikben megjelenik a személyek, tárgyak ábrázolása.
- Az emberi alakot rajzban és mintázással – minimális formai jelzésekkel, de ráismerhetően – megjelenítik.
- A formákat ismertető jegyeikkel, a legalapvetőbb jelekkel, egyes fő részformák egymáshoz rendelésével képesek ábrázolni.
- A legtöbb gyermek bátor a színhasználatban, örömet leli a színekben, ismeri és tudja néhány általa leggyakrabban használt színnek a nevét.
- Nő a gyerekek díszítőkedve, érvényesül a firkából, karikából születő ritmusteremtő képességük a forma- és színismétlésben.
- Bátran használt kifejezési eszközüik a plasztikus forma, a vonal és a színfolt.
- Tudnak körvonallal alakzatokat rajzolni ceruzával, krétával; színfoltokat képezni ecsettel; térbeli formákat alakítani agyagból, gyurmából.
- Szívesen használják az alapvető technikai eljárásokat, eszközöket, anyagokat; van tapasztalatuk ezek legfontosabb tulajdonságairól és használatuk módjáról.
- Esetenként érdeklődéssel nézegetik egymás munkáját.
- Kialakul bennük az eszközök elrakásában való segítkezés igénye is.

##### 4-5 éves korban

- Növekvő biztonsággal használják az általuk ismert nagyobb kiterjedésű teret is.
- Építgetés közben használják a térbeli viszonyokat, és kezdik használni a viszonyszavakat.
- Fejlődik az a képességük, hogy a teret játékuk céljának, rendeltetésének megfelelően átalakítsák (pl. elkerítik, lefedik, berendezik stb.)
- Rajzaikban, festéseikben megjelenik a térbeliség jelzésének szándéka (pl. közös alapra rendezés, a „föld” és a háttér jelölése, formák elhelyezése lent-fent stb.)
- Képesek személyeket, egyszerű eseményeket, általuk jól ismert tárgyakat jellemző jegyeikkel felismerhetően megjeleníteni, megformálni.
- Képesek személyeket, egyszerű eseményeket, általuk jól ismert tárgyakat jellemző jegyeikkel felismerhetően megjeleníteni, megformálni.
- Képesek a tagoltság, a fő részformák jellegzetességeinek a jelzésére (pl. a fej kerek, a ház szögletes stb.). Megjelenik a részformák funkcionális rendezésének szándéka.

- Tapasztalati alapon ismerik és egyéni tetszésük szerint alkalmazzák az alapvető képi kifejezőeszközöket: a vastagabb-vékonyabb vonalakat, színfoltokat, a rajzolt és mintázott formákat.
- Síkbeli és térbeli kompozíciókban próbálgatják a képfelület, a térrész betöltését.
- Igénylik a díszítést, kedvvel alkalmazzák képalakításukban és plasztikai munkáikban az egyszerű forma- és színritmusokat, a díszítés többféle technikáját (pl. színnel, formák válogatásával, lenyomattal, karcolással stb.)
- Kezd kialakulni bennük a „valami alkotás” igénye. Segítséggel képesek egyszerű kiegészítő kellékeket alkotni játékaikhoz; tudnak ajándék, és játéktárgyakat készíteni.
- Szívesen vesznek részt az ábrázolás sokféle formájában, munkáikat önálló elképzeléseik alapján képesek megoldani.
- Biztonsággal használják az ábrázolás eszközeit. A megismert technikai eljárásokat segítséggel tudják alkalmazni.
- Az eszközöket képesek önállóan elővenni; tisztán tartásukban, elrakásukban segítséggel közreműködnek.

### **5-6-7 éves korban**

- Tevékenyen részt vesznek az őket körülvevő tér, valamint térbeli makettek berendezésében, az alapvető térviszonylatok segítségével.
- Képalakításaikban egyéni módon jelezni tudják az elemi térviszonylatokat. Élményeik, elképzeltéseik, képzeletük megjelenítésében többnyire biztonsággal használják a képi kifejezés változatos eszközeit.
- Színhasználatukban érvényesítik kedvelt színeiket.
- Formaábrázolásuk változatos, többnyire képesek hangsúlyozni a legfontosabb megkülönböztető jegyeket, jellemző formákat (pl. fiú, lány, nyuszi, tulipán stb.).
- Emberábrázolásaikban megjelennek a részformák (pl. haj, ruha, stb.) próbálkoznak a legegyszerűbb mozgások jelzésével is.
- Tudnak formákat mintázni elképzeléseik alapján és megfigyeléseik felhasználásával is.
- Önállóan és csoportmunkában is készítenek egyszerű játékokat, kellékeket, modelleket, maketteket.
- Fokozott önállósággal tudják alkalmazni a megismert technikákat (pl. papírhajtogatás, nyírás, tépés, ragasztás, konstruálás, összeszerelés, varrás, kötözés stb.)
- Önállóan díszítenek tárgyakat, az óvónő irányításával képesek az anyagszerúségre törekvés szabályait betartani.
- Készítést éreznek arra, hogy figyelmüket összpontosítsák, technikai tudásukat aktivizálják.
- A gyerekek többsége önmaga is elkezd javítani saját készülő alkotását.
- Szívesen vesznek részt környezetük szépítésében; időnként felszólítás nélkül is észreveszik a tennivalókat (pl. terítő megigazítása, tevékenységek utáni rendrakás stb.).

### **Bibliográfia: Vizuális és művészeti tevékenységek**

- A kreativitás játékos fejlesztése az óvodákban
- Kreativitás fejlesztése játékosan
- Nagy barkácskönyv
- Szorgos kezek – Kis mesterségek
- Topp sorozat, füzetek
- Színes ötletek füzetek
- Holló kiadó sorozata
- Csutkanépek
- Filcből, fából
- Papírvarázslatok
- 100 ötlet, 100 játék
- Ujjfestés
- Ünnepi varázslatok
- Origami könyv
- Origami füzetek
- Barkácsolás régiből újat
- Kreatív karácsony
- Váradi Zsóka: Ünnepi készülődés
- Diana Craig: Rajziskola
- Deák Istvánné – Kiresné Vincze Ilona – Zámbó Béláné: Nagy barkácssuli könyv
- Kalapomban ezer ötlet (játékok, ajándékok- és barkácstippek)
- Kreatív karácsony
- Dorio Ruppert: Barkácsolás – régiből újat
- Száz új ötlet, száz új játék
- Pető Éva: Csutkanépek
- Dr. Balázné Szűcs Judit: A gyermekközpontú vizuális nevelés
- Kondoros Mihályné – Podmaniczky Mária: Vizuális nevelés az óvodában
- Dr. Balázné Szűcs Judit: Rajzelemzés belemagyarázás nélkül
- Dr. Balázné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár?
- Brigitta Freund: Hajtogatás, vágás, ragasztó
- Karin Jitternmeister: Karácsony: díszek bársonyporral
- Massenkell, P. Panesar: Karácsonyi díszek természetes anyagokból
- Jeanette Eckert – Ulrich: Kosárfonás
- Hiltrad és Michaela Seibel: Só-liszt gyurma
- Kathe Schulze: Ytongszobrok
- Gerencsér Kinga: Babajátékok
- Zalatnay Edith: Asztali bábszínház
- Barbara Kemper: Térbeli üdvözlőkártyák
- Sigrid Wetzl – Maesmanns: Tavaszi díszek
- Christine Gall: Zseníliaadrót figurák
- Milnar Angéla: Méhviasz díszek

- Sigrid Wetzel – Maesmanns: Vízfestés
- Marion Sernling: Játékos figurák egyszerű anyagokból
- Chirstine Gall: Karácsonyfadíszek száraztésztából
- Szekeres Éva: Festett minták textilanyagokra
- U.Iparragnirre De Las Casas, G. Schmitt: Üvegfestés: Térbeli lakásdíszek
- Marianne Brüsing: Krepp-papír állatkák és díszek
- Lázár Endréné, Molnár Anna, Kőrösiné Takács Elvira: Ünnepi varázslatok 2.
- ifj. Papp László: Origami kezdőknek/haladóknak
- Behe Mária – Bubaró Klári: Játék természetes anyagokkal
- Óvónők kincsestára 1,2,3,4,5,6
- Horváthné Csapucha Klára: Kreatívfejlesztés játékosan
- Horváthné Csapucha Klára – Szabóné Nemes Magdolna – Wittmann-né Dúzs Margit: A kreativitás játékos fejlesztése az óvodában (Barkácsolási technikák gyakorlati újmutatója)
- Balázsne Szűcs Judit – Hegedűsné Sevela Zsuzsanna: Mesevilág fiúknak (vizuális játékok)
- Balázsne Szűcs Judit – Hegedűsné Sevela Zsuzsanna: Mesevilág lányoknak (vizuális játékok)

**Vizuális szakkönyvek, módszertan:**

- Vizuális nevelés az óvodában
- Rajzelemzés
- Gyermekközpontú vizuális nevelés
- Miből lesz a cserebogár

## 7. számú melléklet

### Anyanyelvi fejlesztés

#### Követelményszint korcsoportonként

##### **Kiscsoport:**

A gyermekek egyéni fejlettségüknek megfelelően szívesen beszélnek, főképpen arról, ami összefügg cselekvésükkel, a velük megtörtént eseményekkel.

Ismerik a környezetükhöz tartozó tárgyak, megszokott jelenségek nevét. Ismerik azokat a legfontosabb szavakat, amelyek a tárgyak, személyek szembetűnő tulajdonságait, mozgását, cselekvését jelölik. A megismert új szavakat, kifejezéseket, szófordulatokat más hasonló beszédhelyzetekben alkalmazzák.

A tárgyi és személyi környezetükkel kapcsolatos gondolataikat összefüggően fejezik ki, láncszerű, vagy szaggatott szövegszerkesztéssel, esetleg még gyakori szövegszerkesztési hibákkal. Leggyakrabban kérés, kérdés, felkiáltás formájában nyilatkoznak meg.

A magánhangzók és mássalhangzók nagy részét tisztán ejtsék.

- A gyerekek bekapcsolódnak a mondókák, versek mondogatásába. Az óvónőt utánozva ritmikus mozgással kísérik a verseket.
- Maguktól is ismételtetik a nekik tetsző versrészleteket.
- Kedvük szerint énekelgetnek, halandzsáznak.
- Szívesen hallgatják a rövid meséket.
- Képről felismerik a kedvelt mesék szereplőit, fel tudják idézni a cselekmény részleteit.

##### **Középső csoport:**

A gyerekek bátran, szívesen beszéljenek. Elmondják korábbi élményeiket. A felnőttöz fűződő beszédkapcsolatukat a „miért?” kérdések sora jellemzi. A megismert szavakat, kifejezéseket, szófordulatokat a szokásostól eltérő beszédhelyzetben is jelentésüknek megfelelően értik és használják. Gondolataikat érthetően, összefüggően tudják kifejezni. Szövegszerkesztésük gyakran összefolyó, sok ismétléssel, fölösleges kötőszóval. Társaik beszédére odafigyelnek, és igénylik, hogy őket is figyelmesen hallgassák meg. Még előfordul néhány helytelenül képzet vagy helyettesített hang.

- Alkalmoszerűen felidéznak 6-7 mondókát, az óvónő kezdeményezésére, alkalmanként saját maguktól is mondogatják.
- Tudnak 2-3 kiolvasót.
- Önként bekapcsolódnak az óvónő által elkezdett versek ismételtetésébe.
- Várják és kérik a mesét. Van kedvenc meséjük és mesehősük, aki iránt ki tudják fejteni a rokonszenvüket.
- Szeretik nézegetni a képeskönyveket.

##### **Nagycsoport:**

A gyerekek aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket. Páros és csoportos beszédhelyzetekben megfelelő beszédfordulatokkal és viselkedési formákkal teremtik meg és

tartják fenn a kapcsolatot. Nyugodtan, figyelmesen tudják végighallgatni az óvónőt, és ha párbeszédben vesznek részt, többnyire végigvárják a másik megnyilatkozását. Saját kérdéseiket, válaszukat, kiegészítő gondolataikat ahhoz igazítják.

Kialakult a beszédhelyezethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető, többnyire megfelelő hangsúlyozású, hanglejtésű, hangerejű- és sebességű beszéd.

Beszédüket személyiségüknek és az aktuális helyzet által kiváltott érzelmeknek megfelelő természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísérik.

Tisztán ejtenek minden beszédhangot.

- 10-12 mondókát, 6-8 verset megjegyeznek.
- Várják, kérik a mesét, figyelmesen, csendesen hallgatják végig.
- Folytatásos mesék szálait össze tudják kötni.
- Van kedvenc mesehősük, játékaikban megjelennek a vele történt események.
- Ismert mesei motívumok bábozása, dramatizálása a gyerekek kedvenc tevékenységei közé tartozik.
- Könyvekben képek alapján megtalálják legkedvesebb meséiket.

### **Ajánlás az irodalmi nevelés éves tervezéséhez:**

#### **A fejlesztés tartalma 3-4 éves gyermekeknél:**

3-4 mondóka

6 mese

2 mesedramatizáció

4 vers

#### **Mondókák, kiolvasók:**

Cini, cini (ÉNO 12.)

Jöjj be hozzám szép madárka /Saját gyűjtés/

Réce, ruca vadliba (ÉNO 51.)

Ziki, ziki zakatol /Saját gyűjtés/

Gyí paci (ÉNO 126.)

Hej Gyula (ÉNO 34.)

Fáj a kutyámnak (ÉNO 30.)

Gyerekek (ÉNO 32.)

Hüvelykujjam (ÉNNO 37.)

Töröm, töröm (ÉNO 97.)

Sétálunk (ÉNO 107.)

#### **Versek:**

Csanádi: Nyármarasztaló /Peregnek 17.o./

Kormos István: Alma /Mesélj nekem 169.o./

Gazdag Erzsébet: Fecskebúcsúztató /Négy évszak 12.o./

Tarbay E: Ősz anyó /Ősz 34.o./

Radnóti M: Október /Ősz 34.o./

Csoóri S.: Dióbél bácsi /Peregnek 38.o./  
W.S. Kis versek a szélről /Peregnek 35.o./  
Csanádi I.: Őszi levél /Ősz 34.o./  
Palotay Gy.: Ősz és a tél /Ősz 38.o./  
Kányádi S.: Didergők /Saját gyűjtés/  
Hegyen-völgyön mély a hó /A tél csengői 38.o./  
W.S.: Száncsengő /A tél csengői 21.o./  
Várnai Zs.: Hull a hó /A tél csengői 19.o./  
Kedves Mikulás /Évszakos 38.o./  
Itt van a szép, víg karácsony /Tél 58.o./  
N.N.Á.: Hóesésben /Szgy.322.o./  
Udud István: Madáretető /A tél csengői 100.o./  
Gazdag Erzs: Tarka cica, fehér cica /A tél csengői 121.o./  
Gazdag Erzs: Bohóc köszöntője /A tél csengői 120.o./  
Zelk Z.: Tavaszi dal /Négy évszak 14.o./  
W.S.: Bodri /A tél csengői 79.o./  
W.S.: Kicsi kutya /Szgy. 334.o./  
W.S.: Megy az úton a katona /Szgy. 300.o./  
Locsoló vers /Saját gyűjtés/  
Osváth E.: A csavargó csigabiga /Saját gyűjtés/  
Szepesi Attila: Csigavándor /HÓC 27.o./  
Kiss Dénes: Labdajáték /HÓC 45.o./  
Pósa Lajos: Cirmos cica dorombol /HÓC 23.o./  
Jankovich F.: A bátor halacska /HÓC 26.o./  
Drégely L.: Macskaházi Benedek /HÓC 46.o./  
Gazdag Erzs: Pici csibe alszik /Mesebolt/

### **Mesék:**

A nyulacska harangocskája /4 évszak, Szgy./  
A kiskakas gyémánt félkrajcárja /Szgy. 23.o./  
Farkastanya /Szgy. 25.o./  
Vajaspánkó /Szgy. 98.o./  
Kóro és a kismadár /Incike 19.o./  
Arany Lacinak /Saját gyűjtés/  
Vityilló /Szgy.95.o./  
Találkozás a Mikulással /Saját gyűjtés/  
Álomszuszék kiskakas /Saját gyűjtés/  
Madarak karácsonya /Tél 127.o./  
A répa /Szgy. 94.o./  
A kismalac és a farkasok /Incike 19.o./  
Varga Katalin: Játékmackó /Szgy.407.o./  
Nagytakarítás a Napnál /Szgy.108.o./  
A három pillangó /Versek, mesék 82.o./

A két kicsi boc /Szgy. 19.o./  
A kisnyúl /Tarka... 43.o./  
Móricz Zs.: Iciri-piciri /Szgy. 254.o./  
Móricz Zs.: A török és a tehenek /Szgy. 255.o./  
A nyulacska házikója /Kisgy. Nagy mesék 146.o./  
A három kismalac /Szgy. 103.o./  
A csökönyös kiselefánt /Szgy. 97.o./  
A három csibe /Versek, mesék 116.o./  
A kecskegidák meg a farkas /Tarka lepke 196.o./  
Mackó anyó dajkát keres /Tarka...207.o./  
Pipiske és a fűszál /Tarka ...12.o./  
Bartócz Ilona: Hogyan barátkozott össze a kiscica és a kiskacsa /Tarka ... 17.o/  
Báránka és a patak /Tarka ...21.o./  
Mese az eltévedt kidverébről /Tarka...32.o./  
A nagy fülű nyúl /Tarka ...36.o./  
A kakaska meg a babszem /Tarka...64.o./  
Bálint Ágnes: Az öreg kutya /Tarka...72.o./  
Az egér farkincája /Tarka...77.o./  
Dániel és a nagy csokor virág /Tarka...85.o./  
Varga Katalin: Zsiga és Csipet /Tarka...92.o./  
Varga Katalin: Ugrádozó kicsi csöngő /Tarka...106.o./  
A kesztyű /Mesélj nekem 21.o./  
Mészöly Miklós: A tíz testvér /Mesélj nekem 24.o./  
Mese a falánk tyúkocskáról /Mesélj nekem 30.o./

#### **A fejlesztés tartalma középső csoportos, 4 – 5 éves gyermekeknél:**

5-6 mondóka  
10 mese  
3 mesedramatizálás  
8-9 vers

#### **Mondókák, kiolvasók**

Ez a malac  
Nyuszi, nyuszi  
Mese, mese mátká  
Levendula ágastul  
Sétálunk, sétálunk /HÓC 11.o./  
Gyerekek, gyerekek

#### **Versek**

Tarbay E.: Ősz anyó /Tél/  
W.S.: Galagonya /Szgy./  
Tordon Á.: Őszi eső /Tél 58.o./



Máté I.: Ősz /Tél 54.o./  
Dióbél bácsi /Ó.N. J.M. 39.o./  
Balogh E.: Itt van az ősz /Tél 67.o./  
Palotay Gy.: Ősz és a tél /Tél 38.o./  
Kedves Mikulás /Tél 39.o./  
Karácsony /Tél 64.o./  
Donászi M.: Hópihe /Tél 122.o./  
Udvaros I.: Madáretető /Tél 100.o./  
Donászi M.: Hóember /Tél 21.o./  
La Fontaine: Tücsök és a hangya /Szgy./  
A török és a tehének /Szgy./  
W.S.: Kutyatár /Szgy. 39.o./  
Jó a ropogó /Cini 31.o./  
Kiszámoló /Cini 42.o./  
Bohóc /Cini 95.o./  
S.Z.: Hóvirág /Cini 97.o./  
Hónap mondóka /Cini 99.o./  
N.Z.: Első pogácsa /Cini 86.o./  
V.Gy.: Virágzó április /Cini 99.o./  
Húsvéti locsolóvers /Saját gyűjtés/  
Z.Z.: Gólya, gólya /Cini 34.o./  
N.N.Á.: Lila fecske /Cini 104.o./  
Cs.I.: Sün Balázs /Cini 110.o./

### **Mesék:**

Az óriás burgundi répa  
A három kívánság  
A három kismalac  
A kecskegidák és a farkas  
A szomorú királykisasszony  
Találkozás a Mikulással  
A hiú fenyő  
Madarak karácsonya  
Didergő király  
A nyughatatlan méhecske  
Kisgömböc  
A só  
Furulyás Palkó  
Visszajött a répa  
Az aranytarajos kiskakas  
Mese a falánk tyúkocskáról  
A piros gomb  
Velem nem játszik senki

Sündisznócska lovagol  
A kislány és a kiskutya  
A világszép kecskebéka /versek és mesék/  
Gárdonyi Géza: Ugri és Bugri /Peregnek, porolnak 91.o./  
Nagytakarítás a Napnál /Szgy. 108.o./  
A szegény ember és a róka /Icinke-picinke 158.o./  
Nyakigláb, Csupaháj /Versek, mesék 87.o./  
A szívtelen csiga /tarka lepke 46.o./  
A világot járt kiscsacsi /Tarka...79.o./  
Az erdei kunyhó /Itt a nyár 151.o./  
A brémai muzsikások /Szgy. 147.o./  
Petrolay Margit: Jónás /Szgy.391.o./

### **A fejlesztés tartalma nagycsoportban, 6-7 éves gyermekeknél:**

6-8 mondóka

12 mese

4 mesedramatizáció

10-12 vers

### **Mondókák, kiolvasók:**

Ess, eső, ess

Réce, ruca (ÉNO 51.)

Elaszaladt a kemence

Egér, egér

Fáj a kutyámnak (ÉNO 30.)

Ángyom süített (ÉNO 5.)

Azért varrták (ÉNO 6.)

Hej Gyula, Gyula (ÉNO 34.)

Hüvelyk ujjam (ÉNO 37.)

Én kis kertész (Ének a bölcsödében 32.)

### **Versek:**

Balogh Eszter: Itt van az ősz /Peregnek 63.o./

Szabó L.: Szél meg a Nap /Peregnek 34.o./

Osváth E.: Útra kel egy falevél /Peregnek 27.o./

N.N.Á.: Hány ujja van /Peregnek 32.o./

Csoóri Sándor: Leánycsúfoló /Szgy. 314.o./

Rudnyánszky Gyula: Vége van a meleg nyárnak /Peregnek 60.o./

Fésül Éva: A sündisznócska /Peregnek 54.o./

Erseghy E.: Őszi hangulat /Peregnek 28.o./

M.F.: A cinege cipője /Ó.N.J.M. Tél 108.o./

F.L.: Szüreti készülődés /Peregnek 47.o./

B.B. A cinke /Tél csengői 30.o./  
W.S.: Száncsengő /Ó.N.J.M. Tél 28.o./  
Kányádi S.: Ez a tél /Tél csengői 28.o./  
R.A.: Megjött a tél /Tél csengői 20.o./  
Gy.T. Vers a Mikuláshoz /Magyar ü. 239.o./  
B.E.: Karácsony /Tél csengői 64.o./  
Raggamby András: Megjött a tél /Tél csengői 20.o./  
Hárs László: Az egyetlen ajándék /Tél csengői 45.o./  
D.J.: Itt van a szép karácsony /Tél csengői 58.o./  
G.L. Farsang /Tél csengői 126.o./  
Donászy M.: Hóember /Tél csengői 20.o./  
Z.Z. Hóvirág /Ó.N.J.M. Tavasz 13.o./  
Szepes András: A bohóc /Ünnepsoroló/  
W.S.: Pletykázó asszonyok /Szgy. 309.o./  
K.É.: Tavasz köszöntő /Tavasz van 40.o./  
P.S.: Nemzeti dal /részlet/  
Gazdag Erzs: Itt a tavasz  
Fésüs Éva: Békanóta  
Fésüs Éva: Évszakok  
Gazdag E.: Megy a vonat /Szgy.341.o./  
F.A.: Húsvéti vers /Tavasz van 71.o./  
T.E. Nyári nap /Itt a nyár 29.o./  
Donászy M.: Óvodától iskoláig  
Osváth E.: Kismadár búcsúja

### **Mesék:**

Az okos lány /Szgy.124.o./  
Tündérszép Ilona és Árgyélus /Ó.N.J.M. Ősz 129.o./  
Ugri meg Bugri /Ó.N.J.M. Ősz 98.o./  
A zöldszakállú király /Ó.N.J.M. Ősz 67.o./  
Tél apó haragja /Ó.N.J.M. Tél 34.o./  
A rút kiskacsa /Szgy. 162.o./  
A brémai muzsikások /Szgy. 147.o./  
Grimm: Holle anyó /Mesélj nekem 108.o./  
A vándorló róka /Szgy. 134.o./  
A húsvéti tojások /Ó.N.J.M. Tavasz 128.o./  
Lúdas Matyi /Ó.N.J.M. Tavasz 74.o./  
A égis érő paszuly /Ó.N.J.M. Nyár 132.o./  
Jékely Z.: Három törpe az erdőben /Peregnek 82.o./  
Zelk Z.: Négy vándor /Peregnek 90.o./  
Tarbay E.: Lessük meg az őszt! /Peregnek 74.o./  
Tarbay E.: Mikor fagy, mikor olvad /Tél csengői 171.o./  
Tordon Á.: Egyszem cinke erdei élete /Tél csengői 171.o./

Joó K.: Karácsony /Tél csengői 200.o./  
 Tolsztoj: A szemtelen kecske /Tavaszi van 137.o./  
 Tarbay E.: Közeledik a tavasz? /Tavaszi van 148.o./  
 F.É.: A fogfájós nyuszi /Tavaszi van 164.o./  
 Kanizsa J.: A katicabogár álma /Itt a nyár 144.o./  
 La Fontaine: A tücsök és a hangya /Tél csengői 132.o./  
 A csillagszemű juhász /Szgy. 62.o./  
 A varázsigé /Szgy.195.o./  
 Kolontos Palkó /Szgy.382.o./  
 A béka királykisasszony /Szgy. 143.o./  
 Az arancszóló pintyőke /Versek, mesék 23.o./  
 Varga Katalin: Az első feladatok /Peregnek 128.o./  
 Tamási Áron: A hazug sün /Itt a nyár 167.o./  
 Fésüs Éva: A kíváncsi királykisasszony /Peregnek 143.o./  
 Macskacica /Icinke-picinke 119.o./  
 A szállást kérő róka /Icinke-picinke 129.o./  
 A só /Icinke-picinke 183.o./  
 A békakirály /Grimm legszebb 5.o./  
 Az erdei anyóka /Icinke-picinke/  
 Katajev: Hétszínvirág /Szgy. 188.o./  
 Móra Ferenc: A didergő király /Szgy. 276.o./  
 Mese a vízilórol, aki fél az oltástól /Szgy. 205.o./  
 Grimm: Csipkerózsika  
 Zelk Zoltán: Négy vándor  
 A háromágú tölgyfa tündére /Szgy. 49.o./  
 Macskaiskolában  
 A csillagos sün  
 A varázsigé

### **Bibliográfia: Mese-vers**

- Gyermekirodalmi szöveggyűjtemény (Bauer Gabriella)
- Kerekecske dombocská
- Vidám mesék
- 5 részes évszaki sorozat
  - Peregnek, porolnak
  - Tél csengői
  - Tavaszi van
  - Itt a nyár
  - Ünnep készül
- Óvodai nevelési játékokkal, mesével (4 részes)
  - Ősz
  - Tél
  - Tavaszi

Nyár

- Irodalmi szöveggyűjtemény sorozat
  - Itt a tavasz
  - Itt a nyár
  - Itt a tél
  - Itt az ősz
  - Itt a mese I.-II.
  - Itt a színpad
  - Itt a kérdés
- Tarka lepke kis mese
- Mesélj nekem
- Zilahi: Mese-vers az óvodában
- Gyermekirodalmi tallózó
- Nefelejcs
- Icike picike
- Harmadik mesekönyvem
- Kék liliom (Benedek Elek)
- Icinke, picinke és más mesék
- Pamacs sorozat
- Meseözön
- Óvodások könyve
- A világszép kecskebéka
- Andersen legszebb meséi
- Osvát Erzsébet összes verse
- Cini-cini muzsika
- Móra Ferenc meséi
- Kék liliom
- Zsákbamaczka
- Cickom, cickom
- Cinege cipője
- Kisgyermek nagy mesekönyve
- Mondókáskönyv
- Kedvenc meséim
- Dúdoló
- Beszélgetőkönyv
- Tág a világ
- 777 magyar népmese
- Ez a cinke oly picinke
- Süss fel nap
- Grimm mesék
- Klasszikus állattörténetek

### **Mese, vers, irodalom (ünnepek, jeles alkalmak)**

- Anyák napjára
- Mikulás és karácsony
- Magyar ünnepek
- Óvodai ünnepek
- Ünnepek és hétköznapok az óvodában
- Négy évszak
- Ünnepelő
- Ünnepsoroló
- Ünnepeljünk együtt
- Farsangtól-pünkösdig
- Karácsony kopogtat
- Anyák napi köszöntő
- Nyár, nyár napsugár
- Évszaksoroló
- Évszakváltás
- Évnyitótól, évzáróig
- Titkok a gyermekek házában
- Ünnepek, ünnepélyek az óvodában
- Kis Mackó nagy utazása

### **Találós kérdések:**

- Találós kérdések könyve
- Szó, fon, nem takács
- Szokások, hagyományok

### **Mese-vers CD-k**

- Rút kiskacsa
- Kerek kő és más mesék
- Városmese
- Kis malac és farkasok
- A nagy mesemondó 1-2.
- Benedek Elek: A tizenkét varjú!
- Lúdas Matyi
- Téli meseház
- Versek az évszakokról
- Benedek Elek: Vörös Tehén
- Két testvér

Mese morzsák

**Drámapedagógia:**

- Gabnai Katalin: Drámajátékok, bevezetés a drámapedagógiába
- Dobos Edit: Mesék így is, úgy is
- Nánay István: A színpadi rendezésről
- Drámajátékok óvodásoknak (Drámapedagógiai társaság)
- Kifor Lászlóné-Tóth Ágnes: A varázsige
- Drámajátékok paraván nélkül
- Bábos mesekönyv
- A három kecskék
- Pedagógiai bábjáték
- Bábjelenetek könyve
- Nyitva van az aranykapu
- Játék koszorú
- Hapci manó (bábjáték)

## 8. számú melléklet

### Külső világ tevékeny megismerését elősegítő fejlesztési ötletek, javaslatok

#### A.) A külső világ tevékeny megismerése során szereshető matematikai tartalmú tapasztalatok, játékok.

##### Tartalom

1. A külső világ tevékeny megismerése
2. Az értelmi nevelés óvodáskori jellemzői
3. Gondolkodás fejlődése a tevékenységek fonalán
4. A gyermek útja a valóság megismeréséhez: amelyben él, a JÁTÉK
5. Az óvodai tevékenységek matematikája
6. Játékok a külső világ tevékeny megismeréséhez
  - A tevékenységek matematikája
  - Az eszközök matematikája
  - A természet matematikája

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja, a külső világ tevékeny megismerése 3. pontjában az alábbiakat írja.

„A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut a gyermek. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítéloképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség szemlélete”

#### 1. Az értelmi nevelés óvodáskori jellemzői:

A környező világ megismerése, birtokbavétele a gyermekeknél igen korán jelentkező vágy. Építenünk kell természetes kíváncsiságukra, érdeklődésükre.

Az óvodába kerülő gyermek már rendelkezik bizonyos tapasztalatokkal, ezek olyan élmények, amelyek tényeket és viszonyokat tükröznek. / Apa magasabb, mint anya. A testvéremnek kevesebb babája van, mint nekem. Az én hajam hosszabb, mint Katáé.../ Az értelmi fejlődés folyamatában a matematikai nevelésnek – a gondolkodás fejlesztése és a valóság mennyiségi és formai viszonyainak megismerése révén – van nagy szerepe. A gyermek fejlettségéhez mért érdekes feladat, problémahelyzet felkelti az érdeklődését, mozgósítja találokonyosságát. A mozgás, a játékokkal való tevék-vevés kiemelkedő szerepet játszik a matematikai tapasztalatszerzésben. Minél többet lát, él meg a gyermek, annál több lehetősége van a környezeti relációk és hatások reprodukálására. Fontos, hogy a gyermek meg akarja ismerni, a felnőtt meg akarja ismertetni a világot, s a megismerés folyamatában tanuljon élénk értelmi, érzelmi és akarat megnyilvánulásokat.

Nagyon szerencsés lélektani helyzetben van az óvodapedagógus, hiszen a gyermekekével megegyező motivációs bázison nyugszanak késztetések. A gyerek meg akarja ismerni, az óvónő meg akarja ismertetni a világot.

**2. Gondolkodás fejlődése a tevékenységek fonalán:** A gyermeki személyiség kibontakoztatása az óvodai nevelés komplex felfogását figyelembe véve a cselekvés és gondolkodás, – az érzelem és gondolkodás – az ismeretszerzés és gondolkodás összefüggéseinek pontos ismeretét feltételezi az óvodapedagógus részéről.



Az óvodai ismeretszerzés, a gondolkodás fejlesztése csakis az óvodapedagógus – gyermek és a gyermek – gyermek közötti társas kapcsolatok pozitív érzelmi töltésének légkörében valósítható meg. Az érzelemmel telített, játékos, képzeletgazdag gondolkodás fejlődése, olyan matematikai tapasztalatok nyújtásával realizálható, ami az óvodáskorú gyermek sajátos igényeinek, fejlődési ütemének legjobban megfelel. A gondolkodást legfőképp a cselekvés mozgósítja, a cselekvés állandóan hat, reális átmenetet valósít meg a tárgyakkal végzett cselekvések síkjáról, az intellektuális tevékenységek síkjára. A tapasztalat, a tevékenység nyújtotta élmény és a gondolkodás összefüggései világosan láttatják, hogy a gyermekek cselekvés, önálló tevékenység közben tanulnak meg látni, figyelni, feladatokat megoldani, gondolkodni.

**A külső világ tevékeny megismerése**, a természeti, emberi, tárgyi környezetben való eligazodás az ezzel összefüggő tapasztalatszerzésből, ismeretszerzésből áll.

E folyamatba kell beágyazni a gondolkodás fejlesztését, vagyis a gyermekek környezetéből kell kiemelni a tájékozódás, az ismeretszerzés közvetlenül érzékelhető tartalmát. E közvetlenül szerezhető tartalom más ősszel, más télen, tavasszal, és nyáron, tartalmában és változásában egyaránt. Tehát, ahogy a gyermekeknél egyes tárgy emlékképe berögződött, más helyzetben, más változatban is felhasználható ismeretanyaggá válik. Ugyanúgy a külső világ tevékeny megismerése közben a gondolkodás fejlődése azt jelenti, hogy a gyerekek képessé válnak a változásokkal járó érzékleti érzékelhető összefüggések felfogására, és elsajátítják azokat a fogalmakat, amelyekkel az érzékelhető folyamatokat kifejezhetik.

A gondolkodásfejlődés egyik forrása az érzelmi tapasztalás, a másik a mozgásfejlődés. Mindannyian tudjuk, hogy a mozgások eredményeként létrejött észlelés öröme, a mozgás ismétlésére ösztönzi a gyermekeket, míg az ismétlődő érzékelő mozgás elvezet a begyakorolt legcélyszerűbb mozdulathoz, melyeknek nyoma az agyában érzékelési mozgás sémaként rögzülnek, s melyek alapját képezik a tapasztalatok, gondolkodássá fejlődésében. Gyakorlással leegyszerűsödnek a mozgássorok, s ez már tudást jelent a gyermek számára..

### **3. A gyermek útja a valóság megismeréséhez: amelyben él, a játék**

A gyermek ebben az életkorban tanul meg hatékonyan mozogni, észrevenni, kérdezni, gondolkodni, kifejezni magát. Ez a tanulási folyamat szinte teljes egészében a játékban talál közvetítő közegére. A gondolkodás kialakulása és fejlődése a tevékenységek fonalán, azon belül a játék fejlődésének folyamán halad. A játék fontos módszere az óvodáskorú gyermek nevelésének. Ez az időszak kevésbé a tudatos tanulásból áll, sőt többnyire közvetlenül nem látható módon megy végbe. Az óvodában meg kell erősíteni a gyerekek motivációs bázisát, s érzelmeik stabilizációjával kell őket nyitottá tenni a világ iránt. A játékkal teremtjük meg adekválan a gyermek és környezete közti együttműködést, a környezet megismerését, ezáltal szociális és értelmi képességeinek fejlődését.

A széleskörű cselekvésre, manipulációra, játékra orientált óvodai nevelési folyamat vezethet csak a motivált tanuláshoz, a világ iránt érdeklődő és szenvedélyesen megismerni akaró gyermeki beállítódáshoz. Mindez nem jelenti azt, hogy az óvodában ugyanolyan jelentősége van a gyermekek ismereteinek rendezésére, azok bővítésére és e folyamatban a megismerő képességek tervszerű, szándékos fejlesztésére, a gondolkodási műveletek, a gondolkodás tu-

datos fejlesztésére, mint az iskolában. Lényeges, hogy a tanulási folyamat legyen annyira érdekes, mint egy jó játék, a gyermek önkéntelenül csodálkozzék rá a világ dolgaira, jelenségeire és ez által tapadjon meg benne az ismeretanyag.

A gyermek útja tehát a valóság megismeréséhez, amelyben él a játék.

A játék a legfőbb személyiségfejlesztő lehetőség, hisz minden tanulási tartalom megjelenik benne, az ismeret, a jártasság, a készség, melyek eredményeként fejlődnek a képességek és a viselkedés. Vannak olyan játékok, amelyek szinte magukban hordozzák a problémát, és már tárgyi mivoltukban is tájékozódásra, valamely megoldás elgondolására készítetik a gyermeket. A kiscsoportban oly jellemző a játéknak, mint eszköznek kipróbálása során, mibenlétének, mirevalóságának kipróbálása kapcsán nagyrészt próba-szerencse megismeréssel találkozunk, melyet egy fontos, lélektanilag magasabb fokú mentális tevékenységforma követ. A tevékenység fejlesztő hatása abban van, hogy maga csinálhatja, maga próbálhatja ki, saját tapasztalatot szerezhet. Semmi nem olyan fejlesztő hatású, mint a saját tapasztalat, amiben benne foglaltatik a negatív tapasztalatok személyiségépítő hatása is.

A gyermek a környezeti valóságról szerzett elsődleges információit is játékosan, a szimbolikus és szerepjátékaiban dolgozza fel. A játékba integrált tevékenységek során a verbális, motoros, szociális tanulás biztosítottá válik. A matematikai játékok tevékenységbe ágyazódása nemcsak az érdeklődést, a figyelem szintjét emeli, hanem az intellektuális teljesítményt is. Ezért is fontos, hogy a gyermek a megismerő folyamatok közben önkéntelenül rácsodálkozzék a világ újabb és újabb dolgaira, jelenségeire, s az érdeklődés váltsa ki belőle a szándékos megismerést. A megismerési folyamat egyes fázisai, az érzékeléstől a gondolkodásig hosszas átalakuláson mennek végbe. A mozgásba, cselekvésbe ágyazott érzékelés, észlelés, képzelet, emlékezet alakulásán keresztül jut el a gyermek a gondolkodásig. Természetesen a gondolkodás is különböző fázisokon keresztül fejlődik.

#### **4. Az óvodai tevékenységek matematikája**

A tevékenységek matematikájánál alapvetések:

- egyszerű feladatok megoldására alkalmas tevékenységek / pl. szalvétahajtogatás/
- játékos problémászerű feladat /rendrakás a babakonyhában/
- versenyfeladat – versenybe ágyazott problémászerű feladat – /keressétek meg.../
- gyakorlati célú feladat – gyakorlati célú problémászerű feladat – /ősz levelesőprés, belefér-e ez a kupac levél a talicskába/

A tevékenységek matematikájának példái az énekes játékok témakörében. A dalos játékok, egyszerű népi játékok, kiszámolók, mondókák között érdemes körülnézni. Nagyon sok matematikai viszonyt találunk, ami felhasználható közvetett módon. Ebben a tevékenységben azt keressük meg, hogy mit tudunk beépíteni egy-egy dalos játékból a matematikai tartalmak közé.

Tulajdonképpen az összes óvodai tevékenységforma gazdagon hordozza magában a matematikai tapasztalatszerzés formáit. A spontán tapasztalatszerzésen túl a játék mérhetetlenül nagy eszköztárat kínál a matematikai tapasztalatok megszerzésére. Nincs is mindig szükség mesterseges eszközökre. A gömbölyű, szögletes, egyenes formák kiválogatása, illetve magának e

tulajdonságnak észrevetetése könnyű feladat a meglévő játékeszközök tudatos felhasználásával. A babakonyha kistányér készletei adják, pl. a párosítás lehetőségét, a több – kevesebb – ugyanannyi fogalmának megértését. Az építőkockák eleve adják a téri viszonyok, magas - alacsony, ugyanolyan magas relációjának kigyakorlását.

## 5. Játékok a külső világ tevékeny megismeréséhez

1. A tevékenységek matematikája
2. Az eszközök matematikája
3. A természet matematikája

### Játékok

#### 1. A tevékenységek matematikája: KERESS ÉS TALÁLJ MEG! /énekes körjáték/

##### Matematikai tartalom, képességfejlesztés:

- formai tulajdonságok felismerése
- azonosságok, különbözőségek felismerése
- összehasonlítás /eredményeként megvalósulhat a tárgyak, személyek...osztályozása, rendezése
- forma és nagyság, forma és szín egyidejű észlelése
- figyelemmegosztás, emlékezet fejlesztése
- szimmetria érzékeltetése, felfedeztetése

##### A játékhoz szükséges eszközök:

csuklódísz, nyaklánc, fejdísz – készítünk különböző kártyákat attól függően, hogy milyen témában szeretnénk ismereteket nyújtani a gyermekeknek – pl. szerepelhetnek a kártyákon gyümölcsök, zöldségek, síkmértani formák, színek szimmetrikus alakzatok... Ezután a kártyákból elkészítjük a csuklódíszst stb.

##### A játék menete

Először a csuklódíszszel indítjuk a játékot, hogy a gyermekek szinte állandóan figyelemmel tudják kísérni a kártyájukon lévő képet.

Az eszközök kiosztása után eljátsszuk az Ennek a kislánynak nem jutott párja... kezdetű dalt. A körjáték végén a gyermekeken lévő forma dönti el, hogy ki kinek a párja. A következő játék előtt elég csak megfordítani a csuklódíszst, melynek a másik felén is van valamilyen kép. Ezután viszont már cserélni kell a díszeket. A csukló után a nyaklánc következzen, amely már kicsit nehezebb, hisz csak a körjáték előtt, és a párválasztás előtt nézheti meg a kártyáját. Nehezebb ennél is, amikor fejdísz a kártya, hisz a körjáték elején kell megfigyelnie a formáját, s a dal végén ez alapján keresi meg a párját.

##### Variációs lehetőségek:

- színt és formát is kell figyelni /piros alma a piroshoz, pöttyös esernyő a pöttyöshöz stb.
- kicsit a naggyal párosítani

- eszköz nélkül választanak egymásnak párt, s elmondják miben azonosak /pl. lányok, barna a hajuk, ugyanaz a kedvenc játékuk, színük...../
- dal nélkül kártyaként használjuk a képeket. Készítünk egy olyan lapot, amin pl. kukacos alma van. Osztanak a gyerekek egymásnak 5-5 kártyát, a többiből húznak. Ha párosat találnak, leteszik. Akinél a kukacos alma marad, mondjuk, fel kell sorolnia 5 zöldségféléket, vagy kétlábú állatot... Ez a fajta játék különösen akkor érdekes, ha szimmetrikus alakzatokat rajzolunk kis eltéréssel

## **2. EZ ÉN VAGYOK! /kapcsolható a környezethez/**

### **Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- memória
- figyelem, önfegyelem
- azonosítás, hozzárendelés
- azonosságok, különbözőségek felismerése
- kreativitás, verbális fejlesztés

### **A játékhoz szükséges eszközök:**

mesepárnák, vagy székek, vagy a szőnyeg, különböző témájú képek /pl. évszakok, állatok../

### **A játék menete**

A gyerekek elhelyezkednek tetszés szerinti alakzatban, de úgy, hogy a megfigyelő jól láthasson mindenkit. A játszó gyerekek közül mondókával kiválasztunk valakit, aki a játékot kezdi, illetve aki az első megfigyelő lesz.

Ezután a megfigyelő választ ki magának valakit, úgy, hogy ez ne tűnjön fel senkinek sem, majd szép lassan elkezd sorolni a kiválasztott külső ismertető jegyeit. Amikor a kiválasztott magára ismer, feláll, s ha jól döntött helyet cserél a megfigyelővel, s most ő lesz a kiválasztó. Aki nagyon figyel, az hamar magára ismer. A megfigyelőnek pedig arra kell ügyelnie, hogy játék közben ne nézzen feltűnően a kiválasztott gyerekre.

### **Variációs lehetőségek:**

- aki felismerte magát, mielőtt játékvezető lesz, fel kell sorolnia a családja tagjait, vagy apa, anya foglalkozását...
- belső tulajdonságokat kell felsorolni
- a tulajdonságok felsorolása közben bárki kitalálhatja a kiválasztott gyereket
- személyek helyett tárgyakat, állatokat, virágokat... lehet kitalálni
- képeket nézegetnek, s azt kell kitalálni melyikre gondolt a játékírányító. Lehet versenyszerűen is játszani, ki gyűjti össze a legtöbb képet.

## **3. A CSIGA ÉS A KÍGYÓ /vizuális neveléshez/**

### **Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- az egész és rész viszonyának felismerése
- formaészlelés, téri látás

- problémamegoldó gondolkodás
- megfigyelőképesség
- kombinációs készség
- kreativitás

#### **A játékhoz szükséges eszközök:**

Két nagyméretű lapra rajzolunk csigát, illetve kígyót. Az egyiket mindegyikből feldaraboljuk kártya méretűre, a másik egy darabig alaplapként funkcionál.

#### **A játék menete**

Egyik asztalnál a feldarabolt kígyót, a másikonál a feldarabolt csigát rakják ki a gyerekek az alaplap felhasználásával. Utána cserélnek. Kis gyakorlás után egy asztalnál az összekevert állatokat rakják ki szintén közösen.

Amikor már többször kirakták a csigát is, meg a kígyót is, akkor a szintén összekevert kártyákat úgy kell kirakni, hogy a játékosok sorban haladnak, mindenki csak egy darabot vesz el a pakliból, s azt próbálja helyeztetni. Ha nem találja meg a helyét, vissza kell tennie a pakliba.

#### **Variációs lehetőségek:**

- az alaplapot nem használják a gyerekek
- két csapat játszik két asztalnál, mindegyik azonos csigát kezd el kirakni jelre. Egy csapat három-négy gyerekből álljon.
- egy vonalból készült, felvágott kígyót, illetve csigát raknak ki alaplap nélkül
- előzőleg nem látott képet kell kirakniuk
- saját készítésű rajzukat vágják szét, cserélnek egymással, s ezután rakják össze

### **4. MEMÓRIAJÁTÉKOK /kapcsolható megfelelő kártyákkal az irodalomhoz is/**

#### **Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- kombinációs készség, figyelem
- számképek, számlálás, azonosítás
- összehasonlítás, azonosítás
- memória
- logikus gondolkodás
- relációk

#### **A játékhoz szükséges eszközök:**

Különböző síkmértani formákra rajzolt képek

#### **A játék menete**

A kártyákat lefordítva, megkeverve az asztalra tesszük. A lefordított kártyák párját kell megkeresni az alábbiak szerint. Az első játékos megfordít mondjuk egy háromszög alakú kártyát, amin egy hóember van.

Ezután megfordít még egy háromszög alakú kártyát abban a reményben, hogy azon is hóember van. Ha igen, maga elé teszi mindkét kártyát, ha nem, mindkettőt visszafordítva az asztalon hagyja. Ezután sorban próbálkoznak a játékosok. Ha sikerült megtalálni mindegyik kártyának a párját, akkor meg lehet számolni, ki gyűjtötte a legtöbb kártyát.

### **Variációs lehetőség:**

- alapszint adunk a képeknek, így nem elég az, hogy a síkmértani forma és a kép is egyezik, az alapszínnek is egyeznie kell
- a forma, alak szín mellé a nagyságot is variáljuk, pl. a kis hóemberhez a kis hóember, a nagy hóemberhez a nagy hóember tartozik
- nehezíthetjük a játékot még azzal, hogy a kép párja nem az azonos formán van, tehát pl. az egyik piros alma a háromszögben van, a másik piros alma a körlapon
- kapcsolhatjuk az irodalom-foglalkozáshoz úgy, hogy a kártyákra mesefigurákat, vagy mesejeleneteket rajzolunk, s a két kártyát akkor tehetik maguk elé, ha felismerik a mesét, verset

## **5. DOBJ, ÉPÍTS /vizuális nev. szocializáció/**

### **Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- vizuális helyzet felismerése
- térbeli viszonyok
- osztályozás, megfigyelő-képesség
- térbeli irányok, viszonyok felismerése, alkalmazása
- reláció, kisebb, nagyobb
- összehasonlító képesség fejlesztése
- kreativitás, tervezés

### **A játékhoz szükséges eszközök:**

- színes fa, vagy műanyag pálcikák
- kétféle dobókocka

/variációs lehetőségekhez fakockák, rajzolt építmények különböző méretű dobozok/

### **A játék menete**

Tálcára kirakunk nagyobb mennyiségű pálcikát, majd a gyerekek az asztal köré ülnek. Amennyiben parkettán fogják játszani, többen is részt vehetnek benne. Az egyik dobókockán színek, a másikon a hagyományos pontok vannak. Az első játékos először a színt jelölő dobókockával dob, mely meghatározza, hogy milyen színű pálcikákat vehet majd el a tálcáról. Ezután dobhat a hagyományos, számokat jelölő kockával, s vehet annyi pálcikát, amennyit dobott. Ezután kezdődik az építkezés, miközben a többiek is dobnak sorrendben. A játék először csak 5-6 dobásig tart, majd következhet annak eldöntése, hogy ki építette a legötletesebb formát. Ezt mindig közösen teszik, s a következő fordulóban az dobhat először, akinek a legérdekesebb az építménye, azaz aki a legtöbb szavazatot kapta.

### **Variációs lehetőségek:**

- előre lerajzolt építményt kell lemásolniuk, de ebben az esetben csak a hagyományos, számosságot meghatározó dobókockát használják. Kié készül el legelőbb, és hibátlanul.

- egy nagy várat építenek közösen kisebb-nagyobb dobozokból úgy, hogy mindenki annyi kockát építhet be a várba, ahányat dobott. Meghatározhatják a játék kezdete előtt, hogy ötletekkel segíthetik-e egymást a játékosok.

## 6. SEGÍTSÜNK HAMUPIPŐKÉNEK

### Matematikai tartalom, képességfejlesztés:

- több, kevesebb, ugyanannyi fogalmának megértetése
- becslés (szemmel)
- válogatás, azonosítás, összemérés
- kisebb, nagyobb, ugyanakkora
- koordinációs készség (munkavégzés megtervezése)

### A játékhoz szükséges eszközök:

bab, borsó, lencse, tálkák, csipesz

### A játék menete

Az asztal közepére helyezett közepes méretű tálból, melyben a bab, borsó és lencse össze van keverve, csipesz segítségével, megadott időre válogassák ki az egyik összetevőt. Ez az idő lehet, amíg lassan elmondjuk, pl. Madarak voltunk... kezdetű mondókát. /csak annyi gyerek válogasson, ahány egymás zavarása nélkül tud a csipesszel a tálhoz férni/

### Variációs lehetőség:

- versenyjáték, három gyerek közül megadott idő alatt ki tud több lencsét kiválogatni /becslés, majd számosság megállapítása/
- két asztalnál két csapat játszik, de mind a három féle magot külön kell válogatni /ha egy csapatban három gyerek játszik, akkor célszerű eldönteniük hogyan válogatnak. Erre adjon időt az óvónő. Lehetőségek: kijelölik melyik tálba melyik magot teszik, s eldönthetik azt is ki melyik magot válogatja/

## 7. FÉNYŰZÉS

### Matematikai tartalom, képességfejlesztés:

- hosszú-rövid, közel - távol
- kicsi - nagy
- síkmértani formák létrehozása
- reagálóképesség
- irányok gyakorlása

### A játékhoz szükséges eszközök:

- elemlámpák
- a csoportszoba berendezései, játékaik

### A játék menete

Az óvónő a terem falán mozgatja az elemlámpa fényét szép lassan, s a gyerek, gyerekek a saját lámpájukkal próbálják minél pontosabban követni azt.

### **Variációs lehetőség:**

- A mozgást és követést lehet gyorsítani, az útvonalat pedig bonyolítani.
- Gyerek irányít gyereket.
- Az óvónő formát rajzol és követés közben ki kell találni mit rajzoltak. /váza, hal, sík-mértani formák./
- A szekrény ajtaját rajzold körbe a lámpád fényével, vagy a falon lévő képkeretet, hulahopp karikát./
- Fogócskázhat két lámpafény: egyik a kergető, másik a fogó, s ha kicsit is fedi egymást a két fény, meg van akit kergettek.

## **8. AUTÓVERSENY**

### **Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- gyorsan-lassan, gyorsabb-lassúbb
- közel, távol
- görbe, egyenes
- tő és sorszámnevek gyakorlása
- összpontosítás

### **A játékhoz szükséges eszközök:**

két, három kisebb méretű autó /matchbox/, nagyobb körméretű spulni, 4-5 m hosszú közép-vastag cérna, vagy zsinór

### **A játék menete**

Két, vagy három autóra elől a kerekeinél kössük fel a cérnát/zsinórt, a végét pedig rögzítsük a spulnihoz. Tegyük az autókat a rajtvonalra, a spulnit pedig a versenyző gyerekek kezébe. Jelre a gyerekek próbálják feltekerni a cérnát/zsinórt, ezzel közelebb hozva magukhoz a kisautót. Aki a leggyorsabb, az győz, ahhoz ér leggyorsabban, és legelőbb az autó.

### **Variációs lehetőség:**

- Nehezíthetjük a versenyt azzal, hogy mindig kisebb átmérőjű spulnit, és vékonyabb cérnát használunk.
- Egy csapat maga is eldöntheti, hogy melyik méretű eszközökkel versenyeznek.

## **9. ÉN VAGYOK A SZEMEM, TE LESZEL A KEZEM**

### **Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- téri tájékozódás, irányok
- megfigyelőképesség
- kommunikációs készség
- színérzékelés fejlesztése
- azonosítás, válogatás
- szimmetrikus alakzatok létrehozása, felismerése,
- szabálytudat, türelem fejlesztése



**A játékhoz szükséges eszközök:**

logikai készlet, asztali paraván

**A játék menete**

Három gyerek játszhatja egyszerre. Egyik gyerek a szem, a másik a kéz, a harmadik a kirakó játékos. A kirakó elkezd valamilyen formát kirakni a készletből. A látó lépésről, lépésre kommentálja, amit lát, a kéznek, pl. tedd ki a piros nagy háromszöget, fölé a kis sárga körlapot, a piros nagy háromszög mellé balra /ablak felé/ a kis kék négyzetlapot. Természetesen a kéz elől a kirakót el kell takarni, csak hallás útján építkeznek. A végén megnézzük azonosra sikerült-e az építmény.

**Variációs lehetőség:**

- A kirakó is egy előre megrajzolt formát másol le, ez a játék bevezetésekor legyen minél egyszerűbb, majd egyre bonyolultabb.
- Csak két gyerek játszik, ilyenkor a kirakó maga mondja a kéznek, hogy ő mit is csinál. A játék végén mindig ellenőrizzék közösen, hogy pontos-e az építkezés.
- Térben is kipróbálhatják ezt a játékot színes fakockákból.

**10. PAPUCSOS****Matematikai tartalom, képességfejlesztés:**

- megfigyelőképesség fejlesztése
- metakommunikáció
- azonosságok és különbségek felismerése
- párosítás, összehasonlítás,
- vizuális emlékezet fejlesztése
- percepció-fejlesztés

**A játékhoz szükséges eszközök:**

papírból készült, különféle formákkal díszített papucsok a papucsok díszítésének megfelelően készített dobókocka kártyák különféle képekkel /gyümölcsök, állatok.../

**A játék menete**

A gyerekek az asztalhoz ülnek, melynek közepére tesszük az összekevert papucsokat. Rendrakás lesz a játékban résztvevő gyerekek feladata. Először minden játékos két dobókockával dob egyet-egyet. Ha sikerült párt dobnia, akkor megtarthatja mind a két papucsot, ha nem, akkor tetszés szerint a kettőből az egyiket. Amikor mindenki dobott a két kockával, már csak egy kockával folytatódik a játék. Mindenki keresi a papucs páriját. Ha megtalálta maga elé teszi, és újból két dobással kezdhet.

**Variációs lehetőségek:**

- játszhatják dobókocka nélkül, így a párosítást gyakorolhatják játékosan
- párosíthat két csapat versenyszerűen, vagy melyik csapat lesz az első, vagy meghatározott idő alatt melyik csapat párosítja a legtöbb papucsot

- a dobókockás változatnál csak akkor teheti maga elé a papucsot, ha a nála lévő párját dobta, a dobókockával.
- papucs helyett gyümölcsöket, zöldségeket, állatokat, tárgyakat párosítunk

## II. Eszközök matematikája /ötletek, mit, mire használhatunk/

### Gyufásdoboz

Barkácsolás:

- házak, közlekedési eszközök, bababútorok, kincsesládák stb. tervezése, elkészítése.

Építések szabadon:

- magas-alacsony, keskeny-széles házak
- hosszú és rövid vonat
- keskeny út, széles út... stb.

Építések másolással:

- térben megépített alakzatról
- síkban ábrázolt alakzatról

Mérések:

- kavicsokat, terményeket /rizs, bab.../ teszünk bele, s megnézzük melyik a könnyebb, nehezebb, vagy ugyanolyan súlyú.
- melyikben lehet több kavics, vagy melyik tálcán van több, kevesebb, ugyanannyi gyufásdoboz
- tömegmérés, sok, de könnyű, pl. egyik dobozban mák van, a másikban sárgaborsó

Összehasonlítások:

- becsléssel /melyik zacskóban van több doboz/
- párosítás, számlálás, kis szám megnevezése
- lefedések: könyvek, szék ülőkéje-területmérés
- hosszúságméréshez mércének: melyik sál a hosszabb, amelyik mellé egy vonalba több gyufásdobozt tudunk kirakni stb.

Versenyjátékok:

- dobozpöckölő
- fújó
- várépítő
- toronyépítő

Sorszámnevek gyakorlásához:

- vedd fel a sorban a második, negyedik... dobozt, s nézd is meg mi van benne. Ez vajon kisebb a doboznál, vagy nagyobb /gomb, papír zsebkendő, szalvéta, gyöngy.../

Névutók gyakorlásához:

- hol a doboz... tedd a dobozt...

- halmazképzés, bontás
- labirintusok építése

## Sál

- mérések: hosszúság, szélesség
- mérésekhez mérőeszközként: bőség, magasság, mélység, szélesség, hosszúság
- összehasonlítások
- geometriai tapasztalatszerzés: síkbeli alakzatok létrehozása
- összemérések, pl. földre dobok egyenként két-három sálat, vajon melyik a leghosszabb, legrövidebb. Távolra a sáltól lefektetünk egy gyereket a szőnyegre, vajon a sál, vagy a gyerek a hosszabb.
- távolságmérés: milyen távolságra van a szőnyeg a szekrénytől, 2 sálnyi egységre
- egyenes és görbe vonalak létrehozása
- nyitott és zárt vonalak
- sorba rendezés
- tapasztalatszerzés a darabszámok változásairól, hozzátevés, elvevés, ugyanannyivá tétel
- több, kevesebb, ugyanannyi, kis számok megnevezése
- tő és sorszámnevek
- válogatások, elrontott válogatás javítása
- hasonlóság, különbözőség, azonosság
- párosítás
- szimmetria
- egyszerű labirintusok készítése
- rendezés
- színválogatás
- területmérés, lefedések
- mi változott meg játék
- logikai műveletek gyakorlása: állítások, tagadások
- térbeli viszonyok gyakorlása
- színválogatás, csoportosítás
- irányok: milyen színű sál van a leghosszabb piros sál mellett jobbra, tedd a nyakadra azt a sálat, amelyik a zöldtől jobbra található

## III. A TERMÉSZET MATEMATIKÁJA

A HÓ: megfigyeljük, mekkora pelyhekben esik kis, nagy, egész kicsi, azaz hódara

- egyenesen hullik lefelé, vagy a szél több irányba is fújja, esetleg kavarja, vagy hordja a havat. A szavak jelentéséről is beszélgetünk.
- hógolyó készítése, gurítással nagyobbítása, – hozzátapad a hó, ahol gurítjuk –
- a kisebb, nagyobb golyókból hóembert építhetünk, előtte ki kell válogatni nagyság szerint, alulra kerül a legnagyobb... és így tovább

- a megmaradt golyókból vagy több hóembert készítünk, melyeket a végén összehasonlítunk, nagyság, kövérség szerint, valamint melyik áll egyenesen, ferdén, a ferde merredől.
- gyakorolhatjuk a névutókat a hóemberhez viszonyítva, ki hol áll...
- mekkorák vagyunk: a hóembernél ki alacsonyabb, ki magasabb, ugyanolyan magas
- készíthetünk várat szintén nagyra gurított hógolyóból
- guríthatunk úgy is golyókat, hogy meghatározzuk, milyen nyomot hagyjon – kör, háromszög, téglalap, virág,
- lehet játszani a frissen esett hóban „találj meg” játékot. Két gyerek elindul a hóban, s egy idő után a többiek a nyomokat követve megkeresik őket.
- a hányan mentek az úton: lábnyomok szétválogatása, összehasonlítása, számlálása
- egy jó nagy vödör havat beviszünk a csoportszobába, időnként megnézzük, mi történik vele, a teljes olvadás után rácsodálkozhatunk, milyen kevés víz lett belőle, beszélhetünk a víz tisztaságáról, szennyezettségéről
- megfigyeljük a jégcsapokat, különösen akkor rejt sok matematikai tartalmat, ha egymás mellett sok jégcsap van. Ha ilyet látunk, tanítsuk meg a gyerekeket rácsodálkozni.
- utána beszélgethetünk a hosszáról, ki találja meg a leghosszabb, legrövidebb, legszebb jégcsapot. Helymeghatározás, tő és sorszámnevek gyakorlása, térirányok
- olvadáskor folyamatosan figyelhetjük rövidülésüket, s azt, hogy vajon melyik olvad el először
- geometriai formákat hozhatunk létre víz segítségével, attól függően milyen formába öntjük és fagyasztjuk meg a vizet

A FÁK: nem csak gyönyörködtetnek, hanem rengeteg matematikai tapasztalattal láthatják el a gyerekeket, csak ki kell használnunk a lehetőségeket.

Séta alkalmával, akár erdőbe, akár fás környezetbe, akár egy olyan utcába, ahol van pár fa, mit is tehetünk.

- fa alá állva felnézünk és megfigyeljük az ágakat, vannak vékonyak, vastagok, s meg is saccoljuk, melyikből lehet több. Ez különösen abban az időszakban látható jól, amikor még nincs a fákon levél. Az ágakat azután egymáshoz is hasonlítottathatjuk, sőt egy másik fáéhoz is.
- fák hasonlítása nagyság szerint, ágak sokasága szerint
- melyiken van több levél, nagyobb levél, zöldebb-sárgább levél
- melyik terebélyesebb, azaz melyiknek van nagyobb koronája /amelyik alá több gyerek fér/
- kerek, vagy hosszúkás a koronája
- törzse vastag, keskeny, át tudja-e egy gyerek fogni, ha nem hányan? Lemérhetjük spárgával is a törzset, s úgy pontosan eldönthető a törzsvastagság. Vajon miért vastagabb a törzse két azonos fajtájú fa közül az egyiknek? /a fa korát jelzi/
- Melyik kertben, vagy az utca melyik felén van több, nagyobb fiatalabb, öregebb ke-reklombú... fa?
- a levél formája, /egy nagyobb levél van a száron, vagy több kisebb levél, pl. akác
- kiválaszthatunk az óvodához közel egy fát, amelyet kinevezünk a csoport fájának, s azt folyamatosan egész évben figyeljük.

- megismerjük a nevét, s tényeket állapítunk meg róla, nagyság, forma, koronája, törzsvastagság...
- célszerű ősszel kezdeni, s a leveleket nézni, ahogy színesednek, s hullanak. Először a fán vannak, később egy kevés a földön is, majd egyre több a földön, aztán a fán kevesebb, végül mind lehullik a fáról. Közben ne felejtsük el felhívni a figyelmet a fa szépségére, hasznos voltára, óvására. A saját fánk alatt még az irodalom, az ének kezdeményezés is varázslatosabb. A csoportszobában pedig lerajzolhatjuk, megfesthetjük □
- télen az ágait figyelhetjük, s azt, hogy pihen-e rajta madár, esetleg tehetünk rá madár-etetőt, s ez újabb lehetőség a megfigyelésre.
- tavasszal a rügyezést, a fa éledését figyelhetjük, s azt hogyan nőnek a levelek, sötéteedik a színük, s lesz belőlük lombkorona. A szél hogyan fúj, merre mozgatja a leveleket, ahhoz viszonyítva, ahol állunk.

## AZ ÓVODA UTCÁJA

- miből van több:
  - házból, vagy fából
  - magas, vagy alacsony házból, fából
  - családi, vagy emeletes házból
- két ház összehasonlítása bárhol:
  - melyik magasabb alacsonyabb
  - több-kevesebb ablak, kisebb vagy nagyobb ablak
- keress ugyanolyan magas házat, ez tőle jobbra, vagy balra van,
- kémények száma, összehasonlítása
- melyik házba férne több ember, te melyikben lagnál szívesebben, miért
- az óvodánk, vagy a kiválasztott ház a magasabb, nagyobb, s melyikben tartózkodnak többen,
- kerítések hossza, magassága, oszlopaik formája...
- kertek virágai, több-kevesebb-ugyanannyi, hosszabb-rövidebb-ugyanolyan hosszú a szára, melyik színből van több, ez megszámlálható-e.

## Matematika

### A komplex foglalkozások rendszere:

#### A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások

A gyermek már óvodába kerülés előtt felfigyel a dolgok mennyiségi és minőségi összetevőire. Érdeklődéssel fordul a matematikai információk felé. Az óvodai nevelés építhet ezekre a korai tapasztalatokra, még akkor is, ha azok pontossága csak a gyermek számára fontos, érzelmileg hangsúlyos helyzetekben megbízható. Az óvodáskort jellemző gondolkodási sajátosságokkal a matematikai nevelés folyamán is számolni kell. Fontosnak tartjuk, hogy a kisgyermekkorban a család által nyújtott matematikai ösztönzéseket időben kövesse a tudatosabb óvodai nevelés, a gyermek egyenletes fejlődését biztosító módszerekkel.

Feladatunknak tekintjük a matematikai kíváncsiság és érdeklődés kibontakoztatásának segítését, a matematikai beállítódás, szemlélet megalapozását.

Az iskola-előkészítés szakaszában az iskolai alkalmassághoz szükséges tapasztalatok megszerztetését, részképességek, gondolkodási műveletek szokások elsajátítását.

Eligazodást a gyakorlati életben a tevékeny élet megkedveltetését.

A tevékenységek végzése, a folyamatos cselekedtetés rengeteg olyan szituációt hoz felszínre, ahol természetes környezetben folyhat matematikai tapasztalatok szerzése. A komplex foglalkozások alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük. Bármilyen gyakori is a játékban és egyéb tevékenységben szerzett, belső érdeklődésből fakadó tanulás, a gyermek negyedik életéve után egyre gyakrabban igényli és képes is kisebb- nagyobb csoportban az óvodapedagógus által irányított formában a mélyebb és sokoldalúbb összegüggések feltárására. Tevékenység közben a megismerő képességek (érzékelés, észlelés, megfigyelés, emlékezés, tapasztalás, megértés, problémalátás, problémamegoldás) fejlesztése szinte észrevétlenül megvalósítható. Játék és szabadidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére akkor, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére és kihasználására.

#### **Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés során:**

- Az óvodapedagógus feladata olyan eszközök, és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermekek érdeklődését, és természetes élethelyzetben teszi lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- A komplex matematikai foglalkozásoknak vagy kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyermek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire. A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten igyekszünk megvalósítani.

#### **Iránytű a matematikai nevelés éves tervezéséhez 4-5 évesek csoportja**

- Tárgyak, személyek, dolgok tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Összehasonlítás, analízis műveletek gyakorlása.
- Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása tulajdonság szerint. Azonosságok, különbözőségek felismerése.
- Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint. Halmazképzések, fogalomalkotások. Összehasonlítás, analízis, szintézis, általánosítás műveletek alkalmazása.
- Szétválogatás (osztályozás) meghatározott tulajdonság szerint. Halmazképzés, részhalmaz képzés. – Összehasonlítás, absztrahálás, konkretizálás műveletek.
- Tárgyak sorba rendezése megnevezett mennyiségi tulajdonság szerint: kisebb, nagyobb elv érvényesítésével.
- Tárgyak sorba rendezése megfigyelt elvszerűség, saját (szubjektív) elgondolás szerint. Megkezdett sorok folytatás.
- Irányított összehasonlítások. – Összehasonlítás, absztrahálás műveletek, formaészlelés, tapintásérzékelés, hallásérzékelés.

- Egyszerű megállapítások megfogalmazása. Megállapítások igazságának eldöntése. Változások felismerése, megmutatása, megnevezése. – Összehasonlítás, absztrahálás, ítéletalkotás.
- Ismertkedés az összemérés eszközével, módjával. Összehasonlítás, becslések, összemérések, ítéletalkotások. Melléknévfokokozatok helyes használata: magasabb, alacsonyabb, könnyebb, nehezebb.
- Mennyiségek összemérése: Hosszúságok sorba rendezése nagyságuk szerint. Egyenlőtlenségek egyenlővé tétele. – Összehasonlítás absztrahálás, melléknévfokokozatok használata, a tárgyak hosszúságának függetlenítése más tulajdonságtól.
- Halmazok összemérése, becslések, párosítások: több - kevesebb, ugyanannyi. – Különböző nagyságú, darabszámú, elhelyezésű elemek összehasonlítása, becslése, a becslés igazságának eldöntése párosítással.
- Ugyanannyi előállítás mozdulattal, hanggal, bármivel, megszámlálás nélkül. Feladat, hogy függetlenedjen a darabszám minden más tárgyi tulajdonságtól.
- Kis számok összkép alapján megszámlálás nélkül. Szintézis művelete, formaazonosság, mennyiségészlelés, megfigyelés fejlesztése.
- Megszámlálás, leszámlálás 6-10-es számkörben. Számok gyakorlása számlálással.
- Hosszúság mérése kirakott egységekkel. A mérés módszerének megismerése (hézagmentesség). Különböző mértékegységekkel az igazság megváltoztatása.
- Magasságmérés kirakott egységekkel. Nagyságrelációk kifejezése melléknév fokozataival. Különböző mértékegységekkel az igazság megváltoztatása.
- Halmazalkotások, bontások, számlálás. Több, kevesebb, ugyanannyi – megállapítások. A különböző darabszámú bontott alakok egységltatása, mennyiségállandóság.
- Több, kevesebb, ugyanannyi, számlálás, kiegészítés. Mennyiségazonosságok létrehozása állandó számlálással.
- Építések szabad alkotások építőelemekből, pálcákból, síklapokból. – Összehasonlítás, térészlelés.
- Formaazonosságok felismerése, párosítások. Síklapok megnevezése forma és negatívja párosítással. Összehasonlítások, alak – háttér formaészlelés, megfigyelés, emlékezet fejlesztése.
- Papírnyírás szabadon: síkformák keletkeztetése. Síkbeli alkotások fantázia szerint különböző mozaiklapokból. Egyenes vonalak egymáshoz illesztése. – Összehasonlítás, analízis, összegüggések felfogása: rész-egész viszony.
- Építőelemek, építmények, rendezett sorok összehasonlítása, szétválogtás, különböző geometriai tulajdonságok szerint. Megnevezések: kisebb, nagyobb, szögletes, nem szögletes, egyenes, görbe, lyukas, nem lyukas.
- Építések szabadon egy feltétel megtartásával: ugyanolyan, ugyanúgy álljon, ugyanannyiból épüljön.
- Tárgyak válogatása: egyenes, görbe, ez is, az is – tulajdonságok felismerése alapján. Építések szabadon.
- Játék a tükör előtt. Elfordulások – változások. Különböző mozgások, hajlások, ugrás a tükör előtt. Közeledések, távolodások.

- Tájékozódás térben, síkban. Nyitott, zárt vonalak között eligazodások. Névutók gyakorlása: mozgások utasítás megértésével.
- Puzzle – kirakások. Illesztés, forgatás a kép befedése érdekében, saját készítésű puzzle játékkal.



## 5-6-7 évesek csoportja

- Tárgyak, személyek, dolgok tulajdonságainak felismerése, megnevezése. Összehasonlítás, analízis műveletek, megfigyelés, érzékelés, észlelés.
- Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása tulajdonságaik alapján. Azonosságok, különbségek, analízis, absztrahálás műveletek alkalmazása.
- Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint: halmazképzések, fogalomalkotások. Összehasonlítás, analízis, szintézis, általánosítás műveletek gyakorlása, szókincsbővítés. Ugyanolyan, ugyanaz, mindegyikre igaz.
- Szétválogatások (osztályozások) meghatározott tulajdonság szerint: halmazképzés, részhalmaz képzés. – Összehasonlítás, absztrahálás, konkretizálás műveletek alkalmazása.
- Tárgyak, személyek, halmazok sorba rendezése megnevezett mennyiségi tulajdonság szerint: magasságreációk. Összehasonlítás, absztrahálás, melléknév fokozataival helyes kifejezések.
- Dolgok rendezése meghatározott tulajdonság szerint. Összehasonlítás, analízis, szintézis, absztrahálás műveletek. Megfigyelés, emlékezet fejlesztése.
- Irányított összehasonlítások: játék a legekkel. – Összehasonlítás, formaészlelések, absztrahálás.
- Szavakban történő összehasonlítások, ítéletalkotások: az összefüggés fennáll-e adott tárgyak, személyek, halmazok között vagy nem.
- Mennyiségek összemérése, becslések, ítéletalkotások. Hosszúságok, magasságok, szélességek, megfelelő melléknevek és fokozataik használata.
- Mennyiségek összemérése térben: hosszúság, szélesség, magasság, bőség, vastagság szerint.
- Mennyiségek összemérése tömegük szerint. Megemelés: könnyebb, nehezebb, ugyanolyan nehéz.
- Halmazok összemérése, becslések, párosítások: több, kevesebb, ugyanannyi
- Ugyanannyi előállítás, ugyanannyivá tevés elvevással, kiegészítéssel. Ugyanannyi érzékelése sokféle bontott alakban. Mennyiségállandóság észlelése.
- Számlálás gyakorlása különböző tárgyakon, személyenként 15-ig, 20-ig.
- Tő- és sorszámok. Azonosságok, megkülönböztetések. Rendezett sorok megnevezése sorszámmal. Jobbra, balra irányok.
- Megszámlálás, leszámlálás.
- Darabszámmal kapcsolatos történések kitalálása, eljátszása. Darabszám változtatások. Két szám összesen. A történetet a pedagógus kezdi, a gyerekek folytatják és játsszák.
- Sorszámok gyakorlása gyermekekből alkotott, állandóan változtatott sorok segítségével.
- Halmazok bontása, számlálás, több, kevesebb, ugyanannyi gyakorlása.
- Mérések különböző egységekkel. Melléknév fokozatainak helyes használata. Ugyanannak a hosszúságnak a mérése kisebb és nagyobb egységgel: annak az összefüggésnek a tapasztalása, hogy a nagyobból kevesebb, a kisebből több elem szükséges.

- Tömeg, űrtartalom mérése. Összehasonlítások. Egyenlő tömegű tárgyakkal, kétkarú mérleggel. Űrtartalom mérése sok-sok töltötéssel, találgatással, melyikbe mennyi férhet.
- Síkbeli alkotások szabadon, mozaiklapokból. 4-6 lapból összeállítható figurák lefedése mozaiklapokkal. Puzzle kirakások minta alapján.
- Építések szabadon különböző formákból. 6-8 elemből álló építmény lemásolása azonos elemekből, azonos állásban, majd elforgatva. (Páros játék) Különböző geometriai alakzatok felismerése, megnevezése tulajdonságok szerint.
- Papírnyírás: különböző formájú síklapok létrehozása, csoportosítások szöge száma szerint egy összesítő táblázaton. Hajtásvonalak keresése, azonosságok, különbözőségek fölfedezése.
- Mozgás a tükör előtt: közeledés, távolodás, hajlások, kar- és lábmozgások megfigyelése a tükörben. Építés tükör előtt, papírhajtogatás, tükrös terítő vágás. Elfordulások – változások.
- Tájékozódás térben, síkban.
- Nyitott, zárt vonalak között tájékozódás. Labirintusjáték síkban.

### **Követelményszint korcsoportonként**

#### **Középső csoport**

- Két mennyiséget egyenlővé, majd egyenlőtlené tudjanak tenni a gyerekek.
- Különböző méreteket tudjanak egymással egyenlő méretűvé alakítani.
- A gyermekek képesek legyenek különböző méretek összehasonlítására, létrehozására, ezek méretbeli rendezésére. Próbálják ezeket szóban is kifejezni melléknévfokozással, határozatlan és határozott számokkal.
- Tudjanak tárgyakat megszámlálni, vagyis egy-egy halmaz elemeit megfelelő tőszámmal kifejezni.
- Tudjanak különböző analízátorral mennyiségeket létrehozni hatos számkörben.
- Képesek legyenek elemi általánosításra: az adott mennyiség bármiből ugyanannyi.
- Tudjanak halmazokat egyesíteni, növelni, csökkenteni.
- A környezetben található tárgyak közül ismerjék fel azokat, amelyek gömb, vagy téglalatest formájúak, keressenek tárgyakon kör és téglalap alakú síkidomokat.
- Értsék a térbeli tájékozódás kifejezéseit saját személyük és környezetük relációjában.

#### **Nagycsoport**

- Képesek legyenek két mennyiséget, vagy méretet egymással egyenlővé tenni, vagy egy adott mennyiségnél, méretnél többet, nagyobbat, vagy kevesebbet, kisebbet létrehozni.

- Képesek legyenek különböző méretek összehasonlítására, ezek nagyságbeli felsorakoztatására, a fokozatosságot határozott és határozatlan számokkal, melléknévfokozással kifejezni.
- Tudjanak tárgyakat oszályozni tulajdonságaik alapján.
- Tudjanak tárgyakat, dolgokat, jelenségeket megszámlálni, tízes számkörben mennyiségeket létrehozni. Tudják szóban kifejezni tevékenységüket.
- Tudjanak tízes számkörben halmazokat részhalmazokra osztani, azok mennyiségét határozatlan, vagy határozott számmal kifejezni.
- Ismerjék és helyesen alkalmazzák a tő- és sorszámokat (10-es számkörben).
- A környezetükben található tárgyak közül ismerjék fel azokat, amelyek kocka alakúak, keressenek tárgyakon négyzet alakú síkidomokat.
- Értsék és helyesen használják a térbeli tájékozódás kifejezéseit saját személyük és környezetük relációjában (térben, síkban).

### **Bibliográfia: Matematika**

- Okos füzet 3 db
- Ezt tanultam az óvónéniktől 2 db
- Számlépcső
- Tippesfüzet 1 db
- Taníts meg a matematikára
- Számlétra
- Matematikai játékok óvodáskorba
- Matematika kézzel, fejjel, szívvel
- Vidám matematika
- A matematikai nevelés módszertana
- Játék a matematika
- A játék nemcsak játék?
- Az óvodai élet építőkockái

### **Külső világ tevékenységismerése**

#### **B.) Környezet**

#### **A környezet megismerése, védelme**

#### **Kiscsoport**

#### **A tapasztalatszerzés helyi lehetőségei**

#### **Társadalmi környezet**

#### **Mikrokörnyezet**

**Család:**

- A családtagok megnevezése /apa, anya, gyerekek stb/.
- Összetartozásuk
- Karácsony /az otthoni élmények felidézése/.

**Óvoda:**

- Ismerkedés nevükkel, jelükkel, az óvoda helyiségeivel, a csoporttal foglalkozó felnőttek nevével.
- Az óvoda hagyományaiba bekapcsolódás, a jeles napokon látogatás a középső- és nagycsoportban /pl. Mikulás, Luca-nap, Karácsony, Farsang, Kiszé, Március 15., Gyereknapi/.
- A viselkedési szabályokkal való ismerkedés.
- Különböző kultúrákból érkezők felzárkóztatása, tolerancia, a másság elfogadása.

**Makrokörnyezet****Lakókörnyezet:**

- Látogatás a vácrátóti Botanikus kertbe.
- Látogatás a Művelődési Házba
- Látogatás az iskola tornatermébe.
- Látogatás a közeli boltba.

**Közlekedés:**

- A gyalogos közlekedés szabályainak gyakorlása séták alkalmával.
- Út, járda funkciói.
- Nevezd meg a leggyakoribb közlekedési eszközöket.

**Természeti környezet****Lakókörnyezet:**

- Az évszakok, állatok, növények megismerése, fejlődésük folyamatos megfigyelése séták alkalmával a mezőn, kertekben, udvarokban.
- Az állatok, növények védelme.

**Óvoda:**

- Ismerkedés az udvari játékokkal, azok funkcióival, a játékok helyével.
- A csoportszoba élősarkának kialakításában való részvétel.
- A konyhakerti munkák megfigyelése, védelme.
- Egyszerű kerti munkák végzése.
- A termés ízlelése.

**Az ember biológiája:**

- Ismerkedjenek a testrészekkel, az érzékszervek funkcióival, ápolásukkal.
- Az orvos gyógyító munkájának játékban való feldolgozása.

A mindennapos tevékenységek során szerezzenek manuális és verbális ismereteket az évszakokról, a színekről /alapszínek/, az időjárás és az öltözködés összefüggéseiről.

## **A környezet megismerése, védelme**

### **Középső csoport A tapasztalatszerzés helyi lehetőségei Társadalmi környezet**

#### **Mikrokörnyezet**

##### **Család:**

- Beszélgessenek a családról /család neve, családtagok, a család otthona, lakásuk címe, családtagok otthoni tevékenységei/.
- Játsszanak családjátékot.
- A család összetartozását is jelképező, közös karácsonyi és anyáknap ünnepvárás.

##### **Óvoda:**

- Ismerjék az óvoda dolgozóit, munkáikat, az óvoda utcáját, környékét.
- Részvétel az ismert óvodai hagyományokban.
- A jeles napokon látogatás a kicsiknél, nagyoknál /Luca-napi kotyolás/.
- Segítsék az óvónő munkáját a különböző kultúrákból érkezők beilleszkedésének megkönnyítésében.

#### **Makrokörnyezet**

##### **Lakókörnyezet:**

- Látogatás a vácrátóti Botanikus kertbe.
- Posta
- Orvosi rendelő
- Gyógyszertár
- Mozi
- Színház-látogatás

##### **Közlekedés:**

- Gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait.
- Figyeljék meg a teherszállításra, illetve személyszállításra alkalmas járműveket. Csoportosítsák őket.

## **Természeti környezet**

### **Lakókörnyezet:**

- Az állatok, növények meg- illetve felismerése, fejlődésük figyelemmel kísérése, gondozásuk, védelmük.
- Az évszakok, természeti jelenségek megfigyelése, az összefüggések megláttatása az időjárás és az emberek tevékenysége között.
- Látogatás a Tangazdaságba, az ott folyó munkák megfigyelése.
- Séta a közeli erdőbe, az ezzel kapcsolatos aktuális események, jelenségek, fogalmak megismerése.

### **Óvoda:**

- Ismerjék az óvoda udvarának játékait, azok funkcióit, helyét.
- Ügyeljenek maguk és társaik testi épségére.
- A csoportszoba élősarkának bővítésében, illetve gondozásában is tevékenykedjenek /pl. csíráztatás/.
- A konyhakerti és szántóföldi munkák folyamatos megfigyelése, illetve a munkából vegyék ki a részüket /pl. zöldség-illetve gyümölcssaláta, kompót, pattogatott kukorica, must-bor stb./.

### **Az ember biológiája:**

- Nevezzék meg a testrészeket magukon és másokon.
- Fedezzék fel, hogy kapcsolat van a testrészek és az érzékszervek között. Ezek ápolása, tisztálkodási eszközök ismerete.
- A betegségmegelőzés szempontjainak ismerete.
- Az orvos gyógyító munkájának közvetlen megfigyelése, játékban való feldolgozása.

A mindennapok folyamán, tevékenykedés által szerezzenek tapasztalatokat mélyebben az évszakokról, színekről, az emberek munkájáról, foglalkozásukról.

## **A környezet megismerése, védelme**

### **Nagycsoport**

#### **A tapasztalatszerzés helyi lehetőségei**

### **Társadalmi környezet**

### **Mikrokörnyezet**

#### **Család:**

- Tudják a család nevét, születésük helyét, idejét, szüleik foglalkozását, lakásuk címét.
- Szimulációs játékban jelenítsék meg, hogyan gondozzák, nevelik a felnőttek a gyerekeket.

- Beszélgessenek a szükségletekről /pl. táplálkozásról, lakásról, egymásra utaltságról, pénzről stb./
- A gyermekek otthoni munkája, tevékenységei.
- Jelenítsék meg szüleik foglalkozását játékokban.

### **Óvoda:**

- Tudják az óvónő, dajka, és az óvodában dolgozó más felnőttek munkáját.
- Az önkiszolgáló munka és a naposi tevékenység fontosságával legyenek tisztában.
- A szituációs játékokban jelenítsék meg az általuk ismert foglalkozásokat /pl. postás, eladó, fodrász, rendőr, sofőr, stb./.
- A néphagyományok aktív gyakorlása /Szület, Mikulás, Karácsony, Farsang, Kiszé, Márc. 15., Húsvét, Anyák napja, Madarak, fák napja, Föld napja, Gyereknapi stb./.
- Tolerálják a különböző kultúrákból érkezők szokásait, a máságot. Segítsék őket a beilleszkedésben.

### **Makrokörnyezet**

#### **Lakókörnyezet**

- Látogatás a Vácrátóti botanikus kertbe
- Mozi
- Színház
- Állatkert
- Múzeum
- Planetárium
- Repülőtér
- Budai Vadaspark
- Fogorvos
- Iskolalátogatás- ismerkedés az iskola életével.

#### **Közlekedés:**

- Gyakorolják a helyes gyalogos közlekedést.
- Látogatás a vasútállomásra, ha van rá lehetőség: metró: hajó, repülőtér megnézése, utazás a Verőcei kisvasúttal.
- Figyeljék meg a megkülönböztetett járműveket a közlekedésben /pl. mentő, tűzoltó, rendőr/.
- Ismerjék a közlekedési dolgozók munkáját.
- Tudják megkülönböztetni a személy- és teherszállító járműveket, szárazföldi- vízi-, légi közlekedési eszközöket.

### **Természeti környezet**

#### **Lakókörnyezet:**

- A főbb napszakok megnevezése, az ezekhez kapcsolódó tevékenységek, fogalmak ismerete.
- Hónapok felsorolása.
- Az állatok témakörön belül a megismertettek csoportosítsák a következő szempontok szerint: élőhely/ ház körül, vadon, állatkerti állatok/, külső és belső tulajdonságaik szerint /pl. madár-emplős, kétlábú-négylábú, toll fedi a testét - szőr fedi a testét, költöző madár-itthon maradó stb./, hasznuk szerint.
- Vegyenek részt az állatvédelmi tevékenységekben.
- A növények gondozása, felismerése, megnevezése, rendszerezése /pl. zöldség-gyümölcs, vadon termők-termesztettek stb./
- A folyamatok megláttatása /pl. ültetés-gondozás-betakarítás-feldolgozás-elkészítés-fogyasztás/.
- Gyűjtőmunka végzése, gyűjtemények összeállítása, felhasználása.
- Az évszakok változását kövessék figyelemmel, élményeik alapján hasonlítsák össze az évszakokban történő eseményeket, jelenségeket, és az ezzel kapcsolatos öltözködési szokásokat.
- Látogatás a Tangazdaságba. Nevezzék meg az ismert állatokat, növényeket, mezőgazdaságban használatos eszközöket, gépeket, valamint a nagyüzemi állattartáshoz szükséges berendezéseket.
- Kirándulás kapcsán az erdő védelme, a benne lévő élőlények megóvása, az általánosan elfogadott és ismert szabályok, viselkedési normák megismerése.
- A fogyatékosok segítése, a másság elfogadása.

#### **Óvoda:**

- Tájékozódjanak az óvoda környékén.
- Élményeiket tudják kifejezni komplex tevékenységek során /pl. szóban, rajzban stb./.
- Tevékenyen vegyenek részt óvodai környezetük formálásában, a csoportszobában, az udvaron, a kertben.
- Élősarok bővítése, gondozása.

#### **Az ember biológiája:**

- A testrészek ismerete mellett ismerjék fel a testnevelés, a sportolás fontosságát.
- Az érzékszervek betegségei, gyógyításuk, érzékszervi betegségben szenvedő társaik iránti toleráns viselkedésgyakorlás /pl. szemüvegesek/.
- Figyeljék meg, hogy az élet kezdetétől, a növekedés során, milyen változások történnek az élővilágban / születéstől-felnőttkorig/.
- Az orvos és a védőnő segítségével a jó kapcsolat kialakítása, az esetleges félelmek oldására.

#### **A fejlődés jellemzői 3-4 éves korban**

Felismerik és megnevezik főbb testrészeiket. Ismerik a legegyszerűbb testápolási tennivalókat.

Tudják társaik nevét, jelét. Óvónőjüket, dajkájukat nevével szólítják.



Eligazodnak az óvoda épületében, udvarán.

Környezetükben szerzett tapasztalataikat, élményeiket érthetően kifejezik.

Tudják, hogy egyedül nem léphetnek le a járdáról, hogy az utcán csak felnőttekkel közlekedhetnek.

Felismerik és megjegyzik a valóságban és képen azokat a gyümölcsöket, virágokat, zöldségeket, állatokat, amelyekkel megismerkedtek.

Felismerik és megnevezik környezetük tárgyain a fehér, a fekete, a piros, a kék, a sárga, a zöld és a barna színt.

Azonos színű, de különböző formájú tárgyakat formájuk szerint csoportosítanak.

### **A fejlődés jellemzői 4-5 éves korban**

Ismerik teljes nevüket, meg tudják mondani kik tartoznak családjukba.

Tudják édesanyjuk, édesapjuk és testvéreik teljes nevét, meg tudják mondani hol laknak.

Ismerik az orvos gyógyító szerepét.

Óvodájuk közvetlen környékén jól tájékozódnak.

Képesek környezetük tárgyait, néhány növényt, állatot különböző szempontok szerint összehasonlítani.

Észreveszik a növények életében bekövetkező változásokat.

Észrevesznek a megfigyelt természeti jelenségekben néhány egyszerű összefüggést.

Ismerik és rendszeresen végzik az élősarokban, esetleg a kertben a növénygondozási teendőket.

Vetnek, ültetnek, locsolnak.

### **A fejlődés jellemzői 5-6-7 éves korban**

Ismerik lakásuk címét, szülei foglalkozását.

Gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában. Ismerik a hajót, a vonatot, a repülőgépet függetlenül attól, hogy környezetükben előfordulnak-e. Tudják, hogy a vizen, a szárazföldön vagy a levegőben közlekednek. Tudják, hogy a közlekedési eszközök az emberek munkájaként készülnek.

Ismerik a környezetükben lévő néhány intézmény (bölcsőde, iskola, orvosi rendelő, posta, rendőrség stb.) rendeltetését.

Felismerik és megnevezik környezetük színeinek sötét és világos változatait. Környezetükben gyakran észlelt tárgyak színeit emlékezetükben felidéznek.

A tárgyak, jelenségek közötti néhány feltűnő összefüggést felismernek.

Ismert tárgyakat, jelenségeket külső jegeik, rendeltetésük szerint összehasonlítanak.

A testrészeket az emberi test felépítésének megfelelően felsorolják. Igényesek testük tisztaságára.

Felismerik a napszakokat: a reggelt, az estét.

Különbséget tudnak tenni az évszakok között, ismerik az egyes évszakok néhány jellegzetességét. Ismerik a „növény” szót. Tudják, hogy a fa, bokor, virág, fű, a zöldségfélék növények.

A növény a magból kel ki. A gyümölcsöt megmosva fogyasztják. Tudják, hogy a növények fejlődése és az időjárás között összefüggés van. Önállóan gyakorolják a növénygondozás leggyorsabb műveleteit, ismernek növényekkel kapcsolatos munkákat (szántás, szüret, aratás).

Az általuk ismert állatokat csoportosítják aszerint, hol élnek. A háziszárnyasokat összehasonlítják a többi ismert madárral környezetük, külső jegyeik és hasznosságuk alapján.

### **Bibliográfia: Környezet**

- Egyszer volt az ember sorozat
- Mit, miért, hogyan sorozat
- Képtelenségek keresőkönyve
- Kicsik, nagyok tudástára
- Rejtelmes Föld
- A természet ezernyi csodái
- Rovarok
- Emberi test
- Tudorka könyv, Vadállatok
- Képes állatatlász
- Pannon Enciklopédia
- Hegyvidékek élővilága
- Csodálatos emlősök, csodálatos madarak
- Fák és cserjék határozó könyvek
- Hogyan készül a kenyér
- Farm a mi otthonunk
- Emberi test (tudorka könyv)
- Csimpánzok
- Majmok
- Nyisd ki ezt a kiskaput
- Sarkvidéki állatok
- Mi micsoda: Kukásautó
- Mi visít itt? Virágkalauz
- Mit kell tudni a háziállatokról
- Nádasok élővilága
- Nagy folyók élővilága
- Kerékpáros Abc
- Állatismeret
- Kresz (gyerek kresz)

## 9. számú melléklet

### Mozgásfejlesztés

#### Követelményszint korcsoportonként

##### 3 – 4 éves korban

- A gyerekek ismernek és az óvónő irányításával eljátszanak futó- és fogójátékokat.
- Néhány másodpercig nyugodtan állnak alapállásban.
- Képesek körülhatárolt területen futás közben az óvónő felszólítására feléje fordulva szétszórt elhelyezkedésben megállni.
- Természetes járással, emelt fejjel, ismétlődő egyenletes mozgással, a lábmunkával el-lentétes karlendítéssel járnak.
- Ismerik a futás és a járás közötti különbséget.
- Képesek futás közben megadott jelre irányt változtatni, személyeket és tárgyakat kike-rülni és megkerülni.
- Csúsznak, kúsznak, másznak a talajon irányváltotatással is.
- Hat-nyolc lépés nekifutásból megtorpanás nélkül a megjelölt széles sávon átlépnek.
- A labdát helyesen fogják, helyben és járás közben maguk mellett egy kézzel gurítják.

##### 4-5 éves korban

- Eljátszanak futójátékokat a szabályok magyarázata nélkül.
- Ismernek átfutó játékokat.
- Csoportos versenyjátékot el tudnak játszani.
- Oszlopból és szétszórt elhelyezkedésből felszólításra kézfogással kört alakítanak.
- A természetes járás ritmusát átveszik.
- Összehangolt kar- és lábmunkával egyenesen és körben futnak.
- Két feladatból álló mászófeladatot nekifutással összekapcsolnak.
- Biztosan haladnak végig vízszintes padon, a pad végén leugranak hajlított alapállásba.
- 30-40 cm magasból páros lábbal pillanatnyi repülésen át talajt fognak páros lábra, haj-lított állásba.
- Célba dobnak egykezes felső dobással vízszintes 150cm széles „folyosóba”.
- Labdát fognak, feldobnak és elfognak.

##### 5-6-7 éves korban

- Növekszik teljesítőképességük, mozgásuk összerendezettebbé, ügyesebbé, megfelelő ritmusúvá válik.
- Mozgástapasztalataik az egyensúlyozásban és ugrásban növekednek.
- Cselekvőképességük gyors, mozgásban kitartóak.
- Fejlődik tér és idő tájékozódóképességük.
- Megszeretik és igénylik a mozgást.

- Egyéni-, csoportos-, sor- és váltóversenyt játszanak az óvónő segítségével és a szabályok pontos betartásával.
- Megértik az egyszerű vezényszavakat.
- A természetes járást ütemes járással váltakoztatják.
- Állórajtból kiindulva 20-30 métert futnak.
- Talicskáznak combfogással.
- Egyensúlyoznak padmerekítő gerendán.
- Hátsó függőállásban lábmozgást végeznek.
- Hat-nyolc lépés nekifutással tetszés szerinti akadályt átugranak. Ugrásukat a talajérés-kor fékezni tudják.
- Kislabdát hajítanak távolba.
- Labdát vezetnek helyben.

### **Bibliográfia:**

- Játékos gyermektorna
- 100 játék
- Mozgásfejlesztés
- Testnevelési játékok tervezete
- Esztergályos Jenő: Ezer játék
- Dr. Krizsaneczne N. Edit: Játékos gyerektorna
- Gaál Sándorné – Gyarmati Zoltánné: Programterv a megújuló óvodai testneveléshez
- Ruth Brunath: Kicsinyek tornája
- Kis Jenő, Kis Jenőné: De jó játék ez, gyerekek!
- Demeter Rózsa: Kisgyermekek játékos tornája
- Gellért Tibor: A játék ... az gyönyörű!
- Kőrösi Adrienn: Megmozgató!
- Papné Gazdag Zsuzsanna: A labda  
A tornapad  
A babzsák  
Utánzó gyakorlatok  
A tornabot  
A karika  
Újabb utánzó gyakorlatok  
A body – roll  
A szék  
Az asztal  
A pad  
Játszunk gyógyító tornát!
- Both József: A futball egy nagy játék
- Dr. Tótszőllősné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában

## **10. számú melléklet**

### **Módszertani és fejlesztési eszközeink**

#### **Fejlesztő játékok:**

- Az óvodáskor fejlesztő játécai 1 db
- Komámasszony hol az olló? 1 db
- Óvodai játékos fejlesztések kézikönyve (Tél, Ősz, Tavasz, Nyár)
- Mesevilág fiúknak (vizuális)
- Mesevilág lányoknak (vizuális)

#### **Pedagógiai szakkönyvek**

- Tanulmányok a kisgyermek neveléséről
- Találjuk ki újra a nevelést
- Gyermekünk óvodai élete a XXI században
- Pedagógiai folyamattervezés elméleti és gyakorlati kérdései
- Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban
- Mindig tudod, hogyan érez gyermeked?
- A gyermek szükségleteire épített tanulás az óvodában
- Siker és kudarc a pedagógus munkájában
- Szülők és gyermekek
- Óvodai nevelés játékokkal, mesével
- Megkondul a harang az óvodában
- A nevelés „10 parancsolata”
- Pedagógiai tervezés
- Mondjam vagy mutassam
- Hiperaktivitás és figyelemzavar
- Hiperaktív álmodozók

#### **Gyermek védelme**

- Gyermekvédelemről
- Gyermekjogok 5 füzet
- Gyermekjogi ABC
- Pedagógiai kézikönyv – gyermekjogi ABC

#### **Fejlesztéshez használható szakkönyvek:**

- A szem a lélek tükré (látásfejlesztés)
- Lépésről-lépésre: Szavak
- Bambino sorozat
- Okosfüzet
- Tudod-e
- Hívogató, nyitogató (környezet, matematika)
- Ovis füzetek 3-6 éves korig
- Csodás világ – környezet

- Karácsony földjén angyalszárnyon
- Írogató-hívogató
- Kutassunk, keressünk
- Ennyi, annyi, mennyi?
- Észkerék
- Lexi
- Színezd ki! Rajzolj te is!
- Színek, számok, formák, ellentétek (4 db-os)
- Mit gondolsz? – Analógia 1 db, Összefüggés ,
- Számolvasó (fejlesztő feladatok a tanulási nehézségek megelőzésére)
- Répa, retek, mogyoró
- Csodamoly sorozat
- Cifra palota
- Család és környezet
- Természet és társadalom
- Mit rejt a Mikulás puttonya!
- Beszédfejlesztés és anyanyelvi nevelés
- Ez volnék én
- Ötlettár (mennyei és fogalmi gondolkodás)
- Pihenő mackó gyermekártya
- Első könyvem
- Második könyvem
- Játékgyűjtemény
- Megért / Ő?
- Anyanyelv játékosan
- Útmutató 1. Anyanyelvi játékok

#### **Módszertan:**

- Beszéd és beszédviselkedés az óvodákban
- Nyelvi kommunikációs nevelés az óvodákban
- Amit az óvónőnek észre kell venni
- Óvodai gyermekek fejlettségi szintjének szűrővizsgálata
- Képességmérés az óvodában

#### **Fejlesztő CD-k**

- Tóbiás és Balambér: Közlekedés kalandjai
- Barangolás az illemtanba
- Kata Fitness 1-2.
- Mese az ovisok varázsköpenyéről (DVD)
- Iskolás versmondók könyve (DVD)
- Ünnepi jelenetek könyve (DVD)
- Állatos DVD

## 11. számú melléklet

### 2. melléklet a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelethez

#### **JEGYZÉK**

#### ***a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről***

Az e jegyzékben felsorolt helyiségek kialakítására általános szabályként a nemzeti szabványban, vagy a nemzeti szabvánnyal azonos, illetve azzal egyenértékű építési és műszaki előírásoknak való megfelelés fogadható el. Amennyiben a nemzeti szabvány, vagy a nemzeti szabvánnyal azonos, illetve azzal egyenértékű építési és műszaki előírás eltér az e mellékletben meghatározott követelménytől, abban az esetben a melléklet rendelkezése az irányadó.

A mellékletben az intézménytípusonként felsorolt helyiségek kialakítása minimum követelmény.

A gyermekek részére kialakított helyiség akkor megfelelő, ha - rendeltetésétől függően - alapterülete lehetővé teszi legalább egy óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport valamennyi tagjának egyidejű befogadását és egészséges, biztonságos körülmények közötti foglalkoztatását, tanítását, pihenését, öltözését, tisztálkodását, étkezését, továbbá megfelel az építésügyi jogszabályokban előírt követelményeknek, a közegészségügyi előírásoknak, a tűzvédelmi, egészségvédelmi, munkavédelmi követelményeknek.

Ha a helyiséget létszám figyelembe vételével kell kialakítani, a helyiség olyan méretű és berendezésű kell, hogy legyen, amelyben minden egyidejűleg jelenlévő tanuló, munkát végző felnőtt igénye egyidejűleg teljesíthető.

A fűtés megoldási módjáról, a helyiségek rendeltetésszerű használatát biztosító - a mellékletben fel nem sorolt további - eszközökről (pl. lábtörlő, virágállvány, színes képek, tájékoztató tábla) helyben, építési tervezési program elkészítése alkalmával kell dönteni. A nevelési-oktatási intézmények helyiségeiben előírt hőmérséklet követelményeiről szabvány rendelkezik.

Az e mellékletben előírt minimum követelmények teljesülésével a pedagógus - az óvoda, iskola SZMSZ-ében, házirendjében meghatározott - védő, óvó előírások figyelembevételével viheti be az óvodai foglalkozásokra, az iskolai tanórákra az általa készített, használt pedagógiai eszközöket.

A gyermekek, tanulók részére vásárolt eszközöknek és felszereléseknek igazodniuk kell a gyermekek, tanulók testméretéhez.

A taneszközkészlet meghatározásához az alapfokú művészeti iskolákban az Alapfokú művészetoktatás tantervi programja nyújt segítséget. Taneszközre van szükség minden olyan jellegű tananyag feldolgozásához, amelyik a szemléltetés, illetve tanulói tevékenység nélkül nem valósítható meg.

Ha az eszközöket, felszereléseket létszám figyelembevételével kell beszerezni, az adott eszközből, felszerelésből annyi szükséges, hogy minden egyidejűleg jelen lévő gyermek, munkát végző felnőtt igényét egyidejűleg teljesíteni lehessen. Amennyiben az eszközöket, felszereléseket létszám szerint kell beszerezni, az adott eszközből, felszerelésből a tényleges, érdekelt létszámnak megfelelően kell az előírt mennyiséget beszerezni.

Ahol a melléklet az óvoda pedagógiai programjára utal, azon az Óvodai nevelés országos alapprogramja, továbbá nemzetiségi óvodai nevelést biztosító óvoda esetén a Nemzetiség óvodai nevelésének irányelve, sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését biztosító óvoda esetén a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve figyelembevételével készített vagy az Nkt. 26. §-ának alapján jóváhagyott pedagógiai programot kell érteni.

Ahol a melléklet az iskola pedagógiai programjára utal, ott a Nat, továbbá a nemzetiségi oktatást biztosító iskola esetén a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve, sajátos nevelési igényű tanuló oktatás esetén a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve, a két tanítási nyelvű oktatást biztosító iskola esetén a Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve, érettségi vizsgára felkészítő középiskola esetén pedig az Érettségi vizsga vizsgaszabályzata követelményei figyelembevételével készített vagy az Nkt. 26. §-a alapján jóváhagyott pedagógiai programot (a továbbiakban: eltérő pedagógiai elveket tartalmazó pedagógiai program) kell érteni.

Ahol a melléklet a művészetoktatási intézmények jegyzékében az iskola pedagógiai programjára utal, azon az Alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjára építő vagy az Nkt. 26. §-a alapján jóváhagyott pedagógiai programot (a továbbiakban: eltérő pedagógiai elveket tartalmazó pedagógiai program) kell érteni.

Az eltérő pedagógiai elveket tartalmazó nevelési program az eszköz- és felszerelési jegyzéktől eltérően határozhatja meg a nevelőmunka eszköz és felszerelési feltételeit.

Ha vitás, hogy az előírt eszközök, felszerelések rendelkezésre állnak, köznevelési szakértői tevékenység folytatására jogosult szakértő véleményét kell beszerezni.

Az óvodai játszóudvar, az iskolai udvar akkor megfelelő, ha alapterülete az óvodában lehetővé teszi valamennyi gyermekcsoport-, az iskolában valamennyi osztály tagjainak egyidejű befogadását és egészséges, biztonságos körülmények közötti foglalkoztatását.

Elfogadható az óvodai játszóudvar kialakítása az óvoda közelében, az óvodán kívül, például közterületen, amennyiben garantált, hogy azt csak az óvodába felvett gyermekek veszik igénybe.

Ugyanígy elfogadható az iskolai udvar kialakítása az iskola közelében, az iskolán kívül, például közterületen, amennyiben garantált, hogy azt csak az iskolába felvett gyermekek veszik igénybe.

Ha az óvoda, az iskola, a művészetoktatási intézmény, kollégium sajátos nevelési igényű - különösen a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján mozgásszervi fogyatékkal küzdő - gyermekek, tanulók nevelésével foglalkozik, a gyermekek, tanulók által használt helyiségek kialakításánál az eszközök és felszerelések beszerzésénél biztosítani kell az akadálymentes, balesetmentes és érzékelhető, valamint biztonságos környezetet, - a fogyatékos típusától függően - a kapaszkodókat, a nagyobb alapterületű, szélesebb ajtónyitású mellékhelyiségeket stb. A fogyatékos típusát és mértékét az eszközök és felszerelések megvásárlásánál figyelembe kell venni.

Ha az óvoda nemzetiséghez tartozók óvodai nevelésében, vagy az iskola (ideértve a művészetoktatási intézményeket is) a nemzetiséghez tartozók iskolai oktatásában, illetve a kollégium nemzetiséghez tartozók kollégiumi nevelésében vesz részt, az eszközök és felszerelések megvásárlásánál a nemzeti, etnikai sajátosságokat figyelembe kell venni.



Ahol a melléklet a mennyiségi mutatónál a „*óvodánkénti*” megjelölést alkalmazza, azon az óvodát kell érteni, függetlenül attól, hogy a székhelyen kívül rendelkezik-e telephellyel, és hogy hány épülete van. Ebben az esetben a helyiség a székhelyen vagy/és a telephelyen (azaz minden feladat ellátási helyen) is kialakítható.

Amennyiben a melléklet a mennyiségi mutatónál az „*óvodánként (székhelyen és telephelyen)*” megjelölést alkalmazza úgy valamennyi feladat ellátási helyen kialakítandó a helyiség, biztosítandó a megnevezett eszköz, felszerelés.

A „*gyermekcsoportonként*” megjelölésen a kialakított óvodai gyermekcsoportokat kell érteni.

A „*gyermeklétszám*” megjelölésen az óvoda alapító okiratában (feladatellátási helyenkénti bontásban is) rögzített felvehető maximális gyermeklétszám értendő.

Ahol a melléklet a mennyiségi mutatónál az „*iskolánkénti*” megjelölést alkalmazza, azon az iskolát kell érteni, függetlenül attól, hogy a székhelyen kívül rendelkezik-e telephellyel, és hogy hány épülete van. Ebben az esetben a helyiség a székhelyen vagy/és a telephelyen (azaz minden feladat ellátási helyen) is kialakítható.

Amennyiben a melléklet a mennyiségi mutatónál az „*iskolánként (székhelyen és telephelyen)*” megjelölést alkalmazza, úgy valamennyi feladat ellátási helyen kialakítandó a helyiség, biztosítandó a megnevezett eszköz, felszerelés.

Az „*osztály*” fogalmán a ténylegesen kialakított, a tanórai foglalkozáson együtt résztvevők csoportját, az iskolai osztályközösséget kell érteni.

Ahol a melléklet a mennyiségi mutatónál a „*kollégiumonkénti*” megjelölést alkalmazza, azon a kollégiumot kell érteni, függetlenül attól, hogy a székhelyen kívül rendelkezik-e telephellyel, és hogy hány épülete van. Ebben az esetben a helyiség a székhelyen vagy/és a telephelyen (azaz minden feladat ellátási helyen) is kialakítható.

## 1. ÓVODA

(a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodára vonatkozó eltérő követelmények a megjegyzésben külön feltüntetve)

### I. HELYISÉGEK

Az egyes helyiségek és az udvar jellemző adatait (alapterület, belmagasság, légköbméter, belső burkolat, megvilágítás) a hatályos építészeti, egészségügyi, munkavédelmi és tűzvédelmi jogszabályok tartalmazzák.

	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>
	<b>Eszközök, felszerelések</b>	<b>Mennyiségi mutató</b>	<b>Megjegyzés</b>
1.	csoportszoba	gyermekcsoportonként 1	gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában is a csoportszoba alapterülete nem lehet kevesebb, mint 2 m <sup>2</sup> /fő
2.	gyermekágy/fektető tároló helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) valamennyi gyermekágy táro-	

		lására alkalmas) csoportonként 1	
3.	tornaszoba, sportszertárral	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	A tornaszoba kialakítása kötelező. Amennyiben további tornaszoba kialakítása válik szükségessé, úgy a gyermekek számára aránytalan teher és többletköltség nélkül más nevelési-oktatási intézménnyel-, illetve sportolásra alkalmas létesítmény üzemeltetőjével írásban kötött megállapodás alapján is biztosítható a tornaszoba vagy tornaterem helyiség használata. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában minden esetben helyben kell kialakítani.
4.	logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában a logopédiai és az egyéni foglalkoztatókat külön kell kialakítani
5.	óvodapszichológusi helyiség	ha az óvodapszichológus alkalmazása kötelező óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában helyben alakítandó ki.
6.	játszóudvar	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	közterületen, iskolában is kialakítható, ha adott időben biztosítható a kizárólagos használat az óvoda részére gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában minden esetben helyben kell kialakítani
7.	igazgatói iroda	óvoda székhelyén és azon a telephelyen, amelyen az igazgató-helyettes, illetve tagintézmény-, intézményegység igazgató-helyettes alkalmazása nem kötelező 1	
8.	igazgató-helyettesi iroda	ha az óvodában igazgató-helyettes alkalmazása kötelező (székhelyen és telephelyen) 1	
9.	tagintézmény-, intézményegységvezető-	Ha az óvodában tagintézmény-, intézményegy-	

	helyettes	ség igazgató-helyettes alkalmazása kötelező, székhelyen és telephelyen 1	
10.	óvodatitkári iroda	ha az óvodában az óvodatitkár alkalmazása kötelező óvoda székhelyén 1	Ha óvodában az Nkt. alapján az óvodatitkár alkalmazása kötelezően előírt, a feladatelátáshoz szükséges hely a tagintézmény-, intézményegységigazgató-helyettesi irodával közösen is kialakítható, ha azt a helyiség mérete lehetővé teszi.
11.	nevelőtestületi és könyvtárszoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	A könyvtárszoba abban az esetben alakítható ki a nevelőtestületi szobával együtt, ha azt a helyiség mérete lehetővé teszi. A könyvtárszoba legalább 500 könyvtári dokumentum befogadására legyen alkalmas, az óvodapedagógusok felkészüléséhez.
12.	általános szertár/raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
13.	többcélú helyiség (szülői fogadásra, tárgyalásra, ünnepek megtartására alkalmas helyiség)	óvodánként (székhelyen vagy telephelyen) 1	
14.	orvosi szoba, elkülönítő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Az orvosi szoba kialakítása, létesítése nem kötelező, amennyiben az óvodaegészségügyi szolgálat nyilatkozata szerint a gyermekek ellátása - aránytalan teher és többletköltség nélkül a közelben található egészségügyi intézményben megoldható. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában minden esetben helyben kell kialakítani.
15.	gyermeköltöző	gyermekcsoportonként 1	Másik gyermekcsoporttal közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete, illetve a gyermekek száma azt lehetővé teszi. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában nem

			alakítható ki másik csoporttal közösen.
16.	gyermekmosdó, WC helyiség	gyermekcsoportonként 1 (WC - nemenként 1)	Gyermeklétszám figyelembevételével. Másik gyermekcsoporttal közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete, illetve a gyermekek száma azt lehetővé teszi. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában nem alakítható ki másik csoporttal közösen és ott ahol mozgáskorlátozott gyermeket nevelnek, az akadálymentes WC kialakítása is kötelező.
17.	felöltöző	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat 2	A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.
18.	felöltöző mosdó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat 2, vagy az óvoda épülete emeletes, szintenként 1	A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.
19.	felöltöző WC helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat, vagy az óvoda épülete emeletes, szintenként 1	Alkalmazotti létszám figyelembevételével. A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.
20.	felöltöző zuhanyzó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.
21.	mosó, vasaló helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
22.	szárító helyiség	óvodánként (székhelyen	Gyógypedagógiai, konduktív

		és telephelyen) 1	pedagógiai óvodában, ahol a szárító helyiség a mosó, vasaló helyiséggel együtt kialakítható.
23.	felnőtt étkező	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
24.	főzőkonyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.
25.	melegítő konyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
26.	tálaló-mosogató	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
27.	szárazárú raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.
28.	földesárú raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.
29.	éléskamra	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.
30.	karbantartó műhely	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában.
31.	kerekesszék tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) szintenként 2	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, ahol mozgáskorlátozott gyermekeket nevelnek.
32.	ételhulladék tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
33.	A fogyatékoság jellege szerint a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, tervezési program többet is előírhat.		

## II. HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C
	<b>Eszközök, felszerelések</b>	<b>Mennyiségi mutató</b>	<b>Megjegyzés</b>
	<b>Csoportszoba</b>		
1.	óvodai fektető	gyermeklétszám szerint 1	Mozgássérült esetén kemény ágybetétek, decubitus matrac egyéni szükséglet szerint; látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén védőszegegy (rács).
2.	gyermekszék (ergonomikus)	gyermeklétszám szerint 1	Mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, lábtartóval és ülőkével.
3.	gyermekasztal	gyermeklétszám figyelembevételével	Mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, dönthető lapú, peremes, egy-személyes óvoda asztalok.
4.	fényvédő függöny	ablakonként, az ablak lefedésére alkalmas méretben	
5.	szőnyeg	gyermekcsoportonként, a padló egyötödének lefedésére alkalmas méretben	
6.	já téktartó szekrény vagy polc	gyermekcsoportonként 2, sajátos nevelési igényű gyermek esetén további 1	
7.	könyvespolc	gyermekcsoportonként 1	
8.	élősarok állvány	gyermekcsoportonként 1	
9.	textiltároló és foglalkozási eszköztároló szekrény	gyermekcsoportonként 1	
10.	edény- és evőeszköz-tároló szekrény	gyermekcsoportonként 1	
11.	szeméttartó	gyermekcsoportonként 1	
12.	tornapad	2	
13.	tornaszőnyeg	1	
14.	bordásfal	2	
15.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő készlet	1	
16.	egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	három gyermek egyidejű foglalkoztatásához	Ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermeket nevel; a pedagógiai programban foglaltak szerint.

<b>Logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba</b>		
17.	a fogyatékoság típusának megfelelő, a tanulási képességet fejlesztő eszközök	A pedagógiai programban foglaltak szerint.
18.	tükör (az asztal szélességében)	1
19.	Asztal	1
20.	Szék	2
21.	Szőnyeg	1
22.	já téktartó szekrény vagy könyvek tárolására is alkalmas polc	1
<b>Óvodapszichológusi szoba</b>		<b>Gyermeklétszám szerint</b>
23.	Asztal	1
24.	Szék	4
25.	Szőnyeg	1
26.	Könyvek, iratok tárolására is alkalmas polc	1
<b>Játszóudvar</b>		
27.	kerti asztal	gyermekcsoportonként 1
28.	kerti pad	gyermekcsoportonként 2
29.	Babaház	gyermekcsoportonként 1
30.	udvari homokozó	gyermekcsoportonként 1
31.	Takaróháló	homokozónként 1
32.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	V. rész szerint
<b>Igazgatói iroda</b>		
33.	íróasztal és szék	1-1
34.	tárgyalóasztal, székekkel	1
35.	Telefon	1
36.	Fax	1
37.	Könyvszekrény	1
38.	Íratszekrény	1
39.	Elektronikus adathordozó szekrény	1
40.	számítógép, internet hozzáféréssel, perifériákkal	1 felszerelés
41.	számítógépasztal és szék	1-1
<b>Igazgató-helyettesi, tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettesi, óvodatitkári iroda</b>		
42.	(a felszerelések feladatellátás szerint helyezhetők el)	
43.	íróasztal és szék	1-1
44.	Íratszekrény	1
45.	Telefon	1
		Közös vonallal is működtet-

			hető.
46.	számítógépasztal és szék	1-1	
47.	számítógép, internet hozzáféréssel, perifériákkal	1	
<b>Nevelőtestületi szoba</b>			
48.	fiókos asztal, ami egyben eszköz előkészítő munkasztal is	pedagóguslétszám szerint 1	
49.	Szék	pedagóguslétszám szerint 1	
50.	könyvtári dokumentum	500	Az óvoda-pedagógusok felkészüléséhez.
51.	Könyvszekrény	2	Legalább ötszáz könyvtári dokumentum tárolásához alkalmas legyen.
52.	Fénymásoló	1	
53.	Tükör	1	
<b>Többcélú helyiség</b>			
54.	tárgyalóasztal székekkel	1	
	<b>Orvosi szoba, elkülönítéssel</b>	<b>berendezése, felszerelése a vonatkozó jogszabályban előírtak szerint</b>	<b>Amennyiben az óvoda-egészségügyi szolgálat az óvodában megszervezett, biztosított. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, helyben biztosítva.</b>
<b>Gyermeköltöző</b>			
55.	öltözőrekesz, ruhatároló, fogas	gyermeklétszám figyelembevételével	öltözőrekeszen belül elkülönített cipőtároló
56.	Öltözőpad	gyermeklétszám figyelembevételével	
<b>Gyermekmosdó, WC helyiség</b>			
57.	Törülközőtartó	gyermeklétszám figyelembevételével	
58.	Falitükör	mosdókagylónként 1	
59.	rekeszes fali polc (fogmosótartó)	gyermeklétszám figyelembevételével	



### III. TISZTÁLKODÁSI ÉS EGYÉB FELSZERELÉSEK

	A	B	C
1.	egyéni tisztálkodó szerek	gyermeklétszám szerint 1	fésű, fogkefe, fogmosópohár
2.	tisztálkodó felszerelések	mosdókagylónként 1	ruhakefe, körömkefe, szappantartó
3.	Fésűtartó	csoportonként 1	
4.	Törülköző	felőtt és gyermeklétszám szerint 3-3	
5.	Abrosz	asztalonként 3	
6.	Takaró	gyermeklétszám szerint 1	
7.	ágyneműhuzat, lepedő	gyermeklétszám szerint 3-3	

### IV. A FELNÖTTEK MUNKAVÉGZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C
1.	szennyes ruha tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
2.	mosott ruha tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
3.	Mosógép	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a mosás helyben történik
4.	Centrifuga	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a mosás helyben történik
5.	Vasaló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
6.	Vasalóállvány	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
7.	Szárítóállvány	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
8.	Takarítóeszközök	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
9.	kerti munkaeszközök, szerszámok	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1-1	ásó, kapa, gereblye, kerti locsolókanna
10.	Hűtőgép	óvodánként 1	
11.	Porszívó	óvodánként 1	

## V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

	A	B	C
	<b>Játékok, játékeszközök (mennyiség eszközfajtanként)</b>		
1.	különféle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás) eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön
2.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön
3.	ének, zene, énekes játékok eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint
4.	az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint
5.	értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint
6.	ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint
7.	a természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint
8.	munka jellegű tevékenységek eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint
	<b>A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök</b>		
9.	Televízió	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
10.	magnetofon/CD lejátszó/hangfalak	három csoportonként 1	
11.	diavetítő vagy projektor	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
12.	Vetítővászon	óvodánként (székhelyen és telephe-	

		lyen) 1	
13.	hangszer (pedagógusoknak)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	az óvoda pedagógiai programja szerint
14.	hangszer (gyermekeknek)	gyermekcsoportonként, a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint
15.	egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	sajátos nevelési igényű gyermekeket nevelő óvodában; az óvoda pedagógiai programja szerint
16.	projektor vagy írásvetítő	1	

## VI. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK NEVELÉSÉNEK TOVÁBBI SPECIÁLIS ESZKÖZEI

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C
	<b>Beszéd fogyatékosok</b>		
1.	tükör 120 X 180 cm	csoportonként 1	
2.	logopédiai alapkészlet	csoportonként 1	
	<b>Hallási fogyatékosok</b>		
3.	Dallamíró	csoportonként 1	
4.	hallásvizsgáló és hallókészülék tesztelő felszerelés	óvodánként	abban az esetben, ha az óvoda a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el és a gyermekek száma nem éri el a tizenhármát, az eszköz használata megoldható másik köznevelési intézménnyel történő együttműködés keretében
5.	vezetékes vagy vezeték nélküli egyéni, illetve csoportos adó-vevő készülék	gyermeklétszám szerint 1	
6.	a különböző nyelvi kommunikációs szinteknek megfelelő kifejezések képi megjelenítésére alkalmas elektronikus információhordozó	épületszintenként 1 db	abban az esetben, ha az óvoda a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el, és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt, az eszköz használata megoldható másik köznevelési intézménnyel történő együttműködés kere-

			tében
7.	nyelvi kommunikáció vizuális, auditív megjelenítésének ellenőrzésére alkalmas eszköz	óvodánként	abban az esetben, ha az óvoda a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el, és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt, az eszköz használata megoldható másik köznevelési intézménnyel történő együttműködés keretében
8.	szurdologopédiai eszközök	óvodánként	
<b>Látási fogyatékosok</b>			
9.	Olvasótelevízió	gyermeklétszám figyelembevételével	gyengénlátók, aliglátók számára
10.	hatrekeszes doboz, gombás tábla, szöges tábla, csörgő labda	gyermeklétszám szerint 1	

## VII. EGÉSZSÉG- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>
1.	étel-mintavétel (üvegtartály) készlet	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	amennyiben étel kiosztása folyik
2.	Elsősegélyláda	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint
3.	gyógyszerszekrény (zárható)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint
4.	amennyiben a betöltött munkakörben a viselete előírt, vagy javasolt, munkaruha	külön jogszabályban meghatározottak szerint	
5.	amennyiben a betöltött munkakörben a viselete előírt, vagy javasolt, munkaruha	külön jogszabályban meghatározottak szerint	
6.	tűzoltó készülék	az érvényes tűzvédelmi szabályok szerint	